

(2000, ed. I. Wernisch). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Srdce vstříc (BB 1934); Balada na Dyji (B 1936); Písně a meditace (BB 1936); Trojí zastavení (BB 1942); O třech bratřích (pohádka, 1944); Až ovečky přejdou... (pohádka, 1945); V osamění smrti (B 1945). – *Překlad*: K. D. Balmont: Z básnického díla (1935, výbor). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: J. Kalus: Člunek zpívá (1941, i úvod). ■

LITERATURA: ● ref. Srdce vstříc: A. N. (Novák), LidN 3. 12. 1934; Z. S. (Spilka), Rozhledy 1934, s. 120; K. J. (Juda), Střední škola 1936, s. 100 ●; ● ref. překl. K. D. Balmont: -pa- (F. S. Procházka), Zvon 35, 1934/35, s. 601; V. Hrbek (Z. Kalista), Lumír 62, 1935/36, s. 305; J. Hch. (J. Heidenreich-Dolanský), LidN 24. 1. 1936 ●; ● ref. Písně a meditace: V. H. (Z. Kalista), Lumír 63, 1936/37, s. 458; S. Vlček, Rozhledy 1937, s. 167 ●; ne (A. Novák): ref. Balada na Dyji, LidN 19. 5. 1937; Rfš (R. F. Šimek): Padesátin dožil se..., Zvon 41, 1940/41, s. 211; ● ref. Trojí zastavení: J. M. (Machoň), Akord 10, 1942/43, s. 197; Kp. (K. Polák), Nár. práce 20. 1. 1943; sj, LidN 26. 3. 1943; J. B. Č. (Čapek), Naše doba 51, 1943/44, s. 90 ●; D. Kšicová: K. D. Balmont v českých překladech, SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, 1982, č. 29.

sb

Vypravování o zlých letech po smrti krále Přemysla Otakara II. viz in Pokračovatelé Kosmovi

Albert Vyskočil

* 28. 1. 1890 *Královské Vinohrady* (Praha-V.)
† 4. 12. 1966 *Praha*

Katolicky orientovaný literární historik, esejista a kritik, mácholog a znalec českého baroka; překladatel a editor.

Syn krejčího. Od 1896 navštěvoval obecnou školu a pak reálku na Vinohradech, od 1905 učitelství (mat. 1909). Působil poté jako učitel na různých místech (Oudoleň u Borové, pak okolí Prahy nebo Praha: Ořech, Břevnov, Modřany, Dolní Mokropsy, Hlubočepy, Střešovice). 1910–14 studoval externě na filoz. fakultě v Praze bohemistiku, germanistiku a anglistiku (zejména u F. Chudoby). 1906 podnikl pěší pouť do Itálie ve stopách Máchových, později navštívil též Anglii a Německo. Oženil se s E. Sládkovou (1888–1962), dcerou bratra J. V. Sládky, klasického filologa V. Sládky. Od 1917 spolupracoval s J. Florianem a zařadil se do okruhu prvorepublikových katolických inte-

lektuálů (vedle Floriana M. Dvořák, E. Frynta, B. Fučík aj.). Od 1932 také spolupracoval s V. Pourem při vydávání tzv. Pourovy edice, podílel se na jejím literárním programu (též vlastními pracemi) a mimoto řadu svazků upravil graficky; ve V. grafické úpravě vyšlo několik knížek i v jiných edicích a vydavatelstvích (Dobré dílo, Symposion). Od 1940 působil též v redakční radě Rodokapsu. 1942 odešel V. do invalidního důchodu. 1942–48 pracoval jako externí redaktor v nakladatelství Vyšehrad (mj. člen redakčního kruhu a redaktor stejnojmenného časopisu). Před 1948 mu bylo nabídnuto místo profesora estetiky a literatury na brněnské univerzitě, záměr se však vzhledem k únorovému převratu neuskutečnil a veřejné působení bylo nadále V. znemožněno.

V. esejistická a literárněhistorická tvorba byla určována východisky katolického personalismu, který chápal vnitřní pravdu umění jako soulad s pravdou inspirovanou božským zjevením. Jeho interpretace zdůrazňovala citlivý dialog s uměleckým dílem a autonomii uměleckého pohledu na svět oproti pozitivistickému utilitarismu opírajícímu se o sekundární prameny. V. zájem byl upřen zvláště k osobnosti a dílu K. H. Máchy. V. obsáhlé studii *Básník* a v dalších textech (jsou také obsaženy ve všech jeho knižních souborech esejů) proti ustálenému pojetí Máchy jako „cizince“ v českém prostředí vyzdvihoval kontinuitu jeho zjevu rostoucího z rezervoáru barokního citění a myšlení. Věnoval se také procesu utváření Máchovy senzitivity v dětských a jinošských zážitcích a vlivech i analýze vnitřní logiky jeho jazyka a metaforiky. V. rozbor kritického odrazu Máchova díla je i průvodcem omyly a stereotypy českého myšlení kulturního a dějinného. Celým V. dílem prolíná přesvědčení o zásadním a obrodném významu baroka pro českou tradici a přítomnost; vyzdvihoval zejména barokní univerzálnost, syntetičnost, dynamiku, lidový charakter baroka konfrontoval s odtrženou cizorodostí osvícenství. V. komentářích, jimiž doprovázel své počiny editorské a překladatelské, i jako kritik V. usiloval o obraz autorovy osobnosti v integrálních rysech, o postižení řádu jeho tvorby s ohledem na odlišení hodnototvorných a disharmonizujících složek jeho výrazu; zaměřoval se na významné osobnosti literatury anglické a německé (M. Arnold, Th. Carlyle, D. Defoe, F. Hölderlin, J. Keats) i české (J. Deml, J. Durych,

Vyskočil

J. Florian, J. V. Sládek, K. Toman, V. Vančura, J. Zeyer). Charakter a rozlohu V. příležitostně kritické a publicistické činnosti dokumentuje výbor *Kritikova cesta*, zahrnující též práce netištěné i některé z příspěvků do rukopisných nebo strojopisných sborníků (k padesátinám J. Seiferta 1951, k sedmdesátinám J. Durycha 1956). V. pozůstalost obsahuje mj. cyklus esejů (z 1948–58) o literatuře a umění *Dvojí svár duše s tělem*. – Vlastní V. lyrické pokusy (*Na pokraji dnů*) se vyznačují máchovskými inspiracemi s motivy cest a putování, exilu a návratu, jakož i stesku, tíhy a trýznivého vědomí tragických kontrapunktů ducha. Na pomezí historické studie a literatury faktu se pohybuje biografie *Kryštof Kolumbus*, jež kromě dramatického vylíčení legendárních Kolumbových činů a výprav oddělujících dvě éry obsahuje důrazem na individualitu polemiku s renesanční ideou mechanického pokroku.

PSEUDONYM, ŠIFRY: Ignatius (Přítomnost); abc. (s B. Fučíkem, Vyšehrad 1947), A. V., av., A. V-I., L., V., v. ■ PŘÍSPĚVKY in: Akord (1939–45); Almanach Kmene (1948); sb. Archy (Stará Říše, od 1927); Cesta (1924); ČČM (1916); Čes. revue (1916, 1921–24); Čtème (1942); Dorost (1945); Gazette de Prague (1921); Hovory o knihách (1937); roč. Chudým dětem (Brno); Jitro (1936); Kalendář katol. studentstva 24 (1940); sb. Kameny základní (Břeclav 1946); Kmen (1926); Knihomil (1917); Kvart (1930); Lid. noviny (1917, 1936, 1942); Listy pro umění a kritiku (1933–36); Lit. noviny (1931); Lumír (1921, 1932, 1936); Most (1923); Národ (1918–20); Nár. práce (1942); kal. Neděle (na r. 1947 a 1948); Obnova, pokr. Nár. obnova (1938–39); Poezie (1932); Přehled (1912–14); Přítomnost; Rozmach (1925–26); Rozpravy Aventina (1931); Řád (1933, 1939); Tribuna (1923); Tribuna lit. a umělecká (1924); Tvar (1927–31); sb. Úvodem do nového čtvrtstoletí Dobrého díla (1926); Vyšehrad (1946–48); sb. Zahradna Epikurova (1911); Země (1921–23); Zrání (1919–20); – posmrtně: Akord (1990); Evangelický týdeník (1995); Host do domu (1968); Lit. noviny (1992); Proglas (1990); Souvislosti (1993); Studie (Řím 1969); Tvář (1969); Via (1968). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie a práce o literatuře*: Básníková cesta (EE 1927); Na pokraji dnů (BB 1932); Básníkové slovo (EE 1933); Marginalia (E 1934); Básník (studie, 1936); Kryštof Kolumbus (1945; 3. vyd. 2000 s textem J. Bednářové Svatý mořeplavec); Znamení u cest (EE 1947); – posmrtně: Kritikova cesta. Kritiky, recenze, poznámky a texty k různým příležitostem z let 1913–1956 (1998, ed. R. Krumpalhanzl a M. Trávníček). – *Překlady*: Th. Carlyle: Sartor Resartus (1920) + Hrdinové (1925); D. Defoe: Život a dobrodružství Robinsona Crusoe (1920, další vyd.

s obměněnými tituly; 1933 též společný překl. s T. Vodičkou; 1941 adaptace pro ml. s tit. Příběhy Robinsona Crusoe); E. A. Poe: K podstatě básnictví (1928); E. T. A. Hoffmann: Kreisleriana (1932); John Keats Fanny Brawnové. Dopisy a verše (1933); D. G. Rossetti: Ruka a duše (1934); T. S. Eliot: Vražda v katedrále (1969, rozmnož.). ■ KORESPONDENCE: M. Trávníček: Adresát: Bohumil Brauner (z 1945 a 1946), Proglas 1992, č. 5–6; Poroučím se Vám v dokonalé účtě (J. Florianovi z 1918–31), Souvislosti 2006, č. 2. ■ REDIGOVAL časopisy: Tvar (1928, s B. Fučíkem a M. Dvořákem), Akord (1939–40, s J. Dokulilem, M. Dvořákem a J. Zahradníčkem), Vyšehrad (1948); kalendář: Neděle (na r. 1947, na r. 1948); knižnici: Orientace (1947–48). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: sb. Úvodem do nového čtvrtstoletí Dobrého díla (1926); Dílo Karla Hynka Máchy (1929) + Máj (1936); B. Vyskočil: Verše (1938); K. J. Erben: Kytice (1940); J. V. Sládek: Básnické dílo (1941–46); B. Jablonský: Písně milosti (1942); J. Balmes: Kritério aneb Umění, jak dospěti pravdy (1947); F. L. Čelakovský: Pomněnky vatavské (1947); Rukopisy Zelenohorský a Královédvorský (1948, novoče. převod); Cyrilometodějský kancionál (1949). ■

LITERATURA: sb. Albertu V. k šedesátinám (1998, faksimile rkp. sb. z 1950); J. Bednářová: Svatý mořeplavec. Hagiografické podání Kryštofa Kolumba v díle A. V. a jeho předchůdců (2000, s prací A. V. Kryštof Kolumbus). ■ V. F. S. (Suk): ref. překl. D. Defoe: Život a dobrodružství Robinsona Crusoe, Střední škola 1921, s. 95; ● ref. Básníková cesta: A. N. (Novák), LidN 30. 11. 1927; B. Fučík, Tvar 1927, s. 170 → Kritické příležitosti 1 (1998); P. Fraenkl, Lit. svět 1, 1927/28, č. 12; J. Petráš, Host 7, 1927/28, s. 178; J. B. Čapek, Sever a Východ 1928, s. 35; -rna- (F. Kovárna), Signál 1, 1928/29, s. 62 ●; P. Fraenkl: O soudobé české literární kritice, Naše doba 35, 1927/28, s. 613; ne (A. Novák): Umění a protestantismus (reakce na hodnocení J. B. Čapka), LidN 27. 1. 1928 + Měsíčník Tvar, LidN 4. 5. 1928; A. Skoumal: ref. překl. E. A. Poe, Host 8, 1928/29, s. 69; ● ref. Na pokraji dnů: V. Hrbek (Z. Kalista), Lumír 58, 1931/32, s. 453; R., Akord, 1932, s. 229 ●; V. H. (Z. Kalista): ref. překl. (a studie) John Keats Fanny Brawnové, Lumír 59, 1932/33, s. 546; ● ref. Básníkové slovo: js. (J. Strakoš), Poezie 2, 1932/33, č. 3–4, příl.; tv (T. Vodička), Řád 1, 1932/33, s. 583; V. Zima, Archa 1934, s. 29; V. Hrbek (Z. Kalista), Lumír 60, 1933/34, s. 535; A. N. (Novák), LidN 28. 6. 1934; G. (F. Götz), NO 13. 9. 1934; B. F. (Fučík), Listy 1935, s. 84 → Kritické příležitosti 2 (2002); B. V. (Václavek), Index 1936, s. 43 ●; ● ref. Marginalia: RČ. (V. Renč), Rozhledy 1935, s. 216; tv (T. Vodička), Řád 2, 1934/35, s. 579 ●; F. Krčma: ref. ed. K. H. Mácha: Máj, Magazin DP 4, 1936/37, s. 39; ● ref. Básník: A. N. (Novák), LidN 13. 12. 1936; T. Vodička, Řád 1936, s. 490; Kaj. (K. Janský), LitN 9, 1936/37, č. 10; F. X. Šalda, ŠZáp 9, 1936/37, s. 146; -och- (F. S. Procházka), Zvon 37, 1936/37, s. 418; B. Novák,

Rozhledy 1937, s. 33; an. (B. Václavek), Index 1937, s. 45; K. Polák, Naše věda 1938, s. 268; L. Sv. (Svoboda), U 1938, s. 173 ●; ● k padesátinám: M. D. (Dvořák), Akord 7, 1939/40, s. 138; F. Křelina, Venkov 28. 1. 1940; an., LidN 29. 1. 1940 ●; J. P. (Pilař): ref. adaptace Robinsona Crusoe, Venkov 13. 6. 1942; ● ref. Kryštof Kolumbus: V. Vévoda, LD 8. 10. 1947; B. P. (Pavlok), Akord 14, 1947/48, s. 36 ●; A. Bejblík: K V. vydání Sládkova díla, Slovesná věda 1, 1947/48, s. 187; ● ref. Znamení u cest: L. Holý, Slovesná věda 1, 1947/48, s. 220; J. Z., LD 9. 4. 1948 ●; ● k 80. výr. nar.: (Jhl). (L. Jehlička), LD 28. 1. 1970; VN (E. Vyskočilová), Katol. noviny 1970, č. 8 ●; V. Neuwirth: Rodina v životě A. V., Studie (Řím) 1982, s. 574 → Akord 16, 1990/91, č. 4; M. Trávníček: Typografie A. V., Zprávy Spolku čes. bibliofilů v Praze 1985, s. 95; J. Opelík in Lehký harcovník (1986); Z. Rotrekl: Dílo neprávem zapomenuté, LD 27. 1. 1990; M. Dočkal: A. V., Studentské listy 1991, č. 10; J. Červinka: Profil A. V., Proglas 1994, č. 1; E. Vyskočilová: A. V., učitel, Proglas 1994, č. 5–6; J. Čep, J. Zahradníček: Korespondence 1, 2 (1995, 2000); I. Slavík in A. V.: Kritikova cesta (1998); ● ref. Kritikova cesta: K. Komárek, Host 1999, č. 3; M. Pohorský, Nové knihy 1999, č. 10; P. Šrámek, Souvislosti 1999, č. 3–4; M. Bauer, Tvar 1999, č. 7; J. Med, Katol. týdeník 1999, č. 30, příl. Perspektivy; J. Zizler, LitN 2000, č. 16 ●; ● ref. Kryštof Kolumbus (3. vyd.): J. Med, LidN 8. 2. 2001; M. Trávníček, Aluze 2001, č. 1; H. Svanovská, Duha 2001, č. 3 ●; J. Zizler: Poznámky ke kritickému dílu A. V., sb. Vira a výraz (2005); M. Bedřich: Umění a náboženství v díle A. V., Souvislosti 2006, č. 2.

iz

Lev Ondřej Vyskočil viz in Quido Maria Vyskočil

Quido Maria Vyskočil

* 18. 10. 1881 Příbram
† 14. 8. 1969 Praha

Prozaik, dramatik a básník, jenž ve své tvorbě trivializoval modernistické vlivy a novoromantické postupy; hyperproduktivní autor umělecky nenáročné literatury a milostné četby, publicista.

Vl. jm. Antonín Ludvík V. – Otec byl středoškolským profesorem a inspektorem, matka pocházela z rodu Š. Hněvkovského (odtud V. pseudonym Louis Hněvkovský), starší bratr Oskar V. byl talentovaný herec působící však jen amatérsky; mladší bratr Lev Ondřej V. (křtěn Leo Ondřej Klement, * 23. 11. 1890

Příbram, † 26. 11. 1951 Praha), vodo hospodářský inženýr, pracovník ministerstva zemědělství, byl literárně činný: v mládí vydal aktovky Setkání (1909) a Noc (1911), situované do mondénního světa vyšších vrstev a poplatné dekadentní erotické deziluzi, a sociální, moralistně zahrocené drama z hornického prostředí Západ (1911), po letech pak sestavil knižní soubory povídek a črt Kouzelná pouť a Matka země (oba tituly 1946), inspirované převážně zážitky z rodného Příbramska a z jižních Čech. V. bratrance byl malíř a grafik H. Böttinger (1880–1934); neteř A. Urbanová (* 1923), dcera Oskara V., je dramaturgyně a divadelní kritička. – Po maturitě na příbramském gymnáziu (1900) začal V. studovat právnickou fakultu pražské univerzity (do literárních kruhů jej uváděl A. Pražák), 1901 se však vrátil do Příbrami, kde absolvoval německou báňskou akademii (jeho spolužákem byl F. Gellner, zdejší studentský život V. zachytil v románu *Věční studenti*). 1902 soustředil práce mladých podbrdských autorů ve sb. *Siesta*, 1903 se účastnil založení sdružení mladých literátů *Syrinx*. 1904–09 studoval moderní filologii na filoz. fakultě v Praze (1910 doktorát prací *L. Stroupežnický, přičemž objevil a později vydal Stroupežnického hru Král Třtina*). Poté učil na žižkovské a posléze staroměstské obchodní gremiální škole. 1914 podnikl cestu do Itálie a Francie (i v dalších letech často cestoval: do Německa, Anglie, Dánska, Nizozemska, Švédska, pravidelně též na Slovensko). 1915 se stal magistrátním úředníkem. Od 1920 pracoval jako knihovník (posléze přednosta knihovního oddělení) ministerstva obchodu (1946 odešel do výslužby jako vrchní odborový rada). V. byl spoluzakladatelem Kruhu přátel Společnosti Jaroslava Vrchlického, působil jako tajemník Spolku čes. spisovatelů beletristů Máj, účastnil se různých osvětových programů, pracoval ve Společnosti literatury pro mládež, v sekci pro dětskou literaturu při Masarykově lidovému ústavu (později při Ústavu nář. výchovy), byl předsedou spolku Čes. slepecký tisk aj.

V. vstoupil do literatury pod vlivem dobových modernistických a estetizujících tendencí výrazně snovou milostnou lyrikou ve znamení secesní dekorativnosti (dramata *Rusá madona* a *Konec romance*, básnické sbírky *Pampelišky* a *Na osení zlatý pluh*). Úsilí o citovou bezprostřednost a melancholicky zabarvenou duševnost však záhy (se silící pózou význačného

tvůrce) přehlušovala povrchnost, s níž se zmocňoval i dalších témat (pokus o sociální lyriku *Pochodně* a vzpomínková rozjímání *Mechy rodných střech*). V. střídal žánry a psal umělecky nenáročnou a zábavnou literaturu, podřízenou komerčnímu úspěchu. Ve své době byl tudíž vnímán jako typický reprezentant pseudoumělecké nadprodukce (stal se např. postavou v několika kabaretních scénách a hrách J. Haška). Jeho další tvorba (až na výjimky prozaická a dramatická, z části určená též dětem a mládeži) se vyznačovala hojným užíváním a trivializováním snových a zvláště pohádkových námětů a postupů, trpěla vnitřně nejednotným a romantizujícím stylem, mělkým moralizováním a idealizací mezilidských a společenských vztahů (s vzdypřítomnými motivy všepřekonávající lásky, optimistickým vyzněním a sklonem k panteismu), zahrnovala sentimentální a naivní momenty, kolorovaná přírodní líčení i realisticky založenou popisnost. Ve snaze o všeobecnou čtivost V. užíval vnějších efektů, vršil ornamenty, řemeslně a podbízivě modeloval atraktivní i dobrodružné situace, umísťoval je do rozmanitých prostředí, přejímal a obměňoval fabulační schémata. Prózu psal novoromanticky laděné milostné novely a povídky (*Modré hory, Zvonice, Hry s panenkami, Sníh pod jabloní, Vestálky a kolumbíny* aj.), postupně stále více zdůrazňoval erotické situace a pikanterie (např. *Bílý páv, Podvazkový řád, Škola princů, Adam Vir, nesmrtelný mileneec*), využíval historických a exotických kulís (*Umírající perla, Západ romantiky, Svatá kokota* aj.), soustavně publikoval milostné romány „červené knihovny“ a ženskou četbu (mj. *V opojení slávy a rozkoše, Anděl, Princezna z konopí, Žena mezi loutkami*). V širších souvislostech a realističtěji tematizoval peripetie milostných a rodinných vztahů kupř. v knihách *Průlomy, Tiché bouře, Ohní životních zkoušek a Žena se zářícím tělem*, v povídkách a románech z venkovského prostředí se dotýkal též sociální problematiky (nejvíce v knihách *V chaloupkách perníkových a Dva romány*). Dále vydával fantastické (*Upří, Oloupený svět, Piráti duší* aj.) a humoristické texty (*Konec Petrovských, Holubice v bouři*). Nejzdařilejší byly prózy z příbramského, především hornického života (romány *Stříbrné město* a *Zemí věrní*, snové a baladické povídky v souborech *Tajemná světla živých hrobů* a *Sachta*). Obdobný charakter měly V. drama-

tické práce (hlavně pro lidové a ochotnické scény): milostná dramata se šťastným koncem (*Švadlena, Továrník* aj.), vlastenecké a idylizující hry (*U Betléma české svobody, Duše zvonů*), veselohry (např. *Loupežníci z českých lesů*) a drobné frašky (*Jeptišky* aj.); nenáročné a lidovýchovné aktovky, skeče a slavnostní výstupy V. soustředil do knihy *Večery rozmarné i rozvážné*. – Desítky knih určil dětem a mládeži: pravidelně vypravoval havířské příběhy a podzemní báchoroky (*Tatárek, Pohádky hlubin, Černá krev – ryzí srdce* aj.), psal lyrické a fantaskní příběhy (*V oblačné říši, Excelsior* aj.), v pohádkových souborech (mj. *Rytířové, panoši a krásné pastýřky, Čarovné sny*) zhusta upravoval klasické syžety, dále zpracovával pražské (*Veliká noc*) a národní pověsti (*Vlast vypravuje*), nabízel také dívčí romány, dobrodružné příběhy pro chlapce, cestopisné vzpomínky apod.; vedle pohádkových a loutkových her a didaktických besídkových scén psal pro děti i historická dramata (*Křížáček, Králevic Václav*). Byl rovněž autorem libret k operám, pantomimám a oratoriím (mj. též biblické hudební drama *Ejhle člověk*, napsané s E. Brožíkem, s hudbou J. Fialy – strojopisná kopie textu je ve fondu Nár. knihovny); tiskl fejetony a osvětové články a příležitostně recenzoval beletrii (*Moderní život, Lumír*, v 10. letech Nár. listy aj.) a referoval o divadle a výtvarném umění (např. v *Máji*).

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Antonín Příbramský, Jan Duhan, J. Duhan, L. Hněvkovský, Liberant, Louis Hněvkovský, Ondřej Duhan, Quido Maria; Q., Q. M. V., Q. V., Vkl. ■ PŘÍSPĚVKY in: sb. Baarův památník (1926); Besedy lidu (1909–16); Cesta (1919); Čas (1912); ČČM (1909); Červen (Plzeň 1908); ant. Čes. lyra (1918); Čes. divadlo; ant. Českosl. poezie sociální 2 (1925); Českosl. Cicerone (1947); Českosl. deník (Olomouc 1924); Českosl. legionář; Čes. dělník (1941); Čes. kalendář Besedník na r. 1945 (Kutná Hora); Čes. kalendář Strýček Vševeděl na r. 1944 (Kutná Hora); Čes. lid (1923, 1926); Čes. svět (1905–26); Dámské besedy (od 1905); Dobrá kopa; Hlas národa (1905, příl. Nedělní listy); Horkého týdeník (1909); Humorist. listy; Jas (od 1929); Jitřenka (1905–06); Kalendář českožidovský; Kalendář paní a dívek českých na rok 1909, ... 1910; kal. Kmotr Švanda na r. 1943, ... 1946 (Jaroměř); Krystal; Květy (1908, 1912); Letáky (1902); Lid. demokracie; Lid. noviny (1924); List paní a dívek (1928–30); Lit. leták (1905); Lit. rozhledy (1909); Lumír (1903, 1906–07); Lyrická prémie Spolku Máje na rok 1910; Máj (1903–13); Malý Čechoslovák (1923–24, 1929–33); Malý čtenář (1906–34); Meditace (1909–10); Moder-

ní revue (1902); Moderní život (1902–03); Morava (Brno 1901, debut); Mor. orlice (Brno); Moravsko-slezská revue (Mor. Ostrava 1910); sb. Na paměť generála-letce M. R. Štefánika (1929); Nár. listy (1907–10, 1917); Nár. obzor (1907–14); Nár. politika; Nár. práce (1944); Nár. střed (1938, 1940); Naše kniha; Neodvislost; Nový Večerník (1927); Od stříbrných hor (Příbram 1947–50); Osvěta (1909–20); Osvobození (Čes. Budějovice); Parnasie (Kotouň u Nepomuku 1911); kal. Pod praporem sokolským na r. 1911–23; sb. Praha (1912); Právo lidu (1934); kal. Pravý český Všudybyl a Vševěděl na r. 1943, ...1946 (Jaroměř); Pražská lid. revue (1905–13); Příbramsko (Příbram 1932–35); Revue mladých (Habry 1912); Robinson (1934); Rudé květy (1911); Salon (Brno, Praha 1922–31); Samostatnost (1913); sb. Siesta (Příbram 1902); Srdce (1901–03); Studentský almanach (1904); Svatováclavský kalendář na r. 1947 (Jaroměř); Světozor (1914–25); Švanda dudák; Topičův sborník (1915–24); Tribuna (1921, 1924); Týden světem (1913–14); Týn; Úhor (1913–35); Úsvit; Venkov (1909–41); Vesna (Ml. Boleslav); Věstník Dělnické akademie (1908); Vinohradské listy; Vlast (1926–27); Volná tribuna (Rakovník 1906); Vzlet (Plzeň 1917–19); alm. Vzpomínáme Vás... (1913); Z literárních luhů (Třebenice 1910); Zlatá brána (1931); Zlatá Praha (1905–09, 1913–15); Zora; Zvon (1910–31); Ženské listy (od 1912); – posmrtně: ant. Zapadlo slunce za dnem, který nebyl (2000, ed. I. Wernisch). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Rusá madona (D 1901); Konec romance (D 1902 ← Moderní život 1902 s tit. Pohádka jara); Pampelišky (BB b. d., 1902); Pochodně (BB 1903); Jeptišky (D b. d., 1904, pseud. Louis Hněvkovský); O zlaté koruně (D pro loutky, 1904); Sny a pohádky (PP pro ml., b. d., 1904); Rozčarování (D b. d., 1905); Na osení zlatý pluh (BB 1905); Mechy rodných střež (BB 1905); Tajemná světla živých hrobů (PP 1906; 1927 s dalšími PP v knize Šachta); Bílé růže (D 1907, prem. 1909); Tatárek (P pro ml., 1907); Modré hory (R b. d., 1907); Rytířové, panoši a krásné pastýřky (pohádky, 1908); Lord Fauntleroy (P pro ml., b. d., 1908); Zvonice (P b. d., 1908); Hry s panenkami (PP b. d., 1908; rozšř. vyd. b. d., 1917); Sníh pod jabloní (PP 1909); Vestálky a kolumbíny (PP 1909); Sonata eroica (P b. d., 1910); Stříbrné město (R 1910); Bílý páv (P 1910); Slunéčko v lesích luhačovických (R b. d., 1911); V chaloupkách perníkových (PP 1911); Umírající perla (P 1911); Večer erotický (BB 1911); Křížáček (D pro ml., b. d., 1911); Západ romantiky (P b. d., 1912); Podvazkový řád (PP 1912); V oblačné říši (PP pro ml., b. d., 1913); U pramenů živé vody (P b. d., 1913); Zákon lásky a práce (R, PP 1913; 1924 upr. vyd. R spolu s knihou Nezabiješ s tit. Dva romány); Vyznavači slunce (P 1913); Jenda (D 1913); Švadlena (D b. d., 1914, i prem.); O lásce, která neumírá (R 1914); Smutný ďábel a jiná próza (PP 1914); V opojení slávy a rozkoše (R 1915); Věžeň skal (P pro ml., b. d., 1915); Baladový rytíř (D pro loutky, b. d., 1916); Dra-

ma v orloji, Bessie, krčma u moře a jejich dobrodružství (PP b. d., 1916, pseud. Louis Hněvkovský); Zvon mrtvého (P b. d., 1916, in 1000 nejkrásnějších novel, sv. 102); Obydlí v měsíčním paprsku (PP pro ml., 1916); Lovci rajek (P b. d., 1916); Zajatec hlubin (PP b. d., 1916); Hvězdy nad Prahou (PP b. d., 2. vyd., 1917); Anděl (R 1917); Pohádky hlubin (PP pro ml., 1917); V jámu lásky (P 1917); Škola princů (P 1918); Zemi věrní (R 1918); Konec Petrovských (P b. d., 1918); Princezna z konopí (R 1918); Rek ze stříbrných bání, Zlato Permonovo, Vánoční mužiček (PP pro ml., 1919); Zlatý nápoj, Princeznička, Teta (PP pro ml., 1919); Věčná báj (PP 1919); Dítě hvězd (R pro ml., 1919); Purpurové zasnuby (R 1919); Holubice v bouři (P 1919); Svatvečer (PP pro ml., b. d., 1919); Kralevic Václav (D pro ml., 1919); Věční studenti (P 1920); Upří (PP 1920); Přeludy štěstí (R 1920); Excelsior (PP pro ml., 1920); Průlomy (R 1920); Tiché bouře (R 1921); Iljuška (pohádka, 1921); Lupičem z přinucení (D b. d., 1921, pseud. Louis Hněvkovský); Černá krev – ryzí srdce (PP pro ml., 1921); Slepci (D b. d., 1922); Zločiny, pokání a smír (PP 1922); Mikeš Lomidrevo (D pro ml., 1922, s V. Baldessari Plumlovskou); Továrník (D b. d., 1922); Růže a červánky (D 1923); Loupežníci z českých lesů aneb Konec Petrovských (D b. d., 1923, prem. 1923, přeprac. próza Konec Petrovských); Pimplata (P pro ml., b. d., 1923); Večery rozmarné i rozvázné (BB, DD, PP 1923); Vlast vypravuje... (PP pro ml., 1923); U Betléma české svobody (D b. d., 1923); Duše zvonů (D b. d., 1923; 1924 jako oper libreto, hudba G. Roob, i prem.); Čínská zeď (D b. d., 1923); Loutková princezna (R 1923; přeprac. vyd. 1925); Tajemný odkaz (R 1923); Zvířátka a Petrovští (D pro ml., 1924, s V. Baldessari Plumlovskou); Dva romány (RR 1924, obs. upr. vyd. R Zákon lásky a práce a knihu Nezabiješ); Světloňoš (D 1924); Kovář (D pro loutky, 1924); O vůdcovství (D pro ml., 1924); Útok moře (R b. d., 1924); O sličné podlounici (P 1925); Vějíře (PP 1925); Zahradou vzpomínek (PP pro ml., b. d., 1925); Píseň modrých hor (oper libreto, 1925, i prem., hudba J. Bartovský); Ohni životních zkoušek (PP 1926); Snítka vavříňová (P 1926); Žena mezi loutkami (R 1926); Láska nezablouď (R 1926); Štěstí Šípkové princezny (pohádka, 1926); Román jednoho a mnohých (R b. d., 1926); Čarovné sny (pohádky, 1927; 1. část reprint. s tit. Zlatoroh, b. d., 1934; 2. část reprint. s tit. Princ a lilie, b. d., 1934); Hrabě z Dorincourtu (P pro ml., 1927); Šachta (PP 1927; obs. též knihu Tajemná světla živých hrobů); Pouť za hvězdou (P pro ml., 1927); Pláčící madona (R 1928); Lásky peklo a ráj (PP b. d., 1928); V říši faraonů (P pro ml., b. d., 1928); Pekelnice (R 1929); Pohádky z převržené klenotnice (1930); Kámen mudrců (D pro loutky, b. d., 1930); Bratříčkové (D pro loutky, b. d., 1930); Soubor se smrtí (R 1930); Tatrana (R 1930); Oloupený svět (R 1931); Svatá kokota (R 1931); Kašpárek filmovým hrdinou (D pro ml., b. d., 1931); Prožitý sen aneb Kašpárek

Vyskočil

v říši horního krále (D pro ml., b. d., 1932); Právo na štěstí (PP 1932); Třináctý (D 1933, prem. 1931); Čarovný elixír (D pro ml., b. d., 1934); Cesta do ráje (P b. d., 1934); Svět u jejich nožek (R pro ml., 1935); S šotkem permoníkem ve stříbrném podzemí (P pro ml., 1935); Příběh májové noci (P pro ml., 1935); Adam Vir, nesmrtelný mileneček (R b. d., 1935); Slavnostní scény (DD a BB 1936); Zrození génia (D pro ml., 1936); Píráti duší (R 1937); Staropražská románcce (P 1940); Žena se zářícím tělem (R 1943); Pohádka pražské Královské obory (1943); Sny, kouzla a pohádky (pohádky, 1944); Pavel a Milena (R 1944); Vzpomínky z mého dětství (1946); Dudák Bohanes (pohádka, 1946); U dvanácti měsíčků (pohádky, 1947); Z růže kvítke vykvet nám (P pro ml., 1947); Veliká noc (P pro ml., 1948). ■ SCENICKY. *Hra*: Prorok na křižovatce (1937). ■ REDIGOVAL *časopis*: Krystal (1925), Příbramsko (1932–35; 1933–35 s F. R. V. Dražanem); *kalendáře*: Pod praporem sokolským na r. 1911–23, Kmotr Švanda na r. 1943, ...1946, Pravý český Všudybyl a Vševěděl na r. 1943, ...1946, Český kalendář Strýček Vševěděl na r. 1944, Český kalendář Besedník na r. 1945, Svatováclavský kalendář na r. 1947; *sborníky*: Siesta (1902), Slavnostní list vydaný u příležitosti 2. krajinského sjezdu Krakovce, spolku akademiků západních Čech (1903, s H. Mayerem), Praha (1912, prémie Máje, s F. S. Procházka a F. Sekaninou), Vzpomínáme Vás... (1913, beletrii, s jinými), Československý Cicerone (1947); *knížnici*: V dámském bužoáru (1914–20). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: L. Stroupežnický: Král Třtina (1916); Drahokamy z literárního odkazu B. Němcové (1926, 5 sv.); Perly z díla J. Nerudy (1927, 10 sv., s V. Vitingrem); Výbor z československé poezie mládeže 1, 2 (1934–35, s jinými). ■

LITERATURA: G. Klika: Q. M. V. (1913). ■ ● ref. Rusá madona: *Ž.*, Zvon 2, 1901/02, s. 295; A. Novák, Rozhledy 12, 1901/02, s. 594; O. Theer, Srdce 1, 1901/02, s. 218; J. z L. (J. Karáček ze Lvovic), MR 1901/02, sv. 13, s. 393 ●; ● ref. Konec románcce: *Ž.*, Zvon 2, 1901/02, s. 547; T. (R. Těsnohlídek), Moderní život 1902, s. 102; A. Pražák, Srdce 2, 1902/03, s. 89 ●; ● ref. Pampelišky: V. Dyk, MR 1902/03, sv. 14, s. 173; J. Rowalski (A. Bačkovský), Lumír 31, 1902/03, s. 244; R. Hašek, Moderní život 1903, s. 27 ●; V. O.: P. Q. M. V., Rozhledy 13, 1902/03, s. 1014; ● ref. Pochoďně: V. Dyk, Přehled 2, 1903/04, s. 172; J. Rowalski (A. Bačkovský), Lumír 32, 1903/04, s. 215; K. Z. Klíma, Rozhledy 14, 1903/04, s. 1160 ●; J. R. (A. Bačkovský): ref. O zlaté koruně, Lumír 33, 1904/05, s. 484; ER.: ref. Rozčarování, Zlatá Praha 22, 1904/05, s. 504; -a-: ref. Na osení zlatý pluh, Máj 4, 1905/06, s. 208; F. S. (Sekanina): ref. Mechy rodných střechech, Zvon 6, 1905/06, s. 590; ● ref. Modré hory: T. A. (A. Procházka), MR 1907/08, sv. 20, s. 215; O. Theer, Lumír 36, 1907/08, s. 244; K. H. Hilar, Pokroková revue 4, 1907/08, s. 547; F. X. Šalda, Novina 1908, s. 56 → KP 7 (1953) ●; -a-: ref. Tajemná světla živých hrobů, Máj 6, 1907/08, s. 516; ● ref. Zvonice: Ant. M. (Macek), Aka-

demie 12, 1907/08, s. 190; -ejč- (J. Krejčí), Naše doba 15, 1907/08, s. 464; F. V. Vykoukal, Osvěta 1908, s. 643 ●; ● ref. Rytířové, panoši a krásné pastýřky: S. (F. Sekanina), Zvon 9, 1908/09, s. 190; O. Š. (Šimek), Novina 2, 1908/09, s. 440 ●; ● ref. Hry s panenkami: Tristan (V. Friedl), Zvon 9, 1908/09, s. 364; A. Novák, Přehled 7, 1908/09, s. 827 ●; ● ref. Vestálky a kolumbíny: B. Polan, Pokroková revue 6, 1909/10, s. 390; K. Híkl, Přehled 8, 1909/10, s. 813 ●; A. M. (Macek): ref. Sonata eroica, Akademie 14, 1909/10, s. 431; -ejč- (J. Krejčí): ref. Hry s panenkami a Sonata eroica, Naše doba 17, 1909/10, s. 774 ●; ● ref. Stříbrné město: K. Sezima, Lumír 39, 1910/11, s. 83; V. Martínek, Novina 4, 1910/11, s. 504 ●; K. Sezima: ref. Bílý páv, Lumír 39, 1910/11, s. 376; -ejč- (J. Krejčí): ref. Podvazkový rád, Naše doba 20, 1912/13, s. 787; F. Sekanina: ref. Vyznavači slunce, Zvon 13, 1912/13, s. 553; V. Dyk: Veliký muž (ref. G. Klika: Q. M. V.), Samostatnost 16. 11. 1913; ● ref. O lásce, která neumírá: Ant. Veselý, Čes. revue 7, 1913/14, s. 188; F. V. Vykoukal, Osvěta 1914, s. 787 ●; K. Sezima: ref. V opojení slávy a rozkoše, Lumír 1916, s. 273; W. (R. Weiner): ref. Hvězdy nad Prahou, Venkov 18. 8. 1917; Kaz. (F. S. Procházka): ref. Anděl, Zvon 18, 1917/18, s. 69; J. Hloušek: ref. Kralevic Václav, Úhor 1920, s. 81; V. F. S. (Suk): ref. Dítě hvězd, Úhor 1920, s. 82; J. O. N. (Novotný): ref. Tiché bouře, LidN 20. 7. 1921; -btk- (V. Brtník): ref. Průlom, Zvon 22, 1921/22, s. 70; V. F. S. (Suk): ref. Excelsior, Střední škola 1922, s. 142; J. K.: ref. Loupežníci z českých lesů..., MSIR 16, 1922/23, s. 121; V. F. S. (Suk): ref. Vlast vypravuje, Střední škola 1924, s. 45; Z. (J. Zubatý): ref. Loutková princezna, NŘ 1924, s. 53; drb. (J. Borecký): ref. Dva romány, Zvon 25, 1924/25, s. 208; -ejč- (J. Krejčí): ref. Černá krev – ryzí srdce (2. vyd.), Naše doba 32, 1924/25, s. 184; V. Brtník: ref. Vějíře, Venkov 7. 1. 1926 + ref. Vyznavači slunce (2. vyd.), Venkov 4. 2. 1926 + ref. Ohni životních zkoušek, Venkov 2. 12. 1926; V. F. S. (Suk): ref. Zahradou vzpomínek, Střední škola 7, 1926/27, s. 96; drb. (J. Borecký): ref. Láska nezabloudí, Zvon 27, 1926/27, s. 265 + ref. Žena mezi loutkami, tamtéž, s. 237; H. (J. Hostáň): ref. Šťěstí Šípkové princezny a Čarovné sny, NO 26. 1. 1927; an. (F. S. Procházka): ref. Pouť za hvězdou, Zvon 28, 1927/28, s. 279; drb. (J. Borecký): ref. Plačící madona, Zvon 29, 1928/29, s. 220; V. Brtník: ref. Pekelnice, Venkov 21. 11. 1929 + ref. Tatrana, Venkov 17. 4. 1930; vz. (V. Zelinka): ref. Oloupený svět, Zvon 31, 1930/31, s. 491; ● k padesátinám: J. Hloušek, Úhor 1931, s. 162; V. Hánek, Naše kniha 1931, s. 278; -btk- (V. Brtník): Zvon 32, 1931/32, s. 56 ●; If. (I. J. Fischerová): ref. Třináctý, NO 30. 10. 1931; drb. (J. Borecký): ref. Svatá kokota, Zvon 32, 1931/32, s. 182 + ref. Právo na štěstí, Zvon 33, 1932/33, s. 447; J. Hašek: Q. M. V., zvaný též jinak Ježíš Marjá Vyskočil, RP 26. 9. 1937 → Politické a sociální dějiny strany mírného pokroku v mezích zákona (1963); drb. (J. Borecký): ref. Píráti duší, Zvon 38, 1937/38, s. 334; Bp (J. Biskup) in Q. M. V.: Vzpomínky z mého dětství (1946) + Q. M. V., Od stříbrných hor 14, 1946/47, s. 19; J. Petrášek: Bás-

ník stříbrných hor, Svoboda 28. 10. 1971; V. Bízek, Q. M. V., Věrný syn rodného kraje, Svoboda 11. 9. 1989; D. Mocná: Z dějin „Červené knihovny“, Tvar 1992, č. 50 → Červená knihovna (1996); L. Merhaut in Cesty stylizace (1994); A. Urbanová in Pohlednice ze ztracených krajin 1, Divadelní noviny 2000, č. 9; M. Pilař: Fenoméni úspěchu (srovnání próz P. Šabacha a M. Viewegha s dílem Q. M. V.), Host 2001, č. 9.
lm

Vyšehrad

Působnost od 1911

Pražské nakladatelství beletrie, naučné a náboženské literatury, součást vydavatelských, tiskařských a knihkupeckých podniků spjatých s českým politickým katolicismem.

Nově vytvořená společnost *Československá akciová tiskárna* (dále ČAT) převzala 1911 od Československého grafického spolku Veritas tiskárnu F. Ziegnera v Praze na Starém Městě, kterou spolek zakoupil 1910 z podnětu rezoluce velikonočního sjezdu Čes. strany křesťansko-sociální pro potřeby stranického tisku. Po sjednocení katolických stran 1919 řídili správní radu ČAT vedoucí funkcionáři Českosl. strany lidové. Již 1915 získala tiskárna knihkupeckou koncesi, na jejímž základě otevřela počátkem 1916 vlastní knihkupectví U zlatého klasu. 1919–23 je vedl L. Kuncíř, který z něj vytvořil živé kulturní a diskusní středisko (výstavy knih Dobrého dřla, obrazů členů Devětsilu aj.), kontrastující s nevýraznou nakladatelskou produkcí tiskárny. Název U zlatého klasu, převzatý z označení domu ve Spálené ul., kde firma od 1914 sídlila, nesla knihkupectví později i na dalších místech v Praze, od 1929 též v Čes. Budějovicích, kde byla zřízena filiálka ČAT již 1922. Od 1924 provozovala ČAT též nádražní knihkupectví na severní Moravě. Pro postupně rozšiřovanou nakladatelskou činnost, rozvíjenou zprvu na základě tiskařské koncese, užívala tiskárna též neprotokolovaná označení *Nakladatelství Československé akciové tiskárny* (od 1923) a *Universum* (1932–34). 1934 bylo při reorganizaci tiskových podniků lidové strany od provozu tiskárny odděleno vydávání politických periodik, které převzal nově vytvořený Spolek pro podporování a vydávání lidového tisku v CSR, a došlo k likvidaci neprosperujícího nakladatelství *Universum*. V říjnu 1934 byla založena samostatná nakladatelská společ-

nost *Vyšehrad* (jednateli se stali funkcionáři ČAT B. Stašek, J. Hatlák a J. Rückl), které převzalo nakladatelskou činnost tiskárny. Ta změnila v červenci 1940 název na *Českomoravské akciové tiskařské a vydavatelské podniky* a souběžně s V. provozovala na tiskařskou koncesi též nakladatelskou činnost, 1945–49 opět pod názvem *Universum*. Od 1948 působilo nakladatelství V. jako účelové zařízení Českosl. strany lidové v rámci jejích vydavatelských podniků, 1953 změnilo název na *Nakladatelství Lidová demokracie*, 1968 se vrátilo k původnímu názvu. Po 1989 činnost nakladatelství načas ochromily ekonomické potíže stranického deníku *Lid. demokracie*, s nímž bylo organizačně spjato. 1992 přerušil V. činnost a 1993 byl transformován ve společnost s r. o., zprvu jako dečníká společnost nakladatelství *Scriptum*. – Tiskárna sídlila v Praze nejprve na Starém Městě čp. 186, Karlova ul. 8, od listopadu 1914 na Novém Městě čp. 90, Spálená 15 (dnes 17), nakladatelství od 1922 na Starém Městě v ul. Karoliny Světlé 43, od 1925 na Novém Městě čp. 892, Panská 1. 1930 byl celý podnik soustředěn na Nové Město čp. 316 do novostavby paláce stavebního a bytového družstva *Charitas* (Karlovo nám. 5 a 6) a přilehlé tiskárenské budovy (Václavská 12). Jednotlivé nakladatelské podniky *Universum*, V. a jím zřízený Katolický literární klub užívaly střídavě obou adres. Knihkupectví působilo od 1916 v sídlech tiskárny (v paláci *Charitas* byla k němu připojena galerie *Sín umění*), v Praze později též na Starém Městě čp. 903, Na Příkopě 23, v Čes. Budějovicích čp. 652 (později 965), Lannova tř.

Ředitelem ČAT byl R. Březina, pak do 1933 S. Beneš, její ediční činnost, zprvu soustředěnou zejména na lidovou beletrii a populární náboženskou literaturu, však formovala správní rada. Teprve program samostatně řízeného nakladatelství V. (jeho název odkazoval k tradicím katolických kulturních aktivit vyšehradské kapituly ve 2. polovině 19. století), formulovaný v svolání Katolické veřejnosti české! z května 1936 (iniciátorem byl poslanec, předseda Českosl. strany lidové a předseda nakladatelské komise ČAT B. Stašek), zahrnoval kromě vydávání hodnotných knih pro všechny vrstvy i založení vydavatelské základny pro katolickou intelektuální obec a badatelského střediska katolických tradic v české kultuře. Úzké sepětí podniku se stranickou i církevní hierarchií však bránilo vytvoření dlouhodobě-

ší ediční koncepce (neúspěšně se o ni pokusil za svého krátkého působení v nakladatelství od podzimu 1934 L. Kuncíř) a až do konce 30. let odrazovalo od V. výrazné tvůrčí osobnosti českého katolicismu. Od 1936 byl správcem V. F. Jirásek, redaktorem byl do 1947 s přestávkou válečné internace A. Skoumal. Teprve od 1939 postupně soustřeďoval V. i tvorbu autorů programově vyhraněných katolických uměleckých sdružení, zprvu zejména ve volných řadách *Knihy Řádu a Edice Družiny literární a umělecké*. 1943–45 rovněž převzal a s označením *Edice Iskra* vydal tři tituly stejnojmenného slezského nakladatelství, jehož činnost byla za války přerušena. Po 2. světové válce formoval ediční program (od září 1945 nejprve jako ředitel nakladatelství *Universum*, od 1947 do listopadu 1948 též V.) s důrazem na společenskovední zahraniční katolickou tvorbu B. Fučík; 1949 se ředitelem nakladatelství stal opět L. Kuncíř a V. převzal rozpracované tituly i sklady jeho likvidované firmy. 1951–52 byli minulí i současní vedoucí pracovníci a redaktori Vyšehradu B. Fučík, L. Jehlička, F. Jirásek, L. Kuncíř, V. Šnajdr, R. Voříšek a K. Zítka i jeho významní spolupracovníci Z. Kalista, J. Knap, J. Kostohryz, F. Křelina, J. Myslivec, V. Renč aj. zatčení a odsouzení v politických procesech k mnohaletým trestům. 1953 byla produkce přechodně drasticky omezena převážně na politickou literaturu pro potřeby Českosl. strany lidové. Jen pozvolna rozšiřovaný program beletrie a společenskovední literatury až po 1968 navázal (i názvy knižnic) na koncepci 30. a 40. let, jeho realizace však v 70. letech pod politickým tlakem podléhala četným kompromisům. – První nevýrazné beletristické knižnice ČAT, spjaté často s jejími periodiky (*Světové obzory*, 1916–17, 13 sv.; *Knihovna Lidu*, 1919–21, 5 sv.; *Romány Lidových listů*, 1922, 2 sv.), sdružovaly po hodnotném rozběhu za války (J. Š. Baar, A. de Vigny, antologie německé poezie) převážně nenáročnou původní četbu (V. Javořícká, J. Novák, J. Smrček aj.) doplněnou překlady; obdobná produkce vycházela i mimo ediční řady. Ve stejném duchu pokračovaly rovněž knižnice *Rodina* (1929–33, 11 sv., red. mj. H. Havránek), *Vyšehrad* (1934–35, 5 sv.) a *Rozmach dobré knihy* (1937–40, 18 sv., red. J. Papica), v nichž publikovali H. Havránek, V. Javořícká, B. Kuzník, J. Pokorný (i pseud. P. Dvořáková), J. Sahula a K. Slezák, s chodskou tematikou i J. F. Hruška;

z cizích H. H. Jackson, Z. Kossak-Szczucka, F. Mauriac aj. Knižnice dramatické tvorby *Dobré divadlo* (řada 1, 1924–33, 9 sv.; řada 3, 1926–33, 2 sv., red. J. Sajíc), rozvržená do tří řad her lidových, náročných a náboženských „pro potřeby družinskou“, otevřela jen řadu prvních (převážně reedičních) a třetí. Pevný okruh čtenářů odběratelů se nakladatelství pokusilo soustředit kolem členské knižnice *Katolický literární klub* (též *Knihy Katolického literárního klubu*, 1937–49, 65 sv. a 5 vánočních tisků), která měla přinášet výběr titulů pro vyspělejší čtenáře. Zprvu v ní převažovaly překlady beletrizovaných životopisů, politických esejů a přírodovědných pojednání z náboženského hlediska a též historické práce J. Pekaře. Později převládla soudobá beletrie. Původní prózu tu publikovali J. Čep (Tvář pod pavučinou aj.), K. Schulz (Kámen a bolest), J. Durych (Služebníci neuziteční, souběžně s *Melantrichem*), I. R. Malá, B. Mrštíková, F. Skácelík, po 1945 pak F. Bíbus, L. Hořká, Z. Kalista, F. Křelina. Na překladech světové prózy (G. von Le Fort, F. Mauriac, S. Undsetová, E. Waugh, F. Werfel aj.) se podíleli mj. B. Durych, J. Fučíková, J. Kárnet, V. Renč, N. Tučková, J. Urbánková a J. Zaorálek. Reedice titulů *Katolického literárního klubu* převažovaly v prozaické knižnici *Kytka dobrých knih* (1941–48, 19 sv., zprvu red. J. Kostohryz), v níž dále publikovali mj. D. Pecka, J. Severin, B. Svatoš, N. Svobodová. Na regionalistickou tvorbu se zaměřila knižnice *Z domova a světa* (1940–42, 7 sv., red. A. Skoumal a B. Slavík), v níž vyšly mj. výběry z V. Kosmáka, paměti F. Dědiny, Mohyla J. Demla, výbor z hanácké literatury *Krásná a milostivá*. Převážně soubory korespondence (Z. Braunerová a J. Zeyer, J. Goll, J. Pekař) soustředila knižnice *České letopisy* (1941–47, 4 sv., red. J. Hobzek a R. Holinka). Edice středověkých literárních památek přinesla *Národní knihovna* (1942–47, 3 sv., red. postupně J. Durych a R. Holinka, J. Vilikovský, R. Holinka), navazující na stejnojmennou knižnici L. Kuncíře. Knižnice *Vavřín* (1942–47, 2 sv., sv. 1 red. J. Čep) přinesla jen prózy G. von Le Forta a S. Zedníčka. Poválečná *Epika* (1947–48, 16 sv., sv. 15 nevyšel) navázala jako „nová řada“ na stejnojmennou knižnici nakladatelství *Melantrich*, postrádala však její konzistentní program. V překladech soudobé světové prózy až na výjimky (G. Greene: *Moc a sláva*, dále G. Bernanos, M. Baring, K. O'Brien) soustře-

dovala opět reedice titulů Katolického literárního klubu; pod hlavičkou Spisy J. Čepa (4 sv.) zde vyšel nový soubor jeho próz a též nová vydání prací F. Křeliny. Rovněž v knižnici *Verše* (1947–49, 11 sv., sv. 10 nevyšel, red. B. Fučík a D. Šajtar) po nových sbírkách J. Dokulila, K. Doskočila a I. Slavíka následovaly s výjimkou posledního svazku (V. Vokolek) reedice a překlady (A. Mickiewicz a F. I. Tjutčev). Po reorganizaci nakladatelské sítě 1949 zformovalo nakladatelství ediční program do čtyř beletristických knižnic respektujících oktrojovaný ediční profil. Základní díla národního kulturního dědictví od J. A. Komenského po K. Schulze s těžištěm v realistické próze 19. století přinášela knižnice *Živý odkaz domova* (1950–53, 24 sv., red. V. Šnajdr, od 1952, sv. 12 M. Drahoty), v níž se na přípravě nových vydání děl českých klasiků podíleli přední editoři E. Frynta ml., M. Hýsek, J. Š. Kvapil, J. Polák, A. Škarka, A. Vyskočil aj. Obdobná knižnice světové klasiky *Živý odkaz světa* (1950–53, 33 sv., red. A. Skoumal) zařadila vedle převažujících reedic ruské a polské tvorby mj. nové překlady Božské komedie Danta Alighierioho (O. F. Babler), sonetů W. Shakespeara (J. Vladislav), próz K. Mansfieldové (A. Skoumal, H. Skoumalová), A. Stiftera (J. Fučíková), W. M. Thackeraye (B. Hodek). Rozvinutí souběžných knižnic soudobých autorů, které redigoval J. Závada, blokoval nedostatek děl splňujících dobová ideologická kritéria. Kromě reedic, které tvořily značnou část programu obou knižnic, přinesla řada *Nové slovo domova* (1952–53, 4 sv.) jen prózy V. Mixy a M. Bureše, řada *Nové slovo světa* (1951–53, 11 sv.) prózy A. N. Novikova, A. Seghersové, Th. de Vries aj. – Výrazný podíl produkce tvořila literatura pro děti a mládež. Z plzeňského nakladatelství Karel Beniško převzala ČAT 4. svazkem knižnici *Raná setba* (1924–42, sv. 4–54, red. J. F. Hruška, od 1928, sv. 25 V. Bitnar, od 1930, sv. 34 J. Hrubý, od 1940, sv. 51 J. Janouch). Zprvu převažovala původní tvorba (J. Š. Baar, L. Grossmannová Brodská, H. Havránek, J. F. Hruška, J. Chudáček, E. Krásnohorská, V. Mejstřík, J. Průcha, A. Řeháková, F. Skácelík, J. Valoušek, F. M. Vlček, J. Vřesnický, K. J. Zákoucký aj.) a výběry ze španělské a jihoslovanské tvorby (O. F. Babler), J. Hrubý zařadil překlady J. Svenssona a F. J. Finna. Současná původní tvorba (J. Alda, V. Deyl, B. Fučík pod pseud. Václav Horák, J. Heyduk, O. Hlaváček,

K. Hroch, J. Janouch, M. Kalinová, I. R. Malá, J. Pilař, J. Pokorný pod pseud. Pavla Dvořáková, V. Renč, J. Severin, F. Skácelík, Č. Sovák, B. Svobodová) výrazně převládala v navazujících knižnicích *Dětské knihy Vyšehradu* (1943–49, 20 nečísl. sv., red. J. Janouch, od 1946 E. Frynta st.) a *Knihy Vyšehradu pro mládež* (1943–44, 3 nečísl. sv., red. E. Frynta st.). Překladová knižnice *Rozmach dětské knihy* (1938–39, 4 sv.) přinesla zejména prózy A. A. Milneho o medvídkovi Pú v překladu H. Skoumalové. – První významnější naučná knižnice *Populárně-vzdělávací knihovna* (sv. 1 jako *Vševěd*, 1924–29, 20 sv., red. A. Fuchs) soustředila převážně původní příspěvky často od samotného redaktora k problematice vědy, víry a etiky. Na knižnici filozofické, politické a historické literatury z náboženského hlediska *Myšlenky a život* (V. 1935–37, 4 sv., red. S. M. Braitto a R. Dacík) navázala *Podlahova knihovna naučných spisů* (1939–48, 6 sv., od 1941, sv. 4 red. J. Vašica) s původními díly z obecných i náboženských dějin (B. Chudoba aj.). Úspěch knižnice Svazky úvah a studií (nakladatelství Václav Petr) inspiroval sbírku drobných brožur *Pro život* (1940–41, 31 sv., red. J. Kostohryz a J. Rey, od 1940, sv. 12 J. Rey a R. Voříšek), která soustředila příspěvky spolupracovníků nakladatelství k společenskovedním problémům. Literární tematikou se zabývali V. Bitnar (O podstatě českého literárního baroku), J. Červinka (O nejmladší generaci básnické), L. Kratochvíl (Březinovo vychovatelské poselství), M. Míčko (Výtvarné dědictví Rukopisů), F. Pujman (Prvky divadelní hry), V. Renč (Julius Zeyer), B. Slavík (Lidová literatura) a O. Srbová (Rozhlas a slovesnost). Sbíрку průvodců po českých výtvarných památkách *Poklady národního umění* (1940–49, 92 sv., sv. 87 nevyšel, red. A. Birnbaumová, 1942–45 s názvem *Poklady umění v Čechách a na Moravě*) pořádalo ve V. Sdružení přátel baroka pro studium barokního a církevního umění v Umělecké besedě, později s výtvarným odborem Umělecké besedy. Vedle prací redaktorky obsáhla zejména díla J. Čarka, V. Denksteina, A. Matějčka, E. Pocheho. Po 1945 se nakladatelství Universum v promyšleném souboru knižnic soustředilo převážně na vědeckou, naučnou a teologickou literaturu, V. na beletrii. Tematické rozdělení však nebylo striktní a produkce obou nakladatelství se prolínala. Vyhraněné příspěvky k aktuálním politickým, ekonomickým

Vyšehrad

i světonázorovým otázkám přinášela „škola politické výchovy“ *Nové dílo* (1945–48, 26 sv., sv. 24 nevyšel, red. J. Pecháček a C. Mařan, od 1948, sv. 25 C. Mařan; autoři mj. A. Fuchs, B. Chudoba, M. Skácel). Rychlou orientaci v literatuře o jednotlivých vědních disciplínách s důrazem na humanitní obory měla přinést dvanáctisvazková knižnice *Úvod do studia* (1946–47, 4 sv., red. B. Chudoba), z níž však vyšel jen zloemek. Obecné otázky vztahu církve a společnosti a křesťanského humanismu řešila knižnice překladů *Člověk a společnost* (1946–47, 2 sv., red. I. Ducháček a B. Chudoba). Knižnice *Dokumenty* (1946–48, 5 sv.) soustředila překlady aktuální válečné literatury faktu, v knižnici *Orientace* (1947–49, 7 sv., red. A. Vyskočil) vyšel kromě převážně přeložené klasické i současné politické a filozofické literatury (P. I. Čaadajev, C. Dawson, E. Hello, G. K. Chesterton, M. Picard, D. L. Sayersová) i *Úvod do estetiky ruského verše* od J. Závady. Vlastivědná knižnice *Horizont* (1947, 1 sv., red. A. Birnbaumová) přinesla jen monografii J. Čarka Románská Praha. Trvalou součástí produkce byly katechetické a homiletické spisy, zejména v knižnicích *Živé slovo* (1924–35, nová řada 1939) a *Slovo a duch* (1940), i modlitby, zpěvníky a populární náboženská díla. – Po Sebraných spisech islandského jezuita J. Svenssona (1934–37, 12 sv., částečně in knižnice Raná setba) a po monografii o něm (J. Hrubý: Nonni, skald z půlnoční výspy) následovaly až ve 40. letech vesměs nedokončené soubory *Spisy A. Langa* (1946–48, 3 nečisl. sv.), *Spisy J. Čepa* (1947–48, 4 sv., in knižnice Epika), *Dílo J. Demla* (1948, 1 sv., red. T. Vodička), *Sebrané spisy F. B. Vaňka* (1948, 1 sv.), *Sebrané spisy J. Š. Baara* (1949–50, jen 3 sv.) a spisy maďarského biskupa T. Tótha (1948, 1 sv.). Z Kuncířova likvidovaného nakladatelství převzal V. Dílo bratří Mrštíků (1949–50, sv. 4–6) a *Dílo F. L. Čelakovského* (1949–50, sv. 2, 3, red. K. Dvořák). Vyšly zde též reedice některých svazků *Spisů K. V. Raise* (1949–53, 7 sv., pův. Čes. grafická Unie). Mimo edice v hojnějším počtu vycházely práce J. F. Hrušky, V. Javorické, I. R. Malé, A. Theina. – Prvním literárním časopisem v rozsáhlé produkci periodik byl měsíčník *Týn* (1917–1920/21, roč. 1–4). Pokus o nakladatelský propagační časopis programově zaměřený proti modernímu umění *Fórum* (1931, odp. red. V. J. M. Augusta) zanikl již 1. číslem. Navazující „časopis pro šíření dobré četby“ Vyšehrad

(1936, 1939–41, odp. red. A. Skoumal) vycházel zprvu jen příležitostně (roč. 1, jen č. 1, vánoce 1936; roč. 2, jen č. 1, červen 1939), udávanou periodicitu 4 čísel ročně naplnil pouze ve 3. roč. (od května do prosince 1940) a pak č. 1, 4. roč. zanikl (únor 1941). O programu nakladatelství i o jednotlivých knihách psali B. Benetka, J. Červinka, J. Deml, K. Doskočil, J. Durych, B. Fučík, F. Halas, M. Hudec, B. Chudoba, J. Kostohryz, J. Krlín, I. R. Malá, F. Skácelík, B. Slavík, Z. Šmíd, B. Štorm, O. A. Tichý, K. Vach, T. Vodička. Širší kulturněpolitický záběr měl časopis *Tak* (1937–38, roč. 1–2). Počátkem 40. let převzal Vyšehrad vydávání měsíčníku *Řád* (1940–44, roč. 6–10), při němž vyšlo i několik publikací. Po 2. světové válce vycházel *List pro křesťanskou kulturu Vyšehrad* (1945/46–1948, roč. 1–4), nejprve jako týdeník, pak čtrnáctideník. 1945/46 (roč. 1) jej řídil a za redakci odpovídal A. Skoumal, 1947 (roč. 2) řídil red. kruh J. Čep, B. Fučík, E. Frynta st., A. Skoumal, I. Slavík, A. Vyskočil, za red. odpovídal F. Jirásek, 1948 (roč. 3–4 do č. 6) A. Vyskočil s red. kruhem. 1921 *ČAT* převzala a 1921/22–1934/35 (roč. 3–16) vydávala měsíčník *Dětský svět*. S výraznou katolickou a mravoučnou tendencí jej řídili postupně A. Rozsypalová, J. Chudáček, J. Řehoř, J. Seidenglanz, V. Šlais. Beletrii přispěli mj. K. Hroch (pseud. K. Doubravský), J. F. Hruška, J. Chudáček, A. Thein, zejména ze slovanských literatur překládal O. F. Babler. Pokus o modernizaci se změnou redakce a periodicity v posledním ročníku (jako čtrnáctideník jej řídil A. Skoumal nejprve s N. Svobodovou a V. Šlaisem, pak s red. radou ve složení O. F. Babler, E. Frynta st., J. Janouch, F. Springer) se neprosadil. Vystřídal jej týdeník *Dětská neděle* (1935/36–1942/43, roč. 1–8), který v obdobném duchu se snahou o vyšší literární úroveň a s větším podílem překladů (opět zejména O. F. Babler) redigovali postupně R. Schikora, J. Papica a R. Voříšek. – Zprvu nepřitažlivou grafickou podobu většiny publikací a banální ilustrace (H. Patočka, K. Rélink aj.) od 2. poloviny 30. let postupně zlepšovala účast výtvarných spolupracovníků programových katolických knižnic (M. Florian, A. Hrabal, F. Kobliha, A. Lískovec, O. Stritzko, B. Štorm, V. Vokolek aj.). Ve 40. letech ilustrovali knihy V. zejména R. Lander, K. Lhoták, K. Svobinský a J. Trnka, v 50. letech se na nákladných individuálních výtvarných řešeních jednotlivých svazků

knížnic Živý odkaz domova a Živý odkaz světa podíleli mj. přední grafici V. Boštík, P. Dillinger, A. Diviš, F. Hudeček, L. Jiřincová, V. Kubášta, V. Mašek, K. Müller, J. Šindler, F. Tichý, K. Vodák a S. Vodáková.

KNIŽNICE (zahájené do konce 1952). *Beletrie a práce o literatuře a umění*: Světové obzory (1916–17); Knihovna Lidu (1919–21); Romány Lidových listů (1922); Dobré divadlo (1924–33); Raná setba (1924–42); Rodina (1929–33); Vyšehrad (1934–35); Rozmach dobré knihy (1937–40); Katolický literární klub (1937–49); Rozmach dětské knihy (1938–39); Pro život (1940–41); Z domova a světa (1940–42); Poklady národního umění (1940–49); České letopisy (1941–47); Kytka dobrých knih (1941–48); Národní knihovna (1942–47); Vavřín (1942–47); Knihy Vyšehradu pro mládež (1943–44); Dětské knihy Vyšehradu (1943–49); Horizont (1947); Epika (1947–48); Verše (1947–49); Orientace (1947–49); Živý odkaz domova (1950–53); Živý odkaz světa (1950–53); Nové slovo světa (1951–53); Nové slovo domova (1952–53). – *Ostatní*: Zlatá zrna (1915); Zemědělec (1916–17); Živé slovo (1924–35, nová řada 1939); Vševěd (1924), pokr. Populárně-vzdělávací knihovna (1924–29); Světla víry (1935); Myšlenky a život (1935–37); Hovory dneška (1937–38); Podlahova knihovna naučných spisů (1939–48); Slovo a duch (1940); Ver sacrum (1941); Nové dílo (1945–48); Jirsík (Čes. Budějovice 1946); Člověk a společnost (1946–47); Úvod do studia (1946–47); Dokumenty (1946–48); Příroda velké divadlo (1946–49); Kosmos (1948–49); Politická knihovna ČSL (1950–71); Listy víry (1951–52). ■ SOUBORNÁ VYDÁNÍ. *Čeští autoři*: J. Š. Baar, F. L. Čelakovský, J. Čep, J. Deml, A. Lang, A. a V. Mrštíkovi, K. V. Rais (reed.), F. B. Vaněk. – *Cizí autoři*: J. Svensson, T. Tóth. ■ Z DALŠÍ PRODUKCE (do 1952). *Původní práce*: J. Hronek: Katolická literatura česká přítomné doby (1924); L. Grossmannová Brodská: V boji s osudem (b. d., 1925); Antologie středověké poezie svatováclavské (1929, ed. V. Bitnar); J. K. Vyskočil: Legenda blahoslavené Anežky a čtyři listy sv. Kláry (1932, ed.) + Blahoslavená Anežka Česká (1933) + Arnošt z Pardubic a jeho doba (1947); J. Vašica: České literární baroko (1938); F. Lazecký: Studna v selském dvoře (1939); B. Štorm: Úvod do heraldiky (1940); J. Karník: Dooráno (1940) + Eduard Albert (1941, podp. J. Svítal-Karník); K. Schulz: Peníz z noclehárny (1940) + Princezna z kapradí (b. d., 1940) + Prsten královnin (1941); V. Renč: Trojzpěvy (1940) + Marnotratný syn (1942) + Barbora Celská (1944) + Císařův mim (1944) + Černý milenec (1947); sb. Jihočech Emil Hácha (1942); L. Hořká: Doma (1943); V. Deyl: Příběhy z Medové stráně (1943) + Do čtyř úhlů světa (1946); D. Pecka: Umění stárnouti za školou (1943) + Nevíditelný prsten (1946) + Umění žítí (1947) + Moderní člověk a křesťanství (1948); J. Šulc: Dům pod horami (1945); B. Chudoba: Jindy a nyní (1946); J. Kostohryz:

Ať zkamení (1946); sb. Mandatář národa (k 75. narozeninám J. Šrámka, 1946); J. O. Martinovský: Základy nauky o hmotě a životě 1 (1946); J. Rey: Jak se dívat na tanec (1947); J. Zahradníček: La Saletta (1947); A. Musil: Pán Amry (1948); J. Vilikovský: Přesmyšlení českého středověku (1948); České legendy (1950, ed. J. Horák); B. Mrštíková: Vzpomínky 1, 2 (1950). – *Překlady*: P. Bourget: Etapa (1923); S. Undset: Kristina Vavřincová 3. Kříž 1, 2 (1935, 1936, převzato od L. Kuncíře) + Olav Audunssön v Hestvikenu 1–4 (1935–36) + Ida Alžběta (1937); Z. Kossak-Szczucka: O Kristovu korunu 1, 2 (1937); Th. Haecker: Co je člověk? (1940); Helmolda, kněze buzovského, Slovanská kronika (1947); L. Estang: Cesta k svobodě (1948); Augustinus Aurelius: O Boží obci knih 2, 1, 2 (1950). ■ PERIODIKA: Týn (1917–21); Lid (i s tit. Pražský večerník, 1919–34); Dětský svět (1921–35; s příl. Malý zpravodaj Dětského světa, 1930–34); Lid. listy (1922–45), i Polední Lid. listy (1934–40), i Pondělní Lid. listy (1934–40); Šťastná rodina (1923–31), pokr. Svět (1932–33); Českosl. žena (1925–35); Neděle (1925–40); Obnova (1926–29); 3. generace (1930–40); Fórum (1931); Dětská neděle (1935–43); Vyšehrad (nakl. věstník, 1936–41); Katol. žena (1936–42); Tak (1937–38); Řád (1940–44); Vyšehrad (1945–48). ■ ALMANACHY, KALENDÁŘE: Naše první ročenka na rok 1915; Třebízský (1917–32); Beseda (1918–25); Českosl. žena, pokr. Katol. žena (1922–46); Kalendář katol. duchovenstva (1923–47); Vzkříšení (1924–32); Neděle (1926–47); Malý kalendář pro mládež (1928–42); Katol. almanach (1934); Ročenka týdeníku Neděle (1934); Ročenka pro liturgické umění (1941); Domov (1946); Naš rok (1946–48); Venkovan (1946–48); Lidový kalendář (1949–52). ■

BIBLIOGRAFIE: Seznam knih, jež vydalo Nakladatelství ČAT (1925); Seznam knih vydaných nakladem a v komisi nakladatelství V. (1935) + Dodatek 1 (1936); Seznam knih 1941 (1941); J. Dvořák in sb. 70 let nakladatelství V. 1934–2004 (2004, s. 87). ■ LITERATURA: sb. 70 let nakladatelství V. 1934–2004 (2004; příspěv. J. Daněk, J. Forbelský, L. Jehlička, J. Med, P. Novák, P. Pokorný, L. Soldán, M. Trávníček, J. Vrbenský). ■ Katolické veřejnosti československé! (prohlášení o založení nakl. družstva), Lid. listy 20. 5. 1934; an.: K novému rozkvetu našeho předního hospodářského podniku, J. Šolle: Moje vzpomínky na ČAT, J. Fikejzl: Proč a jak vznikla ČAT, J. Macek: Vznik a vývoj filiálky ČAT v Čes. Budějovicích, vše Lid. listy 14. 9. 1934; L. Kuncíř: V., vydavatelství a nakladatelství dobrých knih, s. s. r. o., vstupuje v život, tamtéž 28. 10. 1934; an.: Čtvrt století práce a snažení ČAT, Věstník Svazu akcionářů ČAT v Praze 1936, č. 1–3; an.: Jak se činí naše nakladatelství V. (rozhovor s B. Staškem), Lid. listy 4. 10. 1936; V. Bitnar: Vyšehradská kapitula a katolický tisk 4, tamtéž 25. 10. 1936; M. K.: Kulturní a literární ruch v nakladatelství V., tamtéž 4. 6. 1939; krt: Svazky a svazky (soudní pře V. Petra s nakl. V.), LidN 11. 10. 1940; an.: Nekalá soutěž v nakladatelském podnikání, Nár. po-

Vyšehrad

litika (Polední) 20. 11. a 7. 12. 1940; P. Miňovský: Do-
hrát hru poctivě až do konce, LD 23. 4. 1968 →
A. Kratochvíl: Žaluji 3 (b. d., 1990, s. 202); Obnovit
tradiční nakladatelství V. (prohlášení), LD 16. 5. 1968;
J. David: Jubileum V., LD 1. 11. 1969; L. Kuncíř in Ži-
vot pro knihu (Purley 1985, s. 143 a 162); V. Kudlá-
šková-Opatrná: V., Čtenář 1989, příl. č. 12, s. 45; V. He-
sounová: Šedesát let V., Tvar 1994, č. 20; V. Binar,
M. Trávníček in B. Fučík: Setkávání a mínění (1995,
s. 405); V. Javořícká in Můj život 4 (2000, s. 213).

az

Vyšehrad (časopis) viz in Vyšehrad

Vzývání Panny Marie viz in Lyrika středověká (Dodatky, 4. díl)

Jan Wagner

* 29. 2. 1856 *Ráb* u Pardubic

† 8. 6. 1905 *Praha*

Autor cestopisných knih a povídek, překladatel pře-
devším z ruštiny, též z bulharštiny, francouzštiny
a dalších jazyků; publicista.

V Praze absolvoval filoz. fakultu, pravděpo-
dobně koncem 70. let odešel do Bulharska, kte-
ré po osvobození od turecké nadvlády mělo
nedostatek vzdělanců (byl mj. autorem Úplné
mapy rusko-tureckého bojiště v Evropě i v Asii
s okolními zeměmi), záhy též sestavil a vydal
první českou, dlouho užívanou mluvnici bul-
harštiny, kterou v rozšířeném vydání obohatil
o vlastní výběr četby využívající i folklorní tex-
ty, hlavně písně (též je sbíral). V Bulharsku od
1880 učil zeměpis a dějiny na gymnáziu v Plov-
divu, poté cestoval po Rusku a Americe, kde
pracoval v redakci chicagské *Svornosti* a krát-
ce redigoval newyorský list *Dělník americký*.
Do Čech se vrátil 1885 a v Rychnově n. Kněž-
nou redigoval časopis *Posel z podhoří*, byl čle-
nem Spolku čes. žurnalistů. Poté se přestěhoval
do Vršovic a v Praze se živil jako korektor, pře-
kladatel a žurnalista, krátce řídil knižnici Mati-
ce lidu a působil též v redakci *Nár. politiky*.

Své zkušenosti a poznatky z cest po Evropě
(především po Bulharsku a Rusku), Asii i Ame-
rice popsal W. v řadě fejetonů v *Nár. listech* aj.,
později je s drobnými úpravami vydal knižně.
Všímal si v nich zeměpisných podmínek,

sociálních poměrů, národnostního složení (po-
zornost věnoval hlavně krajanům) i kultury,
tisku a literatury. Na cizích zemích ho přitaho-
valy odlišnosti a zvláštnosti, svoji zálibu v bi-
zarnostech projevil v knize o Rusku *Ze světa
podivínů*. Značnou část jeho literární aktivity
zaplňily překlady, jež publikoval současně se
svými fejetony a jež začal převody z bulharšti-
ny (V. Drumev, lidová slovesnost), hlavní po-
zornost však věnoval literaturám ruské a fran-
couzské. V souvislosti se svou cestovatelskou
vášní měl v oblibě zvláště cestopisné knihy,
v nichž autoři popisovali život v exotické zemi,
své objevné cesty do málo známých či dosud
nepopsaných končin nebo zachytili některé
významné události, jichž byli v cizině svědky
(např. hnutí boxerů v Číně zaznamenané V. V.
Korsakovem). Zájem o historii cizích zemí
a o sociální problematiku vedl W. i při výběru
cizí beletrie; často překládal díla předvádějící
osudy vyděděnců, životních ztroskotanců ubí-
jených dravostí a ztrátou morálky mocných,
někdy aktivně projevujících odpor nebo se na-
opak poměrům přizpůsobujících (G. P. Dani-
levskij, F. M. Dostojevskij, M. Gorkij, Mark
Twain, D. L. Mordovcev, V. I. Němirovič-Dan-
čenko aj.), i díla sledující poměry v ruských
věznicích nebo ve vyhnanství (I. P. Juvačev,
G. Kennan, S. A. Stretenskij aj.). Širokým vrst-
vám byly určeny prózy s romantickými a dob-
rodružnými náměty (J. Verne, W. Scott) a hu-
moristické cestopisy (N. A. Lejkin). Dobová
kritika občas vytýkala jeho překladům natura-
listickou drsnost a malou citlivost pro osobi-
tost originálu, zvláště pro etnografické detaily
v převodech cestopisů, i věcné chyby.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: A. (též Ant. a Antonín)
Koudelka, A. (též Alb., Albín) Straka, Jos. (i Josef)
Rychnovský, J. (i Josef) Sluka, Th. (i Theodor) Lehký,
V. (i Václ. a Václav) Kudrna; JW, J. W., T. L. ■ PŘÍ-
SPĚVKY in: Čes. politika; Čes. granáty; Čes. mysliv-
ec; *Dělník americký* (New York, 1885 překl. É. Zola:
Germinal); *Divadelní listy* (1881–84); *Duch Času*
(Chicago); *Hlas národa* (1887–91); *Izvestija* (Petro-
hrad); *Jitřenka* (Polička 1884); *Koleda* (1877–78, pře-
kl. bulharských lidových písní); *Květy* (1885–89,
1905); *Květy americké* (Omaha); *Lid. noviny* (1894,
překl. G. P. Danilevskij: *Ruský robinzon*); *Lit. obzor*
(1882); *Nár. listy* (1883–04; FF, překl.: mj. 1898 V. P.
Meščerskij: *Nihilisté*, 1902 M. Basanin: *Zápisky emi-
granta v Jižní Americe*, 1903 V. J. Kryžanovskaja: *Že-
lezný kancléř starého Egypta*); *Nár. politika* (1888);
Naší mládeži (od 1875); *Niva* (1894); *Pokrok* (1881);

Pokrok Západu (Omaha); Posel z podhoří (Rychnov n. Kn. 1886–87); Pražská lid. revue (1905); Ruch (1883, překl. M. J. Saltykov-Ščedrin: V cizině); Slavia; Slovanský obzor (Pardubice); Studentské listy (1881–83); Světozor (1884); Svornost (Chicago); Večerní noviny (1893); Zábavné listy (1879). ■ KNIŽNĚ. *Cestopisné črty a povídky*: Čeští osadníci v Severní Americe (1887); Na evropském Východě. Črty z cest po Bulharsku, Turecku, Recku, Německu a Rusi (b. d., 1889); Za Atlantským oceánem. Obrázky z cest po Severní Americe (1890); Vzpomínky z Bulharska a jiné črty (1897); Zámorské klepy (1899); Král Dolar a jeho ctitelé (1900); Ze světa podivínů (1901); Bulharsko v plenkách (1903, pseud. Theodor Lehký). – *Překlady*: V. Drumev: Nešťastná rodina (b. d., 1883); G. P. Danilevskij: Z rodinných pamětí (b. d., 1883) + Mirovič (1886) + Uprchlíci na Nové Rusi (1887); A. D. Michajlov (A. K. Šeller): Nad propastí (b. d., 1884); Zpěvy thráckých Bulharů (b. d., 1886); J. Schjörning: Dcera moře (1887); A. N. Ostrovskij, N. J. Solovjev: Divoška (1888); V. I. Němirovič-Dančenko: Kupředu! (1888) + Po stopách Maurů (1904); A. F. Hector: Její úhlavní nepřítel (1889, pseud. Josef Sluka); V. Lie: Přízrak (1889); V. G. Korolenko: Sibiřské povídky (1890); D. L. Mordovcev: Historické povídky 1, 2 (1890) + Sahajdačný (1892) + Na Ararat (1892) + Socialista minulého století (1892, pseud. Albín Straka) + Juras, hetman kozáků ukrajinských (1893) + Morová rána (1894) + Car a hetman (1899) + Pod pyramidami. Povídky starých Egyptanů (1903, pseud. Albín Straka); S. A. Stretenskij: V dolech sibiřských (1891, pseud. Albín Straka); G. Kennan: Ruské politické vězení (1892, pseud. Albín Straka) + Život ruských nihilistů ve vězení (1893, pseud. Albín Straka); D. N. Mamin-Sibirjak: Tuláci (1893); Ruské fantastické povídky a kavkazské legendy (1893); N. N. Karazin: Dvounohý vlk (b. d., 1895); J. Wieniawski: Dvě povídky (1895, pseud. Albín Straka); J. Verne: Ocelové město (b. d., 1895) + Plující ostrov (b. d., 1895) + Tajuplný ostrov (b. d., 1896, pseud. Ant. Koudelka) + Do středu země (b. d., 1896) + Vynález zkázy (b. d., 1896, pseud. Albín Straka); W. Scott: Bludný rytíř (b. d., 1897); M. M. O. Fère, D. Saint-Yves: Baron Trenck (b. d., 1897, pseud. Ant. Koudelka); F. Marryat: Příšerná loď (b. d., 1897); G. Ohnet: Pařížský král (1899); Z tajemného světa (1899, pseud. Albín Straka); F. M. Dostojevskij: Běsové (b. d., 1900); E. Lepelletier: Syn Napoleonův 1, 2 (1900, pseud. Antonín Koudelka); N. A. Lejkin: Naši v cizině (1900) + Na návštěvě u Turků (b. d., 1902, pseud. Albín Straka); V. V. Korsakov: Pekinské události. Osobní vzpomínky z obléhání vyslanectev v Pekině (1901, pseud. Ant. Koudelka) + Pět let v Pekině (b. d., 1902, pseud. Václav Kudrna); P. N. Krasnov: Kozáci v Habeši (1901) + Z potulek po Mandžursku (b. d., 1904, pseud. Albín Straka) + Na Dalekém východě (b. d., 1905); I. P. Juvačev: Osm let na Sachalině 1, 2 (1902); S. Lomnickij-Redžep: Ne-

známá země. Obrázky a črty ze života Peršanů (1902, pseud. Alb. Straka); Mark Twain: Panna Orleánská (1902); V. V. Veresajev: Zápisky praktického lékaře (1902, pseud. Václav Kudrna); M. Gorkij: Foma Gordějev (1902) + Ztracení lidé (b. d., 1902) + Žalář (b. d., 1902) + Tři (b. d., 1903) + Tulák (b. d., 1905); A. N. Aksakov: Animismus a spiritismus (1903, pseud. Ant. Koudelka); A. K. Bulatovič: S armádou černých křesťanů (1903); D. Bulgakovskij: Ze záhrobního světa (1903, pseud. Ant. Koudelka); O. Veščij: Bulharsko a Makedonie (1903); L. Baussenard: Horfíci ostrov (1904, pseud. Josef Rychnovský); G. de Volan: Žaponsko. Země i lid (1904); V. D. Kozlov: V týle Žaponců. Vpád ruských partizanů na Koreu (1905); N. Morskij (N. K. Lebeděv): O dětech, ale ne pro děti (b. d., 1905, pseud. Ant. Koudelka); W. Siroszewski: Na pokraji pralesa (b. d., 1905, pseud. Albín Straka); B. L. Tagejev: Rusové nad Indii (b. d., 1905); – posmrtně: A. P. Čechov: Drobné povídky (2 sv., b. d., 1905, 1906); V. J. Kryžanovskaja: Královna Hatasu (b. d., 1906, pseud. Ant. Koudelka); K. D. Nosilov: Mezi vydědění přírody (b. d., 1906). – *Ostatní práce*: Krátká mluvnice jazyka bulharského (1879; přeprac. vyd. 1883 s tit. Mluvnice jazyka bulharského); Bulharsky snadno a rychle (1895). ■ KORESPONDENCE: J. Z. Raušar: Z dopisů spisovatele J. W. (Raušarovi z 1902–03), Zvon 34, 1933/34, s. 54. ■ REDIGOVAL časopisy: Dělník americký (1884–85), Posel z podhoří (1886–87, do č. 4, odp. red.); *knižnici*: Matice lidu (1903). ■

LITERATURA: J. V. (Vyhlídal): ref. překl. G. P. Danilevskij: Uprchlíci na Nové Rusi, Hlídká lit. 1888, s. 21; M. Zkoumal: ref. překl. V. I. Němirovič-Dančenko: Kupředu!, Hlídká lit. 1889, s. 256; ● ref. Za Atlantským oceánem: R., Lit. listy 11, 1889/90, s. 162; V. (J. Vychodil), Hlídká lit. 1890, s. 102 ●; ● ref. Na evropském Východě: O. Klen, Lit. listy 11, 1889/90, s. 94; Č. J. Ševčík, Hlídká lit. 1890, s. 198 ●; J. V. Novák: ref. překl. S. A. Stretenskij, Lit. listy 12, 1890/91, s. 371; ● ref. překl. V. G. Korolenko: Orest., Lit. listy 12, 1890/91, s. 91; A. V. (Vrzal), Hlídká lit. 1891, s. 156 ●; ● ref. překl. D. L. Mordovcev: Historické povídky: J. V. Novák, Lit. listy 12, 1890/91, s. 243; A. V. (Vrzal), Hlídká lit. 1891, s. 158 ●; A. V. (Vrzal): ref. překl. D. L. Mordovcev: Na Ararat, Hlídká lit. 1893, s. 81; –c.: ref. překl. Z tajemného světa, Rozhledy 9, 1899/1900, s. 439; Vbk (J. Voborník): ref. Vzpomínky z Bulharska, Zámorské klepy, NL 19. 5. 1900; an.: ref. Král Dolar a jeho ctitelé, NL 27. 10. 1900; Vbk (J. Voborník): ref. překl. M. Gorkij: Foma Gordějev, NL 29. 3. 1902; ● nekrology: an., Zlatá Praha 22, 1904/05, s. 419; an., NL 9. 6. 1905 ●; J. Habenicht in Dějiny Čechů amerických (1633–1910) (1910, s. 165 a 767); V. Vlašínová in Česká recepcce V. G. Korolenka. Příspěvek k dějinám českého překladu (1975, s. 33 a zvláště 37).

ik

Jarmila Wagsteinová

* 18. 3. 1901 *Praha*† 14. 9. 1980 *Praha*

Překladatelka z ruštiny, zaměřující se převážně na sovětskou socialistickou literaturu 30. let, publicistka.

Absolvovala měšťanskou a obchodní školu, poté se stala úřednicí v ústředí KSČ, 1925–31 pracovala jako sekretářka klubu komunistických poslanců a senátorů, 1932 pobývala v Moskvě na mezinárodní leninské škole. Po návratu byla 1933–45 v domácnosti (1934 začala překládat z ruštiny a též se věnovat publicistice v tisku KSČ), po 1945 pracovala na ministerstvu informací v sovětském oddělení, od ledna 1946 jako zástupce vedoucího. 1960–63 byla členkou redakční rady překladatelského občasníku *Dialog*.

Překladatelský zájem se v souladu s její politickou a kulturní orientací soustředil od poloviny 30. let na soudobou sovětskou literaturu propagující metodou socialistického realismu společenské proměny a vytvářející ideál nového hrdiny. Díla tehdejších předních spisovatelů (např. F. Gladkov, N. A. Ostrovskij, V. Šiškov, A. N. Tolstoj), ilustrujících s politickým záměrem přerod ruského člověka, uváděla do české literatury i v 50. letech (kdy také hojně vycházely reedice dřívějších překladů W.), z jejich významnějších nových překladů to byly zvláště originální reportáže L. Rejsnerové; mj. překládala též životopisnou literaturu (A. K. Vinogradov aj.). Ukázky z děl sovětských autorů uveřejňovala i v časopisech, kde tiskla i kulturněpolitické články. Překládala též divadelní hry (S. Amaglobeli: *Krásný život*; V. Katajev: *Cesta květů*; L. Leonov: *Skutarevskij*), které uváděly ve 30. letech venkovské scény a ochotnické spolky; nevydána pro „ideologické chyby“ zůstala 1946 přeložená *Dramaturgie I. Altmana*. Jejím překladům byla někdy vytýkána jazyková nedostatečnost. Věnovala se též překládání ze slovenštiny.

PSEUDONYM, ŠIFRA: Jarmila W. (Tvorba); jawa (Mladý hlasatel). ■ PŘÍSPĚVKY in: *Dialog*; sb. *J sme sovětská mládež* (1954); *Lid. kultura* (1937); *Lit. noviny* (1963); *Malý hlasatel*, pokr. *Mladý hlasatel* (od 1935); sb. *My a oni* (1961); *Rudé právo* (1935–37); *Svět v obrazech*; *Tvorba* (1934–37). ■ KNIŽNĚ. *Překlady*: A. I. Svirskij: *Zrzek* (1935); I. Gruzděv: *Mládí Maxima Gorkého* (1936); N. A. Ostrovskij: *Jak se kalila ocel* (1936; 1951 upr. vyd. pro

ml.) + *Děti bouří* (1937; 1950 s tit. *Bouří zrozeni*) + *Řeči, články, dopisy* (1951); Z. Davydov: *Dobrodružství na Berunu* (1937); G. Grekova: *O štěstí* (1937); V. V. Veresajev: *Život Puškinův* (1937); V. Šiškov: *Záludná řeka života* 1, 2 (1937, 1938); A. N. Tolstoj: *Chléb* (1938); A. K. Vinogradov: *Tři barvy doby* (1939) + *Bratři Turgeněvovi* (1946); F. Gladkov: *Cement* (1949) + *Energie* (1950); N. Birjukov: *Naryn* (1952); R. N. Kim: *Děvčátko z Hirošimy* (1955); B. Jansenskij (Jasieński): *Spiknutí lhostejných* (1958); M. P. Příležajeva: *Od břehů Medvědice* (1958); L. Zúbek: *Doktor Jesenius* (1959); H. Volanská: *Jed* (1959) + *Věno pro infantku* (1960) + *Květ kapradí* (1962, s L. Buriánovou); L. Rejsner: *Horečné roky* (1962); K. T. Sverdlova: *Život J. M. Sverdlova* (1962); M. J. Kolcov: *Stopy do daleka* (1963, i usp.); sb. *Přehra. Revoluce 1905 očima současníků* (1965, i usp.); J. Volček: *Karaj* (1967); V. Fink: *Cizinecká legie* (1968). ■

LITERATURA: V. P. (Pekárek): ref. překl. N. A. Ostrovskij: *Děti bouří*, U 1937, s. 293; vbk. (V. Běhounek): ref. překl. G. Grekova, *Dělnická osvěta* 1937, s. 150; ● ref. překl. A. N. Tolstoj: vbk. (V. Běhounek), *Dělnická osvěta* 1938, s. 367; fj. (F. Jungmann), *Lid. kultura* 1938, č. 11; V. P. (Pekárek), U 1938, s. 252 ●; F. Krčma: ref. překl. A. K. Vinogradov: *Tři barvy doby*, *Střední škola* 1939, s. 286.

vs

Alfred Waldau

* 25. 11. 1837 *Petrovice u Rakovníka*† 3. 2. 1882 *Žacléř*

Překladatel uvádějící do německého kontextu českou poezii, lidovou a pololidovou píseň a tvorbu básnických samouků; autor literárněhistorických studií doprovázejících překlady, německy psaných humoristických a milostných veršů a písňových ohlasů exotických i domácích pověstí; folklorista, literární kritik.

VI. jm. Joseph Ignaz Jarosch, podepisoval se i Josef Valdemar (Waldemar) (J. V.) Jaroš. – Vyrůstal v národnostně smíšené rodině: otec, nájemce panského pivovaru, byl Němec, matka Češka. Bratr František Jaroš psal české divadelní hry, bratr Jan J. byl otcem česky píšícího esejisty a prozaika G. Jaroše-Gammy, autora strojopisné monografie o W. (uložena v LA PNP). 1842 se W. s rodiči přestěhoval do Rakovníka, kde vychodil hlavní školu. Od 1847 studoval jako privatista gymnázium na Novém Městě v Praze, 1849–50 v Žatci, 1850–56 opět v Praze. Tehdy udržoval přátelské styky s hraběnkou F. Wallisovou v Kolečovicích, pod jejím vlivem začal literárně tvořit

a přijal pseudonym Waldau (podle slezského básníka Maxe W., jménem Alfred se podepisoval později, podle anglosaského krále Alfreda Velikého). Zabýval se německou, anglickou, též českou a dalšími slovanskými literaturami. Po reparátu maturity zahájil 1857 studium práv v Praze, správil se s J. B. Ceypem z Peclince a jeho prostřednictvím s J. Durdíkem, A. Heydukem, F. V. Jeřábkem, G. Pflégrem Moravským, A. V. Šmilovským, později též s V. Hálkem a J. Nerudou, navštěvoval tehdy i některé přednášky na filoz. fakultě, tento přátelský okruh zapůsobil na W. národní smýšlení. 1860 a 1861 vykonal předepsané právnické zkoušky, třetí, závěrečnou však nesložil. Na podnět F. Palackého a F. L. Riegra měl sepsat stručnou historii Čech, interpretující soužití obou zemských národů smířlivým tónem; po ustanovení Schmerlingovy vlády tento projekt ztroskotal, stejně jako pokus vydávat federalistické noviny Union, jejichž redaktorem se měl W. stát. Po překonání osobní krize vstoupil 1863 z existenčních důvodů do armády, působil ve službách vojenského soudnictví ve Vídni, 1864 povýšil na nadporučíka-auditora a s 47. plukem řadové pěchoty odešel do Štýrského Hradce, 1866 do Terstu. Po zrušení plukovních soudů 1868 byl převelen k vojenskému zemskému soudu do Záhřebu, o rok později byl přeřazen k 6. hraničnímu varaždinskému pluku do Bjelovaru v Chorvatsku; 1870 dosáhl hodnosti kapitána-auditora. 1872 přestoupil do civilních služeb a přesídlil do Žaclěře, kde žil (do předčasného penzionování) jako notář v ústraní. Zemřel na ochrnutí plic; pohřben byl na starém hřbitově v Žaclěři; hrob byl později zrušen a náhrobek byl přenesen ke vchodu na hřbitov.

W. neobyčejně rozsáhlá překladatelská a publicistická aktivita převážně z let mezi jeho 21.–26. rokem byla téměř systematickým zprostředkováváním české poezie do německé kulturní oblasti. Na rozdíl od druhého významného překladatele této doby, J. Wenziga, který preferoval epiku s didaktickými a tendenčními rysy, tíhl W. především k lyrice a sledoval ji jak v projevech lidové tvořivosti, tak v české umělé poezii. Do dvoudílné sbírky *Böhmische Granaten* shrnul překlady 850 lidových či lidově znějících písní (nově i z městského prostředí) získaných z dřívějších edic i na základě vlastního sběru. Překlady tanečních písní s notací a komentářem obsahovala folkloristická práce *Böhmische Nationaltänze*;

studii o tanci jako přirozeném projevu lidového ducha, která byla její podstatnou součástí, vydal W. ve zkráceném znění samostatně s titulem *Geschichte des böhmischen Nationaltanzes*. Paralelu ke sbírce lidových písní tvořil výbor *Böhmisches Märchenbuch*, který obsahoval 45 pohádek ve zpracování K. J. Erbeny, J. Franty Šumavského, J. Košina z Radostova, J. Malého, M. Mikšíčka, B. Němcové aj. Ve W. překladech umělé poezie od středověku po současnost převažoval zájem o milostnou lyriku. Sbírkou *Altböhmische Minnepoesie* s obsáhlým informativním výkladem vývoje staročeské lyriky shrnovala (vedle údajně starobyklých veršů z RK a lyrických fragmentů z Májového snu Hynka z Poděbrad) překlady všech dosud známých básní ze 14. století a předcházela tak souhrnnému vydání českých originálů (J. Feifalíkem 1862). – Výbor Karel Hynek Mácha's *Ausgewählte Gedichte*, který souzněl se vztahem májovské generace k tomuto básníkovi, obsahoval vedle Máje (s využitím částí ze staršího překladu S. Kappera) dalších 59 básní a byl (paralelně s Kobrovým vydáním *Spisů*) prvním shrnutím Máchovy lyriky. Se široce a obranně založeným životopisným úvodem vydal W. milostné písně V. Hanky, které vysoce hodnotil jako projev blízký lidovému básnictví. Při neobyčejně širokém záběru ovlivňovala kolísavou úroveň W. překladů i ediční nespolehlivost českých předloh (často nedokonalá časopisecká vydání). Zdařily se mu někdy výstižné ekvivalenty lidových písní, většinou však jeho překlady přes snahu o přesnost nivalizovaly charakteristické rysy básnického jazyka i verše originálu (v případě staročeské lyriky např. nahrazoval typický sylabismus pravidelnějším veršem a asonanci rýmem). Průkopnický byl W. zájem o básnické samouky 18. a 19. století v české studii s ukázkami jejich projevů, kterou otiskl 1859 v časopisu *Obrazy života* a vzápětí v překladu knižně s titulem *Böhmische Naturdichter*; představovala první upozornění na tvorbu z literární periferie (písmáky, písničkáře, inzitivní básníky, lidové divadelníky a loutkáře), kterou W. pokládal za živnou půdu poezie umělé. Česky vydal i studii s edicí veršů řezbáře F. Chládky, jehož podporoval hmotně i v literárních plánech (knižní vydání celé básnické pozůstalosti, v podstatě připravené už W., realizoval po jeho smrti O. Mokřý). Ve své době (1861) ojedinělá byla W. rozsáhlá stať o K. Havlíčkovi Borovském, doplněná ukážka-

mi jeho politických epigramů. V Obrazech života, jejichž podobu za redakce J. V. Jahna zřetelně ovlivňoval, uveřejňoval W. i literární kritiky, hlavně o současné české poezii (např. J. V. Frič, J. D. Panýrek, G. Pflieger Moravský). Německy psané literárněhistorické a folkloristické studie vznikaly především v souvislosti s překlady a tvořily podstatnou součást W. antologií; často byl přínosem jejich komparatistický zřetel. Humoristické, elegické, příležitostné básně i epigramy a překlady publikoval pravidelně v mosteckém časopisu *Der Bote an der Eger und Biela* již v době studií. Patrně bez ohlasu v českém prostředí zůstaly dvě německy psané knihy veršů, vydané v mládí: sbírka reflexivní a elegické lyriky s přírodní a vlasteneckou tematikou *Blätter und Blüten im Winde* i soubor písňovou formou podaných ohlasů germánských, románských, slovanských, irských a arabských pověstí *Frühlingsglocken*. Pokusil se i o drama a povídku se soudobou tematikou (čas. *Der Bote*...); ohlašovaný román *Thomas, ein Lebensbild aus dem Gegenwart* nebyl vydán. České básně psal ojedinele. V 2. polovině 60. let se literárně odmlčel, pravděpodobně zklamán nezájmem čtenářů i některými kritickými reakcemi. – Podle zpráv v dobovém tisku i podle už hotových překladů uveřejňovaných časopisecky měl W. další náročné plány: připravoval knihu českých balad lidové i umělé provenience, antologii veršovaných letáků a písní o historických událostech 16.–19. století, rozsáhlé (asi 1200 stran) sešitové vydání české poezie od A. J. Puchmajera po J. Nerudu a výbory veršů P. J. Šafaříka a F. J. Vacka Kamnického.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Alfred W., Illenfeld, Illfeld, Petrovský, Waldemar J., W-r Illenfeld; AW, A. W., A- W-, Ferd. W., J., J- -, J. R... H, JRH, J. sch, J. W. J., JWJ, -r, -Sch., Wald J., WJ, W. J., W-J., W. J... ■ PŘÍSPĚVKY *in*: Augsburger allgemeine Zeitung; *Der Bote von der Eger und Biela* (Most 1855–62; 1855 PP Mitteilungen aus einem ästhetischen Klub; 1857 B Aus der Maienzeit, překl. J. B. Ceyp z Peclinovice, K. H. Mácha; 1858 cyklus Böhmisches Sprüche; 1860 cyklus Historische Volkslieder aus Böhmen; 1861 překl. J. J. Kalina: Kšaft; 1862 cyklus Böhmisches Volksrätsel); *Der Wanderer* (Víděň 1861, překl. ukázek z Havlíčkova Křtu svatého Vladimíra); *Deutsches Museum* (Lipsko 1860–65, překlady; 1860 anonymní historické písně, 1862 F. L. Čelakovský: Toman a lesní panna, 1863 K. J. Erben: Holoubek a další balady českých básníků, 1864 K. Havlíček Bоровský: Král Lávrá); *Erinnerungen an merkwürdige*

Gegenstände und Begebenheiten (1859, překl. K. J. Erben: Zlatovláška, studie Böhmisches Faschings-spiele); *Humorist. listy* (1859–62, mj. Přednášky na univerzitě tunkabonské, an.); *Květy* (1868, České pověsti o Kristu); *Lada* (1861); *Obecné listy naučné a zábavné* (1860); *Obrazy života* (1859–62; 1859 Samoukové české poezie, 1861 životopisné studie František Chládek, s přetiskem jeho autobiografie a básní, a Karel Havlíček, s výběrem veršů, dále anonymní písně o historických událostech); *Slavische Blätter* (Víděň 1865–66; Böhmisches Christuslegenden, překl. BB F. L. Čelakovského, V. Hála, A. Heyduka, J. V. Kamarýta, J. J. Langra aj.); *Slovenské noviny*, příl. *Světlozor* (Víděň 1860); sb. *Vínek*, upomínka ze studentské merendy... (Chrudim 1861, 1862, čes. BB). ■ KNIŽNĚ. *Beletric*: *Blätter und Blüten im Winde* (BB 1857); *Frühlingsglocken* (BB 1857). – *Odborné práce o literatuře a umění s ukázkami*: *Böhmische Nationaltänze* 1, 2 (1859, 1860; 2003 v 1 sv., ed. G. Gimpl); *Altböhmische Minnepoesie* (1860); *Böhmische Naturdichter* (1860); *Geschichte des böhmischen Nationaltanzes* (1861); *Die Vogelspruch. Ein Beitrag zur Lieder- und Sagenpoesie der Böhmen* (1868, výt. nezjišť.). – *Překlady s úvodními studiemi*: *Böhmische Granaten* 1, 2 (1858, 1860); *Böhmisches Märchenbuch* (1860; 1999 vyd. s tit. *Tschechische Märchen* a 2005 stejnojmenný výbor); Karel Hynek Mácha's *Ausgewählte Gedichte* (1862); Venceslav Hanka's *Lieder* (1863). ■ KORESPONDENCE: F. Janoušek in Hředské pověsti a upomínky (J. Chládkovi z 1861; 1904, s. 49). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL (edice a výbory): viz rubriku KNIŽNĚ. *Odborné práce...*, *Překlady...* ■

LITERATURA: J. N. (Neruda): ref. překl. Böhmisches Granaten 1, 2, *Prager Morgenpost* 15. 12. 1858 a *Obrazy života* 1859, s. 78 + tamtéž, 1860, s. 25 → *Literatura* 1 (1957, s. 46, 58, 173) + ref. Böhmisches Nationaltänze 1, 2, *Obrazy života* 1859, s. 157, 399 → *Literatura* 1 (1957, s. 86, 156); an.: ref. Böhmisches Naturdichter, *Lumír* 1860, s. 811; an.: ref. Altböhmische Minnepoesie, *Lumír* 1860, s. 1052; -h- (J. V. Jahn): ref. Böhmisches Naturdichter a Altböhmische Minnepoesie, *Obrazy života* 1861, s. 33 + ref. *Geschichte des böhmischen Nationaltanzes*, tamtéž, s. 201; an. (F. Klutschak): souhrnný ref. o dosavadních překladech, *Bohemia* 31. 10. 1861; ● ref. překl. Karel Hynek Mácha's *Ausgewählte Gedichte*: an., *Hlas* 1862, s. 133; an. (J. Neruda, dub.), *Obrazy života* 1862, s. 215 ●; ● polemika o W. hodnocení F. Haise: J. Neruda, *Lumír* 1877, s. 11; J. Arbes, tamtéž, s. 295 ●; ● nekrology: L. Šebek, *Osvěta* 1882, s. 471; O. M. (Mokřý), *Květy* 1882, s. 629; J. Neruda, *Humorist. listy* 1882, s. 58 → *Podobizny* 2 (1952, s. 25); F. Chalupa, *Ruch* 1882, s. 94 ●; F. Kvapil: ref. *Básně samouka F. Chládky* (ocenění W. zásluh), *Květy* 1884, s. 249; S. Souček in *Domnělá píseň pražských vyhnanců na Slovensko a její slovenské příbuzenstvo* (1923, s. 70); P. Eisner: *Unsere Vorgänger, die tschechische Dichtung und die Deutschen*, *Prager Presse* 1. 1. 1927, příl. *Dichtung und*

Welt; M. N. (Novotný): Překladatel českých samouků, LidN 3. 2. 1932; F. Krčma: Starší německé studie o K. H. Máchovi, LF 1932, s. 410; O. Fischer: Kusá Máchova znělka, NR 1935, s. 184; K. Polák: Německé překlady Máje, roč. Chudým dětem (1936, s. 94); O. Donath: Německé překlady Máchova Máje, sb. K. H. M., Osobnost, dílo, ohlas (1937, s. 327); F. Bařha: Sté výročí narozenin A. W., Venkov 9. 12. 1937; Jp: Zapomenuté W. překlady z české poezie před 75 lety (W. účast na vydávání čas. Slavische Blätter), Nár. politika 25. 5. 1940; bs (B. Slavík): Tlumočník české literatury, LidN 3. 2. 1942; M. Jähnichen in Zwischen Diffamierung und Widerhall (Berlín 1967); J. Horák: A. W. (1837–1882), sb. Slawisch-deutsche Wechselbeziehungen in Sprache, Literatur und Kultur (Berlín 1969, s. 351); M. Jähnichen in Der Weg zur Anerkennung (Berlín 1972); L. Nezdařil in Česká poezie v německých překladech (1985); G. Gimpl in A. W.: Böhmisches Nationaltänze (Praha, Furth im Wald 2003).

vpb

Konrád Waldhauser

* po 1320 *Waldhausen* u Greinu (Rakousko)
† 8. 12. 1369 *Praha*

Reformní kazatel.

V pramenech nejčastěji uváděn jako Conradus Walthauser, Conradus de Walthausen nebo jako Conradus de Austria. – Pravděpodobně na začátku 40. let 14. století vstoupil do kláštera sv. Jana Evangelisty ve Waldhausenu; kolem 1349 byl vysvěcen na kněze (nejspíše v Pasově). Na konci 40. let snad studoval na některé z italských univerzit. 1350 se po návratu z poutě do Říma stal kazatelem ve Vídni a okolí, úzké vztahy ho pojily s dvorem vévody Albrechta II. a se školou u Sv. Štěpána ve Vídni. 1363 přesídlil na základě pozvání Karla IV. do Čech, kde se stal vlastníkem obročí litoměřického kostela Všech svatých a kazatelem v kostele u Sv. Havla na Starém Městě pražském. 1365 získal obročí u kostela Panny Marie před Týnem. Jeho převážně německá kázání (latinsky se obracel k příslušníkům kléru a studentům pražské univerzity) se těšila značnému zájmu, mezi jeho posluchači prameny jmenují např. manželku Karla IV. Alžbětu Pomořanskou. Rovněž Židé patřili zřejmě k W. publiku. O W. mimořádném postavení v Praze svědčí to, že mu byla 1364 svěřena řeč při pohřbu pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic. V 2. polovině 60. let kázal rovněž v dalších českých městech i mimo

hranice království, což dokládá např. papežské privilegium, umožňující W. kazatelskou činnost v salcburské diecézi. Na Velikonoce 1366 kázal v Erfurtu a 1368 byl členem doprovodu Karla IV. při jeho Římské jízdě. Udržoval písemný styk s Janem ze Středy a Vojtěchem Raňkovým z Ježova, jeho nejvýznamnějším následovníkem byl Jan Milíč z Kroměříže, v němž W. viděl pokračovatele a dovršitele vlastního mravně obrodného působení. W. a jeho příkladný reformní zápal zmiňují vedle Tomáše ze Štítného i Ondřej z Brodu a Jan Rokycana. Brzy po započetí kazatelské činnosti v Praze se W. dostal do sporu s pražskými žebrovými řády, dominikány a augustiniány poustevníky, především pro svou nesmlouvavou kritiku rozmařilosti, luxusu a svatokupeckých praktik v církvi. V pozdějších letech šlo o konkrétní spory, např. s pražskými karmelitány o visio beatifica; 1368 stál W. na straně světského kléru ve sporu s žebrovými řády o poplatky za pohřby. Opakované útoky, završené obviněním z hereze a žalobou mendikantských řádů u papežské kurie, provázely W. až do konce života. Rozhodnutí svého soudního sporu, v němž ho u kurie zastupoval Mikuláš z Jemnice, se již nedožil.

W. hlavním dochovaným dílem je *Postilla studentium sanctae universitatis Pragensis* (Postila pro studenty svaté pražské univerzity, před 1366). Obsahuje 73 kázání a byla určena pro studenty teologie na pražské univerzitě, ale záhy se stala oblíbenou kazatelskou příručkou i mimo univerzitní kruhy. J. Hus jí užil podstatně ve své postile *Dicta de tempore* (Kázání nedělní) z 1407. Kolem 1378 vznikl staročeský překlad části postily (22 kázání, od velikonoční neděle do 12. neděle po Svaté trojici); jeho autor pravděpodobně pocházel z Moravy (jediný dochovaný rukopis byl ve vlastnictví dolanských kartuziánů). Kromě obsáhlejších výtahů z latinského originálu postily *Excerpta postillae* (Výtahy ze sbírky kázání) a *Flores* (Sbírka) jsou pod W. jménem ve značném množství rukopisů dochována jednotlivá kázání, jejichž vztah k Postile zatím není určen. V jediném rukopisu se dochovalo jiné W. homiletické dílo *Sermones de sanctis* (Kázání o svatých) a ve dvou rukopisech *Sermones breves* (Kázání krátká) z 1368. Dalšími W. díly jsou traktát o hříšnosti tance *Detestatio coreae* (Prokletí tance), resp. *De corea* (O tanci), který byl dříve připisován J. Husovi, a morálně teolo-

gický traktát *Applicatio sententiarum Valerii Maximi ad theologiam* (Užití sentencí Valeria Maxima o teologii). V souvislosti s W. spory s žebřavými řády vznikly polemické a apologetické traktáty, především *Apologia* (1364–65) a traktát proti mendikantům *Lacrima ecclesiae* (Slza církve); proti valdenským je namířen spis *Auctoritates collectae contra haereticos quosdam* (Sebrané výroky autorit proti heretikům). Spisy W. pouze připisované jsou Prothemata sermonum (Témata kázání), Sermo de piscatione (Kázání o rybolovu) a především traktát *De arte praedicationis* (O umění kazatelském) neboli *Libellus artis praedicatoriae* (Knížka umění kazatelského), jehož autorem je pravděpodobně italský klerik Jacobus de Fusignano († 1333).

EDICE: in *Geschichtsschreiber der hussitischen Bewegung* 2, *Fontes rerum Austriacarum* Abt. 1, d. 6, s. 17 (Videň 1856, ed. K. Höfler; *Apologia*); in F. Menčík: K. W., mnich řádu sv. Augustina (1881; listy); in *Věstník ČAVU* 1902, s. 748 (ed. V. Flajšhans; *Detestatio coreae*); in *Studie a texty* 1 (Olomouc 1914, ed. J. Sedláč; *Detestatio coreae*); *Staročeské zpracování Postily studentů svaté univerzity pražské K. W.* (1947, ed. F. Šimek). – *Ukázka in: Výbor z české literatury doby husitské 1* (1963; *Postila pro studenty svaté pražské univerzity*). ■

LITERATURA: F. Menčík K. W., mnich řádu sv. Augustina (1881); F. Loskot: K. W. (1909); S. Bylina: *Wplywy K. W. na ziemiach polskich w drugiej połowie XIV i pierwszej połowie XV wieku* (Vratislav 1966). ■ F. Palacký in *Die Vorläufer des Hussitentums in Böhmen* (Lipsko 1846, pod jm. J. P. Jordan) → *Radhost* 2 (1872, česky); J. Jireček: *Nejstarší sbírka českých kázání*, ČČM 1861, s. 270; F. Menčík: *M. Vojtěcha Raňkova dopis K. W.*, ČČM 1880, s. 558; J. Sedláč in *Mistr Jan Hus* (1915); V. Novotný in *Náboženské hnutí české ve 14. a 15. století* 1 (b. d., 1915); A. Neumann: *Studie o době předhusitské. W. traktát De arte predicandi*, Hlídka 1925, s. 461; J. Foltynovský: *Sběrka českých kázání v rukopise studijní knihovny olomoucké*, Hlídka 1926, s. 393; F. M. Bartoš: *Husitika a bohemika několika knihoven německých a švýcarských*, *Věstník KČSN*, tř. filoz.-hist.-filol., 1931 (1932), č. 5, s. 32 + in *Knihy a zápasy* (1948); D. Pěnková: *Latinský rukopisný komentář K. W. k Valeriu Maximovi*, *Věstník KČSN* 1953; J. Schreiber: *Devotio moderna in Böhmen, Bohemia* (Mnichov) 1965, s. 93; B. Ryba: *Další rukopis W. Postily*, *Glosy ze Strahova* 1966, s. 9; J. Tříška in *Literární činnost předhusitské univerzity* (1967); H. Kaminsky in *A History of the Hussite Revolution* (Berkeley 1967); F. Machilek in *Ludolf von Sagan* (Mnichov 1967); F. Seibt in *Handbuch der Geschichte der Böhmisches Länder* 1 (Stuttgart 1967, ed. K. Bosl); J. Tříška: *Příspěvky ke středověké literární univerzi-*

tě 3, *AUC Praha. Historia Universitatis Carolinae Pragensis* 10, Fasc. 1, 1969, s. 7; A. Zerlik: K. v. W., *Oberösterreichische Heimatblätter*, 2. Sonderausdruck (Líncec 1971); J. Tříška in *K rétorice a univerzitní literatuře* (1972); F. Machilek: *Bohemikale Handschriften in der Schwabacher Kirchenbibliothek, Bohemia* (Mnichov) 1974, s. 427; J. Tříška in *Rétorický styl a pražská univerzitní literatura ve středověku* (1975); K. F. Richter in *Lebensbilder zur Geschichte der Böhmisches Länder* 3, *Karl IV. und sein Kreis* (Mnichov 1978, ed. F. Seibt); W. Baumann in *Die Literatur des Mittelalters in Böhmen* (Mnichov, Videň 1978); J. Tříška in *Starší pražská univerzitní literatura a karlovská tradice* (1978); E. Winter, G. Mühlpfordt in *Ketzerschicksale: Christliche Deuter aus neuen Jahrhunderten* (Berlín 1979); J. Nechutová: *Jan ze Středy a K. W., Zprávy Jednoty klasických filologů* 1979, s. 56 + K. W. a myšlenkové proudy doby Karla IV., *SPFF Brno, ř. B – filoz.*, 1979/80 (1980), č. 26–27 + *Raně reformní prvky v Apologii K. W.*, *SPFF Brno, ř. E – archeologicko-klasická*, 1980, s. 241; W. Baumann: *K. W. – ein deutscher Prediger im Prag Karls IV.*, *Festschrift für Nikola R. Pribic* (Neuried 1983); F. Machilek: *K. W. in Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon* 5 (Berlín, New York 1985); I. Hlobil: *Třeboňský mistr a K. W.? Poznámka k ikonografii obrazu Zmrtvýchvstání v Národní galerii Praha*, *Umění* 1985, s. 270; U. Seelbach: *Beiträge zur deutschen Sprache und Literatur* (Tübingen) 1987, s. 252; F. Šmahel in *Husitská revoluce* (1993; přeprac. a dopln. něm. vyd. *Die Hussitische Revolution*, Hannover 2002); J. Zachová: *Postila Dicta de tempore*, ČČH 1994, s. 228 + W. a Hus, Husitství – reformace – renesance. *Sborník k 60. narozeninám Františka Šmahela* (1994); D. Duka: *Předchůdci Mistra Jana Husa* (K. W., Jan Milč z Kroměříže, Matěj z Janova), sb. *Jan Hus mezi epochami, národy a konfesemi* (1995); W. Eberhard: *K. v. W., Lexikon für Theologie und Kirche* 6 (Freiburg i. B. 1997); H. Berger: *Albertus de Saxonia* († 1390), *Conradus de Waldhausen* († 1369) und *Ganderus recte Sanderus de Meppen* († 1401/06). *Eine Begegnung in Prag im Jahr 1364*, *Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung* (Videň) 1998, s. 31; J. Nechutová in *Latinská literatura českého středověku do roku 1400* (2000); M. Hedlund: *Prager Handschriften in Vadstena – wurden sie lesen?*, sb. *Septuaginta Paulo Spunar oblata* (70+2) (2000).

pč

Ondřej František Jakub de Waldt

* 30. 11. 1683 *Písek*† 16. 7. 1752 *Písek*

Katolický kněz, plodný autor českých i latinských kázání s výraznou nacionální tematikou a analistických zápisků.

Psal se a byl psán také Devald, de Walt, de Wald, z Valdů, z Valdu; v literatuře se chybně uvádí datum úmrtí 19. 7. – Vystudoval jezuitské gymnázium v Březnici a bohosloví v Praze, 1706 byl vysvěcen na kněze. Působil jako duchovní správce ve Skočicích u Vodňan, od 1708 jako administrátor a od 1724 jako farář v poutním mariánském místě Dobřš u Volyně. Proslul svými uměnímilovnými sklony (hudba, divadlo, knihy, malířství, kampanologie) i horlivými pastoračními aktivitami: vedle správy poutního místa pořádal poutě a procesí do blízkých poutních míst Strašín a Kraselov, jako proslulý kazatel byl zván k johanitům do Strakonic a Radomyšle, k františkánům do Horažďovic, do Písku a Vodňan. Několikrát bezvýsledně žádal o přeložení do rodného města, 1751 tam odešel na odpočinek. Pohřben byl v píseckém děkanském chrámu Narození Panny Marie.

De W. homiletické dílo patří mezi nejvýznamnější díla české homiletiky v její vrcholné fázi. Na jeho kazatelské umění měl značný vliv B. H. Bilovský, který působil 1695–1701 v Písku. Ve svých kázáních se de W. řídil dobově příznačným konceptuálním slohem (alegorický výklad Písma byl realizován duchaplně rozvedenou myšlenkou – *concretum*), čímž bylo dosahováno originální kompozice. Využitím stylistických prostředků lidové řeči (etymologizace, rčení, bajky, příměry, amfibolie) a bohatstvím lexikálních výrazů (městská mluva, jihočeské dialektismy) spojených s bohatou obrazností prokazovaly de W. promluvy značné evokační a dramatické kvality; např. *Kázání o svatým Václavu...* (ze sbírky *Chválořeč...*) je plnou dialogizací textu pojato jako divadelní akt („komedie“), předvádějící světcův život v jednotlivých scénách. Ze sbírky latinských kázání o sv. Janu Nepomuckém vyniká čtrnácté kázání *Linguam nostram magnificabimus* (Jazyk svůj budeme velebit), chválořeč na český jazyk, který je podle de W. posvěcen tím, že ho používal mučedník zpovědního tajemství; tímto projevem se de W. řadí mezi nejvýraznější obhájce českého jazyka barokní doby, vedle např. B. Balbína, A. Frozína, J. J. Středovského a neznámého autora díla *Země dobrá, země česká*. Ještě za života přichystal de W. k tisku dva svazky slavnostních kázání o svatých patronech českých (rkp. s tit. *Festivalia cum sua de ss. Patronis Boemiae appendice*, tj. Slavnostní kázání s dodatkem o svatých patronech českých), jejichž pozdější vytištění (s tit. *Con-*

tiones in nonnulla anni festa domi forisque in Bohemico et alias vernaculo idiomate – Kázání na některé svátky roku doma i venku v jazyce českém neboli lidovém) bylo hrazeno z finančních prostředků odkázaných pro tento účel de W. v závěti. De W. je také autorem rozsáhlé latinské mariánské sváteční postily na jednotlivá roční období *Cygnus Marianus...* (Labuť mariánská...). Jako rukopis chová Národní muzeum stručné kompendium historie města Plzně *Historia Plsnae, urbis in Boemia regiae...* (Historie Plzně, královského města v Čechách...) a analistické záznamy z let 1709–24 *Liber rerum memoria dignarum...* (Kniha pamětihodných událostí...).

KNIŽNĚ. *Homiletická díla*: *Conciones de S. Joanne Nepomuceno, glorioso Christi martyre et thaumaturgo, inclity regni Boemiae patrono...* (1730); *Chválořeč neb Kázání na některé svátky, a obzvláštní roční slavnosti Svatých Božích...* (1736); *Cygnus Marianus, hoc est: Opus Mariale quadropartitum...* 1. *Pars hiemalis* (1741), 2. *Pars vernalis* (1747), 3. *Pars aestivalis* (b. d.), (posmrtně); 4. *Pars autumnalis* (1755); 5. *Corolium* (b. d., asi 1756); *Contiones in nonnulla anni festa domi forisque in Bohemico et alias vernaculo idiomate* (1755). ■ *EDICE*: *Boěmici praeconium idiomatis – Chvála českého jazyka* (1938; pův. lat. text s čes. překladem, přel. a ed. J. Vašica); *Chválořeči* (výbor, 1940, ed. J. Vašica); *Kázání o svatým Václavu ve městě Písku*, Arch (Čes. Budějovice) 1969, s. 120, ed. -S- (R. Sak); *Kázání za mrtvé* (úryvek), *Souvislosti* 1990, č. 3, s. 59, ed. an. (in ant. *Malý svět jest člověk* (1996, ukázky z kázání a exempl, ed. M. Sládek); *Dvě kázání z Chválořeči* (1997, ed. R. Lunga). ■

BIBLIOGRAFIE: *Knihopis* č. 16 913; P. Voit: *Bohemica* (1996, č. 0 968); an. (R. Lunga) in sb. O. F. J. de W. (1683–1752) a jeho doba (2005, s. 15). ■ *LITERATURA*: R. Lunga: O. J. de W. (1683–1752) (diplom. práce, Filoz. fakulta UK 2000); sb. O. F. J. de W. (1683–1752) a jeho doba (2005, přisp. mj. M. David, M. Horáková, R. Lunga, M. Sládek). ■ J. Jireček in *Rukověť 1* (1876, s. 160); A. Podlaha: *Dodatky a opravy k biografii starších spisovatelů českých*, ČČM 1891, s. 306; A. Sedláček in *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou 3* (1913, s. 396); J. Vašica in *České literární baroko* (1938, s. 227) + in O. F. de W.: *Boěmici praeconium idiomatis...* (1938); J. Deml, J. Vašica in O. F. J. de W.: *Chválořeči* (1940); ● ref. *Chválořeči*: O. Damborský, *Akord* 8, 1940/41, s. 28; V. Černý, *KM* 1940, s. 248; F. Němec, *Řád* 1940, s. 320 → *Studie a recenze* (2004, s. 171) ●; J. B. Čapek in *Z kulturních dějin českých 17. a 18. století* (1940, s. 31); Z. Kalista: *Nové texty k duchovným dějinám českého baroka*, *Naše věda* 1941, s. 267; A. Pražák in *Národ se bránil* (1946, s. 99); M. Kopecký in *Rozhlasová univerzita Svobodné Evropy 2* (1994); Z. Ko-

ciánová: Po stopách milostné avantýry přečínského písaře, Archivum trebonense 1996, s. 114; R. Lunga: De Waldtova Dobrš, Souvislosti 1996, č. 2/3; A. Jaklová: K jazyku a stylu českých kázání O. F. de W., sb. K jazyku a stylu českých barokních textů 1 (Čes. Budějovice 1998, s. 8) + Tři kázání O. F. de W., Výběr 1999, č. 1; M. Kopecký in Nic stálého přítomného (1999, s. 101); A. Jaklová: Jazyk a styl českých barokních textů A. Chanovského a O. F. J. de W., Wiener slavistisches Jahrbuch 2000, s. 257; M. Svatoš: Hledaná latinská kázání O. F. de W., LF 2001, s. 289; P. Stuchlá: P. O. F. de W. a kaplanství ve Skočicích, Vodňany a Vodňansko 2002, s. 93; M. David: A utichnou běhové věky a zase se věčnost začne (motiv času u J. A. Komenského a O. F. J. de W.), sb. Čas v jazyce a literatuře (2005, s. 293).

vpb

K. M. Walló

* 27. 6. 1914 Praha

† 1. 4. 1990 Praha

Autor lyrických veršů, pohádkových her pro mládež, rozhlasových a divadelních her, adaptací a dramatizací, operetní libretista, překladatel dramát, filmový scenárista.

Karel Michael W., vl. jm. Ladislav W.; psal se i Kimi W. – Syn obchodníka. Absolvoval Akademické gymnázium v Praze (mat. 1932) a pokračoval ve studiu na právnické fakultě pražské univerzity (JUDr. 1937). Již během studií se stal režisérem v Zemském divadle v Brně a v brněnské pobožce Českosl. rozhlasu. Za války spolupracoval s filmem jako scenárista a textař filmových písní a byl režisérem v Divadle Járy Kohouta U Nováků. Po 1945 působil krátce jako filmový referent vojenského tisku (Svobodné Československo, Vojenská výchova). Od 1946 byl režisérem Českosl. státního filmu v Praze na Barrandově, kde režíroval zejména krátké filmy a působil zde jako scenárista. Jako režisér Studia pro úpravu zahraničních filmů se stal jedním ze zakladatelů české dabingové školy. Režijně i scenáristicky spolupracoval s divadlem Laterna magika. – Dcera Olga W. (* 10. 9. 1948), povoláním dabingová režisérka, je autorkou sbírky básní (Dlouhá zima, 1997), románové trilogie (Věže svatého ducha, 1999–2000), překladů z němčiny a vysokoškolských skript.

W. juvenilní lyrické pokusy (*Černá mado-na*), charakteristické ztišeným tónem a zasněným pohledem do budoucna, byly ovlivněny

mladistvou romantikou divadla a senzitivním vnímáním přírody. V pozdějším období se dostává do popředí uchvácení dějinným převratem a silou mas, které se odráží i v převážně strohé, úderné rytmičnosti: opojení skutečností zde však ještě svádí boj se soukromým steskem a ponechává prostor četným exotickým motivům (*Návrat k životu, Myslím na tebe*). Dominující složkou W. díla byla však od počátku tvorba dramatická, v níž nad původními náměty (hudební komedie zachycující očarování světem filmu i jeho úskalí *Filmová hvězda*) zcela převážilo zpracování cizích motivů ať už ve vlastních hrách (*Otrokyně svého milence, Vdova z Valencie*, obojí podle Lope de Vegy, *Poctiví společníci*, podle O'Henryho), či v množství adaptací (Tirso de Molina, Lope de Vega, A. Bauer, Th. Dekker, G. de Maupassant aj.). Předlohy W. zbavoval nefunkčních prvků a vybavil je melodickou plynulostí, dynamizujícími i dobově aktualizujícími prvky, řada jeho adaptací usilovala o syntézu původního koloritu s modernějším aranžmá a současným jazykem. Značné obliby dosáhla W. dramatická tvorba pro děti, zejména hra *Princezna se zlatou hvězdou na čele*, napsaná na motivy pohádky B. Němcové. Mládeži byly určeny také hry zpracovávající motivy próz J. Verna (*Dva roky prázdnin*), J. Londona (*Král zlatokopů*) a W. M. Thackeraye (*Růže a prsten aneb Ze zápisníku zasloužilé víly*). Jako překladatel z němčiny, španělštiny, francouzštiny a ruštiny se soustředil na převody divadelních her a operetních libret (Lope de Vega, V. M. Gusev, Molière, P. Calderón de la Barca, F. Raimund aj.). V knihovně Divadelního ústavu v Praze jsou uloženy strojopisy překladů divadelních her Hulla (Bagdádská romance) P. Ernsta (b. d., 1944) a Poslední dobrodružství od A. Marsiho (b. d.) a strojopis nedatované hry Šéf, napsané společně s T. Svatoplukem na motivy Svatoplukova románu *Bez šéfa*. W. je rovněž autorem řady rozhlasových her (Větrná hora, 1946, Stachanovci, 1947, Karneval, 1948, Návrat ze tmy, 1948, aj.) a adaptací (A. de Saint-Exupéry, J. London, J. Verne). Kromě libreta k televiznímu muzikálu *Napravení Jima Valentina* (1964) a scénářů ke krátkometrážním snímkům (Herecké mládí, 1947, aj.) se podílel i na scénářích k celovečerním hraným filmům *Píseň o smutné zemi* (1937, s J. Weisssem), *Velká přeprada* (1942, s J. A. Holmanem), *Princezna se zlatou hvězdou na čele* (1959, s M. Fričem, podle B. Něm-

cové) a Velká příležitost (1950, s J. Sosnarem), do podoby filmového scénáře převedl Šrámkovo drama *Léto* (1949) a prózy T. Svatopluka Botostroj (1954, s T. Svatoplukem a O. Vávrou) a *Bez šéfa* (s tit. Nevěra, 1956, s M. Walló).

PSEUDONYM, ŠIFRA: Pavel Skála; -ó. ■ PŘÍSPĚVKY *in*: Čes. slovo (1934); Čtete (1942); Eva; Hej rup; Lid. noviny (1931, 1937–39); Magazín DP (1935); Máj (1931); Nový život; Rovnost; Skaut-Junák (1931–33; 1932 R pro ml. Stany u jezera); sb. Stalin je život lidí budoucích (1954); Studentský časopis (1931–35, 1941); Svob. Československo (1946); Úsvit; Vojenská výchova (po 1945). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Jarka Doubek hraje ve filmu (P pro ml., 1941, pseud. Pavel Skála); Černá madona (BB 1942); Otrokný svého milence (D 1942, prem. 1935, podle Lope de Vegy); *Léto* (film. scénář, b. d., 1943, rozmnož., podle F. Šrámka); Statek nejdražší (film. scénář, b. d., 1944, rozmnož.); Vnitrozemské moře (film. scénář, b. d., 1944, rozmnož.); Svátek matek (film. scénář, b. d., 1945, rozmnož.); Šmelinář (film. scénář, b. d., 1946, rozmnož.); Tajná vysílačka (D pro ml., 1948, i prem.); Návrat k životu (BB 1948); Myslím na tebe (BB 1955); Princezna se zlatou hvězdou na čele (D pro ml., 1955, prem. 1956, podle B. Němcové); Dva roky prázdnin (D pro ml., 1958, prem. 1946, podle J. Verna); Vdova z Valencie (operet. libreto, 1958, prem. 1959, hudba B. Sedláček, podle Lope de Vegy); Filmová hvězda (muzikál, 1960, i prem., hudba L. Poděšf); Chytrá princezna (D pro ml., 1961, prem. 1962; 1963 in Trojlístek pohádek, společně s pohádkami A. Dvořáka); Král zlatokopů (D pro ml., 1967, prem. 1978, podle J. Londona); Ošklivá princezna (D pro ml., 1976, prem. 1978); Růže a prsten aneb Ze zápisníku zasloužilé víly (D pro ml., 1982, i prem., podle W. M. Thackeraye); Poctiví společníci (DD 1983, podle O'Henryho). – *Úpravy a dramatizace*: Tirso de Molina: Sokyně aneb Sama sobě sokyní (D 1942, i prem., i překl.) + Don Gil, modrý kavalír (D 1954, prem. 1942, i překl.); Lope de Vega: Až k smrti milovat (D 1957, prem. 1958, i překl.) + Učitel tance (D 1957, i překl.); E. Geiger, A. Bauer: Hvězdy, láska a tuláci (operet. libreto, 1958, i prem., i překl., hudba H. Kawan); A. Bauer: Skandál v Lisabonu (operet. libreto, 1958, i prem., hudba H. Kawan); H. Ch. Chivot, A. Duru: Král pytláků (operet. libreto, 1960, s J. Möhwaldem, i překl., hudba J. Offenbach a Q. Masanetz); T. Dekker: Modrý pondělek (D 1961, prem. 1937, i překl.); K. Störtebeker: Pán sedmi moří (D 1962, i překl.); G. de Maupassant: Drahoušek aneb Příruční rádce pro mladé kariéristy (D 1963, i prem. s tit. Bel ami; přeprac. vyd. 1984 jako hra se zpěvy s tit. Miláček, i prem., hudba M. Baling). – *Zpěvní texty* (in): J. Wenig: Praha matička (hra se zpěvy pro ml., b. d., 1940, hudba J. Seeháč); R. Trinner: Koptetina z Wyomingu – Daisy (operet. libreto, 1958, hudba R. Trinner); D. I. Fonvizin: Pan generál aneb Zmařená svatba (operet. libreto, 1959,

hudba a úprava I. Růžička). – *Překlady*: (divadelní hry): L. D. Tur, P. L. Tur, L. R. Šejnín: Konfrontace (1946); V. M. Gusev: Jaro v Moskvě (1951); Molière: Tartuffe (1953, prem. 1936); Lope de Vega: Fuente Ovejuna (1954) + Vdova z Valencie (1957); L. G. Zorin: Otevřený rozhovor (1954); F. Zell, R. Genée: Noc v Benátkách (1954, hudba J. Strauss ml.); P. Calderón de la Barca: Dcera vichřice (1957); F. Raimund: Alpský král a škarohlíd (1957); W. Böttcher, I. Nürnberg: Don Juan dědečkem (1958); A. Kédros: Zápisky pana Ypsilantise, obchodníka (1958); J. Šatunovskij: Polibek Juanity (1958); L. Lenz: Manžel na výpomoc (1958); R. Solana: Mohou být ženy biskupkami? (1963); J. Anouilh: Valčík teadorů (1964); (zpěvní texty v operetách): A. Bauer: Skandál v Lisabonu (1958, hudba H. Kawan); W. Böttcher, I. Nürnberg: Na štěstí má smůlu (1959, hudba C. Odd). ■ SCÉNICKY. *Hry*: Černá madona (aktovka s motivy ze života A. S. Puškina, 1937); Maskovaná milena (operet. libreto, 1946, hudba R. Blahník, podle H. de Balzaca). – *Úprava*: C. Goldoni: Sluha dvou pánů (1938). – *Překlady*: P. Ernst: Bagdáská romance (1944); A. Baranga: Plevel (1952). ■

LITERATURA: ● ref. Otrokný svého milence (insc.): Č. J. (Jeřábek), LidN 2. 11. 1935; P. Fr. (Fraenkl), NO 20. 11. 1935 ●; Č. J. (Jeřábek): ref. překl. Molière, LidN 15. 12. 1936; ● ref. Černá madona (insc.): Č. J. (Jeřábek), LidN 13. 2. 1937; P. Fraenkl, NO 14. 2. 1937 ●; ref. upr. T. Dekker: B (E. Bass), LidN 30. 5. 1937; kd (E. Konrád), NO 30. 5. 1937; AMP (A. M. Píša), PL 30. 5. 1937 ●; ● ref. insc. upr. C. Goldoni: kd (E. Konrád), LidN 23. 4. 1938; AMP (A. M. Píša), PL 23. 4. 1938; rb. (O. Srbová), Ranní noviny 23. 4. 1938; A. M. Brousil, Venkov 23. 4. 1938 ●; ref. upr. Tirso de Molina: Sokyně: AMB (A. M. Brousil), Venkov 8. 3. 1942; p. (A. M. Píša), Nár. práce 10. 3. 1942; -rč (V. Renč), Řád 1942, s. 546 ●; ● ref. upr. Tirso de Molina: Don Gil, modrý kavalír: p. (A. M. Píša), Nár. práce 8. 12. 1942; Hloch (V. Hloch), Venkov 8. 12. 1942 ●; A. Gála: ref. Jarka Doubek hraje ve filmu, Úhor 1942, s. 39; ● ref. Černá madona: jšr. (J. Šnobl), Čes. osvěta 38, 1941/42, s. 339; h (J. Heyduk), LidN 5. 7. 1942 ●; Hch. (V. Hloch): ref. insc. překl. P. Ernst, Nár. práce 18. 1. 1944; ik (I. Kříž): ref. Tajná vysílačka, Rovnost 9. 1. 1949; ● ref. Princezna se zlatou hvězdou na čele: A. Zapletal, Večerní Praha 25. 10. 1955; jp, LD 1. 11. 1955; J. Pecháček, Divadlo 1956, s. 47 ●; M. Marklová: ref. Vdova z Valencie, Divadlo 1959, s. 400; L. Jehne: ref. Filmová hvězda, Červený květ 1960, s. 161; Kl (J. Kliment): k pětadesátinám, RP 27. 6. 1979; ● k sedmdesátinám: mat, Mladá fronta 27. 6. 1984; we, LD 27. 6. 1984 ●; J. Kašpar: Dcera smutného Kimivadla (rozhovor s O. Walló), Právo 25. 2. 1999.

js, mv

Emil Walter

* 27. 12. 1890 *Libeň* (Praha-L.)† 18. 6. 1964 *Uppsala* (Švédsko)

Překladatel ze severských literatur, znalec zejména staroislandského písemnictví, filolog, pěstitel československo-skandinávských kulturních vztahů, publicista.

Absolvoval gymnázium v Truhlářské ul. v Praze. 1910–17 studoval němčinu a nordistiku na pražské filoz. fakultě, 1911 na univerzitě v Kodani (1928 doktorát, disertace *Některé styčné literární body česko-islandské a česko-föroy-ské*). 1917–20 učil na reálce v Plzni, poté vstoupil do diplomatických služeb a působil na vyslanectví v Kodani (1920–21) a od 1921 ve Stockholmu jako tiskový referent, 1933–38 jako tajemník a kulturní atašé, 1938–39 jako rada vyslanectví. V mezidobí 1928–33 pracoval jako odborový rada ministerstva zahraničních věcí v Praze, zároveň učil na pražské filoz. fakultě švédštinu. 1939–40 působil jako lektor češtiny na univerzitě v Uppsale, 1940–43 pracoval v tiskovém oddělení britského vyslanectví ve Stockholmu. 1945 se na obnoveném českosl. vyslanectví stal znovu legačním radou. Po krátkém pobytu v Praze byl od 1946 českosl. vyslancem v Norsku, 1947–48 též na Islandu. Po únorovém převratu 1948 rezignoval a zůstal v exilu ve Švédsku, kde přednášel českou literaturu na univerzitě v Uppsale (zde čestný doktorát) a ve Stockholmu. Spolupracoval s Křesťanskou akademií v Římě. Soustavně sledoval kulturní a politické poměry ve Skandinávii, významně se podílel na rozvíjení československo-skandinávských kulturních vztahů, byl členem a funkcionářem akademických, literárních a společenských organizací, v zahraničí byl oceněn čestnými tituly vysokých škol a státními vyznamenáními.

W. zaujetí severskými jazyky a literaturami se projevilo překladatelskou a odbornou aktivitou, která provázela jeho působení v diplomatických službách i jeho pedagogickou činnost. Překládal díla oceňovaných soudobých autorů (K. Hamsun, J. V. Jensen, S. Lagerlöfová, S. Undsetová aj.) a severské literární scéně se věnoval i v člancích a studiích. W. odborný zájem historicko-filologický se soustředil na památky staroislandského písemnictví, převážně ságy, které k nám nejen ve svých překladech od 20. let průkopnický uváděl (obvykle v mi-

mořádné typografické úpravě, např. M. Kalába a O. Menharta, a s výtvarným doprovodem J. Konůpka, A. Slavíčka, K. Svolinského aj.): mj. první český překlad Okouzlení krále Gylfa, části tzv. mladší Eddy Snorriho Sturlusona, eddické písně (Vědmína věštba aj.), několik rodových ság (Sága o Gunnlaugovi Hadím jazyku, Sága o Hrafinkelovi, knězi Freyově, Sága o lidech z Vatnsdalů) a konečně podstatnou část tzv. starší Eddy Saemunda Učeného. Překladatelskou erudici osvědčil v Ásgrímssonově vrcholné básni duchovní lyriky ze 14. století ke cti Matky boží Lilie. Překlady (nejen vlastní) často provázely zasvěcenými doslovy a poznámkovým aparátem nebo i komparatistickými studii (obsáhla *O Lilii a okolí, z něhož vykvetla*, komentáře k Písním o královně Dagmaře a k Eddě). Filologicky, etymologicky a mytologicky zaměřená práce o legendách o sv. Ludmile *Ke jménům Tunna a Gommon v českých legendách a kronikách* se zabývá původem jmen jejich vrahů. Pojednání *Vensil Ulrik Hammershaimb* představuje život a dílo evangelického pastora původem ze Slezska, působícího na Faerských ostrovech v polovině 19. století, obroditele tamní kultury a kodifikátora jazyka. Pobyt ve Skandinávii a poznávání tamního života inspirovaly i W. publicistickou práci (informativní články, fejetony aj.), v níž přibližoval nejen jemu osobně známé literáty a jejich tvorbu, ale i politické, společenské a kulturní události; recenzoval překlady severské literatury, referoval též o překládání české literatury na Severu (mj. takovou bibliografií doplnil švédský překlad Novákova Českého písemnictví z ptací perspektivy, 1937), jemuž byl také nápomocen inspirací a radou; publikoval též v periodikách a příležitostných sbornících vydávaných ve skandinávských zemích. Část W. překladů zůstala v rukopisu.

ŠIFRY: EW, E. W., e. w. ■ PŘÍSPĚVKY in: Akord (1928–29, studie S. Undsetová); A. Novák: Den tjeckiska Litteraturen i Fagelperspektiv (Stockholm 1937, an., bibliografie překl. české literatury do skandinávských jazyků); Bratislava (1929, 1931); Cesta (1928); Časopis pro moderní filologii (1915–17, 1923); Českosl. republika (1927); Hovory Sfinx (1929–30); Kmen (1918–19); Květy (1912, 1915); Lid. noviny (1925–33, 1936–42); Lit. rozhledy (1925); Meditace (1908–11); Nár. listy (1913–14, i Nedělní příloha); Nár. osvobození (1930); Naše doba (1929, 1942–43); Naše zprávy (1940); Obrození (1912); Panoráma (1929); Prager Presse (1930); Pramen (1926); Právo lidu (1926); Rozhledy (1932); Rozpravy Aventina (1926–29); Sa-

lon (Brno 1926–27, 1932); Studie (Řím 1961, Ke jménům Tunna a Gommon v českých legendách a kronikách); Venkov (1932–33); sb. Xenia Pragensia Ernesto Kraus... oblata (1929, Daniel Vettors Islandia, i sep.); Země (1919–20); Zlatá Praha (1913–14); Ženský svět (1911, 1929); Život (1921, překl. O. Kolsrud: Čin sv. Olava); těž skandinávské listy. ■ KNIŽNĚ. *Literárněhistorické práce*: Nástin severské mytologie (Bratislava 1924, výt. nezjišť.); Vensil Ulrik Hammershaimb (1929 ← Bratislava 1929). – *Překlady*: M. Thoresen: U finského kostela (1911); W. Erichsen: Křesadlo (1912); S. Lagerlöf: Povídka o panském dvoře (b. d., 1912) + Podivuhodná cesta Nilse Holgerssona Švédskem 1, 2 (1913) + Gösta Berling 1, 2 (1913, 1914) + Legendy o Kristu (1915) + Legendy (1916) + Císař z Portugalie (1917) + Královny kungahällské (1917) + Vozka smrti (1920) + Liljecronův domov (1920); J. V. Jensen: Ledovec (1916) + Olivia Marianne (1919) + Kolo (1920) + Kryštof Kolumbus (1931); K. Hamsun: Benoni (b. d., 1918) + Rosa (1922); Sága o Gunnlaugovi Hadím jazyku (1919); J. Jørgensen: Podobanství (1920); V. von Heidenstam: Rozklad a pád proletářské filozofie (1920) + Pout sv. Brigity (1929); O. Rung: Velká karavana (1921, s H. Hackenschmiedem); E. Ásgrímsson: Lilie (1924; vyd. Řím 1961 se studií E. W.: O Lilii a okolí, z něhož vykvetla); E. Moltesen: Kniha o Finech (1926); Sága o lidech z Vátnsdalu (1929); Snorri Sturluson: Okouzlení krále Gylfa (1929); Tři eddické písně (1930, bibliof.; obs. Skírnsova cesta, Píseň o Völundovi, Píseň o Gudrúně); S. Undset: Kristina Vavřincová 1–3 (Věvec, 1931; Paní, 1932; Kříž, 1935) + Simonsen (1932); G. Gunnarsson: Sedm dní temnoty (1934); Vědmina věštba (1936); Edda (1942). ■ REDIGOVANAL *knižníci*: Severská literatura Gevjon (nakl. A. Hynek 1920, 1 sv.). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Sága o Hrafinkelovi, knězi Freyové (1920, bibliof., přel. K. Vrátný); Písně o královně Dagmaře (1927, bibliof., přel. J. E. Vocel). ■

LITERATURA: G. P. (Pallas): ref. překl. S. Lagerlöf: Povídka o panském dvoře, Přehled 10, 1911/12, s. 543; Kp. (J. Knap): W. překlady z islandského písemnictví, Venkov 25. 10. 1929; K. Vrátný: ref. Vensil Ulrik Hammershaimb, Vlast 1930, s. 46; Kp. (J. Knap): ref. překl. Tři eddické písně, Venkov 5. 2. 1931; ● ref. překl. S. Undset: Kristina Vavřincová 1, 2: Nk. (B. Novák), RA 7, 1931/32, s. 151; Li. K., Naše doba 40, 1932/33, s. 312; V. Ch. (Cháb), Čes. osvěta 29, 1932/33, s. 123 ●; ● ref. překl. Edda (1942): L. Heger, ČMF 2, 1943/44, s. 34; L. Zatočil, Naše věda 1946, s. 81 ●; an.: E. W. ..., Studie (Řím) 1961, č. 7; P. Javor (J. Škvor): ref. překl. E. Ásgrímsson, Proměny (New York) 1964, č. 1; ● nekrology: P. Želivan (K. Vrána), NŽ (Řím) 1964, s. 255; an., LitN 1964, č. 31 ●.

vš

Vilma Warausová

* 21. 12. 1889 *Mýto u Rokycan*

† 25. 2. 1975 *Praha*

Autorka autobiograficky laděných próz o duševním zrání dívek a emancipaci ženy na přelomu století, dramaticka píšící morality ze současnosti, autorka vzpomínek na J. Haškovou a J. Haška.

Roz. Kokešová, v matrice zapsána jako Vilemina K., provd. Varausová (1911), v úředním styku se psala Vilemína V. – Dcera kupce, později úředníka ve sladovně. V rodišti navštěvovala obecnou školu, když její otec přišel o zaměstnání, přestěhovala se 1901 s rodiči do Prahy-Smíchova, kde dochodila dívčí měšťanskou školu. 1903 začala studovat na tříleté obchodní škole Ženského výrobního spolku, po ukončení 2. třídy přestoupila na státní učitelství ústav. Rozhodující vliv na její dospívání i na rozhodnutí stát se spisovatelkou měly její starší spolužačky (např. budoucí básnířka L. Bubelová), prostřednictvím své přítelkyně J. Mayerové (pozdější spisovatelky J. Haškové) se seznámila také s některými příslušníky předválečné bohémy (J. Hašek, L. Hájek, později V. Menger). W. působilá nejprve jako literární učitelka, později se věnovala literární práci. 1925–31 spoluorganizovala tematické kulturně-vzdělávací besídky pro děti, pořádané hnutím Volná myšlenka. Ve 30. letech spolupracovala s Intimním divadlem a s divadlem Uranie (byly zde uvedeny její hry, ve kterých W. příležitostně vystupovala i jako herečka) a také s rozhlasem, který odvíšlal řadu jejich původních pohádek, povídek pro mládež a dramatičací (B. Lovrić, D. N. Mamin-Sibirjak, L. N. Tolstoj, O. Wilde), včetně rozhlasových úprav W. divadelních her. Pracovala v regionálních spolcích na Rokycansku; od 1937 byla členkou Syndikátu čes. spisovatelů. Po 2. světové válce prodělala srdeční onemocnění. Později se účastnila soutěží filmových scénářů.

Dominujícím námětem autobiograficky zaměřených prozaických děl W. se stal obraz duševního zrání žen a dívek na přelomu 19. a 20. století, tj. v době počátků ženského emancipačního hnutí. Ve volně pojaté trilogii (*Podemleté břehy, Zářící stíny, Ranní mlhy*) vyličila osud hrdé samostatné venkovské ženy a její snahu zajistit vzdělání pro své dvě dcery. Popsala cestu dívek z nehostinného podbrdského městečka do Prahy za studiem a život

žákyní dívčích škol. Do svých románů o dívkách vtělila své výchovné postuláty a přesvědčení, že ženinu samostatnost zajistí vzdělání a že ideálem i smyslem života je práce a úsilí o pevný mravní řád. V dramatické tvorbě se W. pokusila o didakticky zaměřenou lidovou hru ze současného vesnického i městského života. Příčiny rozvratu a krize manželství nalézala v mužské slabosti a v sklonu k nevěře (*Proč hynou trubci, Falešný tón*), ženu naopak traktovala jako silnou morální osobnost a záruku tradičního společenského řádu. Vztah dětí a rodičů, zodpovědnost za mravní rozklad a demoralizaci mládeže se staly tématem hry *Kdo je vinen?* Otázku, zda lze čistými prostředky dosáhnout úspěchu v umění, položila ve hře *Senzace*. Po letech odmlčení ve vzpomínkové knize *Přátelé Haškovi a lidé kolem nich* popsala období svých studií, vytvořila medailonky svých blízkých přítelkyň literátek a vylíčila své setkávání s literární bohémou z okruhu J. Haška, zejména však nelehké a obětavé soužití J. Haškové s jejím mužem i konec jejich manželství. – V knihovně Divadelního ústavu v Praze jsou uloženy strojopisy pohádkové hry pro mládež *Dobře tak* (b. d.), konverzační hudební veselohry *Polární hvězda* (1937) a texty inscenovaných her *Kdo je vinen?* a *Senzace*. Podle vlastních údajů dokončila W. román *Den*, volně navazující na její prozaické práce, a trilogii *Žena z lidu* (první část, *Úl v bouři*, vyšla časopisecky, další díly, *Lidé v ohradě* a *Hvězda šesticípá*, zůstaly v nezjištěných rukopisech).

PSEUDONYM: Pavla Lesková (Nár. politika). ■ PŘÍSPĚVKY *in*: *Besídka* (1925–26; 1926 jako samost. příl. čas. *Havlíček*); *Čes. slovo*; *Lid. deník* (1943, R *Úl v bouři*); *Nár. politika* (od 1917, debut); *Volná myšlenka* (1926). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: *Podemleté břehy* (P 1925); *Proč hynou trubci* (D b. d., 1931, i prem.); *Falešný tón* (D b. d., 1932, i prem.); *V troskách* (D 1940, prem. 1939); *Zářící stíny* (R 1941); *Přišla k rozumu* (D 1942, podle K. Světlé); *Ranní mlhy* (R 1944); *Přátelé Haškovi a lidé kolem nich* (vzpomínky, 1965). ■ SCÉNICKY. *Hry*: *Kdo je vinen?* (1937); *Senzace* (1938); *Prázdná kolébka* (30. léta). ■ REDIGOVALA *časopis*: *Besídka* (1925–26, 1928–29, s jinými). ■

LITERATURA: ● ref. *Podemleté břehy*: V. Brtník, *Venkov* 31. 12. 1925; vr., *PL* 18. 4. 1926 ●; ● ref. *Proč hynou trubci*: jv. (J. Vodák), *Čes. slovo* 3. 2. 1931; V. H., *Samostatnost* 6. 2. 1931; Jutta, *Českosl. divadlo* 1931, s. 54; J. Hübsch, *Samostatnost* 22. 10. 1931; ask. (A. Skála, dub.), *Českosl. divadlo* 1933, s. 297 ●; ● ref. *Falešný tón*: Rutte (M. Rutte), *NL* 19. 1. 1932; jv.

(J. Vodák), *Čes. slovo* 20. 1. 1932; Jutta, *Českosl. divadlo* 1932, s. 41 ●; jv. (J. Vodák): ref. insc. *Kdo je vinen?*, *Čes. slovo* 28. 5. 1937; ns.: ref. insc. *Senzace*, *NO* 29. 1. 1938; an.: ref. *Přišla k rozumu*, *Dělnická osvěta* 1942, č. 5 (obálka); J. Machoň: ref. *Ranní mlhy*, *LidN* 12. 6. 1944; O. Chaloupka: ref. *Přátelé Haškovi a lidé kolem nich*, *Pochodeň* 24. 12. 1965.

vfr

Bořivoj M. Weigert

* 25. 9. 1873 *Kolín*† 9. 10. 1952 *Praha*

Básník, autor vzpomínek na omladinářské hnutí, překladatel francouzské literatury, editor a publicista.

V matrice zapsán jako Bořivoj Jan Vaigert, popisoval se též Vajgrt. – Původním povoláním typograf. Působil v Praze, kde se počátkem 90. let zapojil do pokrokového hnutí tzv. Omladiny (sympatizovaly s ním obě W. sestry); v září 1893 byl s dalšími druhy zatčen (vyšetřován v novoměstské trestnici) a v únoru 1894 v procesu s představiteli revolucionářů odsouzen pro velezradu na pět let do vězení (trest si odpykával na Borech), po 30 měsících byl s ostatními politickými vězni amnestován. Živil se jako korektor, editor a úředník *Nár. listů*, posléze jako časopisecký redaktor a vydavatel (již 1897 vydával *Salon odmítnutých*; pak okultistické časopisy *Proč žijeme?* a *Nesmrtelnost*, ve 20. letech filmové časopisy, v polovině 30. let *Nár. výzvu*). Provozoval půjčovnu filmů na Vinohradech. Byl vyznavačem spiritismu a posmrtného života. Stal se spoluzakladatelem (s J. Dutkou) a jednatelem Politického klubu omladinářů-devadesátníků v Praze a podílel se na jeho ediční činnosti. Přátelské vztahy mezi omladináři ho v osobě spisovatele a překladatele A. Tučka přivedly do překladatelského kruhu nakladatelství Hejda a Tuček. Kremace proběhla v Praze-Strašnicích. – W. švagrem byl typograf a grafik K. Dyrynk, s nímž mj. přeložil několik knih z francouzštiny a 1913 organizoval stávkou typografů.

W. sbírka próz *Kult Smrti* ve stylizaci podle dobového dekadentního titanismu staví do středu povrchních úvah vypjaté individuuum, které se v rétorických pózách a s velikášskými gesty poměřuje se světem. W. další literární projevy souvisely s jeho mladistvými zážitky z hnutí Omladiny, z následného procesu a věz-

nění, které stručně popsal v drobných vzpomínkových spiscích *Vzpomínky z rakouských trestnic a Z rakouských žalářů*. K této životní etapě se vracel i později jako pořadatel a vydavatel pamětnických sborníků či antologie omladinářských písní. Jeho další zájem se upíral ke spiritismu, což ho přivedlo zejména k překládání dobově populárních a významných děl francouzské literatury (C. Flammarion aj.), nejen však tohoto zaměření (např. G. de Maupassant, G. Flaubert). W. překlady byly někdy vytýkány jazykové nesprávnosti, oceňováno bylo zachycení atmosféry příběhu. Někdy uváděné další W. překlady (G. de Maupassant: *Miláček /Bel ami/*, O. Panizza: *Koncil lásky*) se nepodařilo bibliograficky doložit.

PSEUDONYM, ŠIFRY: B. V. Zdráhal (dub.); B., B. W., -ert, -ert. ■ **PŘÍSPĚVKY in:** Českosl. film (1923–34); Filmové zprávy (1923–24); Nár. listy (od 1909); Nár. výzva (1935); Nesmrtelnost; Nové rozhledy (1910); sb. Omladina 25 let po procesu (1919); sb. Omladinářské písně pokrokového hnutí let devadesátých (1934); Proč žijeme? (1906–09); Salon odmítnutých (1897); Samostatnost (1929, 1933–34). ■ **KNIŽNĚ.** *Beletrie: Vzpomínky z rakouských trestnic* (1896, podp. B. Vajgrt); *Kult Smrti* (PP 1898, podp. B. Vajgrt); *Z rakouských žalářů* (1924). – *Překlady:* G. de Maupassant: *Silný jako smrt* (1895, pseud. B. V. Zdráhal, dub.); E. Renan: *Apoštol* (b. d., 1896, podp. B. Vajgrt); C. Flammarion: *Uranie* (b. d., 1902) + *Na nebi a na zemi* (1904) + *Stella* (1905) + *Konec světa* (b. d., 1908) + *Neznámé přírodní síly* (1908) + *Cesty balonem* (1908, s K. Dyrnkem) + *Svět před stvořením člověka* (1909, s K. Dyrnkem) + *V paprscích luny* (b. d., 1910); G. Flaubert: *Paň Bovaryová* (1905, výt. nezjist.); další vyd. b. d., 1913, s K. Dyrnkem); G. Ohnet: *Majitel hutí* (1907) + *Židovčina láska* (1919); L. Denis: *V neviditelnou. Spirism a mediumism 1* (b. d., 1908); W. Th. Stead: *Lze obcovat se záhrobím?* (b. d., 1909); C. Farrère: *Muž, jenž zavraždil* (b. d., 1919). – *Ostatní práce:* *Spiritisté a volby* (b. d., 1925). ■ **REDIGOVANÉ časopisy:** *Proč žijeme?* (1906–09, 4 roč.), Českosl. film (1921–22), Filmové zprávy (1923–24), Nár. výzva (1935, č. 1–7). ■ **USPOŘÁDAL A VYDAL:** sb. *Omladina 25 let po procesu* (1919, s J. Ziegloserem); *Na pamět K. Stan. Sokola k 10. výročí jeho smrti* (1932, s J. Škábou); *Omladinářské písně pokrokového hnutí let devadesátých* (1934). ■

LITERATURA: ● ref. *Kult Smrti:* an. (A. Procházka), MR 1897/98, sv. 7, s. 159; -I (J. Pelcl), *Rozhledy* 7, 1897/98, s. 460; J. H. (F. X. Šalda), *Lit. listy* 19, 1897/98, s. 200; Sk. (F. Skácelík), *Samostatnost* 1898, č. 61 ●; F. H. (Herites): ref. překl. C. Flammarion: *Na nebi a na zemi*, Máj 3, 1904/05, s. 32; Ds. (J. D. Konrád): ref. překl. C. Flammarion: *Stella*, Máj 3, 1904/05, s. 828; W. (K. Weinfurter): ref. překl. C. Flammarion:

Cesty balonem, NL 28. 5. 1909; ● ref. překl. G. Flaubert: K. Čapek, *Přehled* 11, 1912/13, s. 583 → *O umění a kultuře* 1 (1984); G. Pallas, *Venkov* 23. 4. 1913; M. M. (Majerová), PL 4. 5. 1913 ●; Čk. (A. Černík): ref. překl. C. Farrère, *Cesta* 2, 1919/20, s. 529; ● ref. ed. *Na pamět K. Stan. Sokola: -pa-* (F. S. Procházka), *Zvon* 32, 1931/32, s. 686; m. n. (M. Novotný), *LidN* 30. 11. 1932; B. T. (V. Brtník, dub.), *Ženský obzor* 26, 1932/33, s. 16 ●; A. Hajn: *Justitia regnorum fundamentum*, *Samostatnost* 1933, č. 20; ● k pětasedmdesátinám: an., LD 25. 9. 1948; an., RP 25. 9. 1948, s. 3 ●; J. Pernes in *Spiklenci proti Jeho Veličenstvu* (2002).

vs

Jiří Weil

* 6. 8. 1900 *Praskolesy* u Hořovic

† 13. 12. 1959 *Praha*

Prozaik zaujatý vztahem jedince a totalitní moci a zejména židovskou tragédií za 2. světové války, překladatel a propagátor sovětské literatury, literární kritik a publicista.

Narodil se v židovské rodině výrobce obrazových rámu v Praskolesích, odkud se rodina přestěhovala do Prahy-Kobyliš. Obecnu školu vychodil v rodišti, reálné gymnázium studoval v Praze, nejdříve v Křemencově (1911–16), pak v Truhlářské ul. (mat. 1919). 1922–31 byl zaměstnán jako překladatel v tiskovém oddělení sovětského zastupitelství v Praze, při zaměstnání studoval na pražské filoz. fakultě slovenskou filologii a srovnávací dějiny literatur (navštěvoval mj. přednášky V. Tilleho; 1928 doktorát prací *Gogol a anglický román 18. století*). Od mládí se zapojoval do společenského dění, nejdříve v kroužcích mládeže anarchické (kolem S. K. Neumanna), socialistické, poté komunistické. Patřil k zasvěceným propagátorům nové ruské literatury, prostředkoval kontakty mezi sovětskou a českou avantgardou (překlady, přednášky, osobní styky s V. Majakovským, M. Cvetajevovou aj., vliv I. Babela, M. Gorkého). Účastnil se politické činnosti komunistické strany (člen od 1921, později se stal též členem sovětské komunistické strany), spolupracoval s redakcí *Rudého práva*; 1929 po vystoupení a následném vyloučení sedmi spisovatelů ze strany se postavil za Gottwaldovo vedení, pohyboval se kolem revue *M 20* (K. Biebl, Z. Kalista, S. Špálová aj.), pracoval v redakční radě studentského časopisu *Avantgarda* (1925–30); patřil k okruhu *Devětsilu*.

Po sporech s nadřizenými ze sovětské mise odešel a pracoval jako redaktor Tvorby (1932–33) a zároveň jako lektor nakladatelství Karel Borecký řídil knihovnu Sovětští autoři. 1933 byl z pověření KSČ vyslán do Moskvy, kde pracoval jako překladatel klasiků marxismu-leninismu (a revizor překladů V. I. Lenina) do češtiny. V období čistek po vraždě S. M. Kirova (1934) se dostal do sporu s komunistickou stranou pro údajnou maloměšťáckou nespokojenost se sovětským způsobem života, byl vyloučen ze strany a vypovězen do sovětské střední Asie. Tam pracoval v komuně Interhelpo u Alma-Aty, cestoval na Issyk-kul, Balchaš, po Kazachstánu a Kyrgyzstánu. Koncem 1935 se vrátil do Prahy a působil jako spisovatel, novinář a překladatel z povolání; 1936 byl mezi zakládajícími členy skupiny Blok (1936–39). Za okupace byl zpočátku zaměstnán v Židovské náboženské obci v Praze při soustředování předmětů ze synagog, za rasové perzekuce ho kryl A. V. Frič, vydáváje ho za svého zaměstnance přeškolovaného pro odborný výzkum rostlin; 1942 nenastoupil do transportu do koncentračního tábora (těsně předtím se ještě pokoušel zachránit sňatkem s dlouholetou přítelkyní O. Fenclovou, později fingoval sebevraždu), do konce války se pak skrýval v různých bytech po Praze. Rodiče a sestra zahynuli v koncentračním táboře, bratr byl zastřelen za Pražského povstání. Po válce strávil část roku 1946 ve Švýcarsku (na studijním pobytu a jako rekonvalescent), pak byl redaktorem edice Svět nakladatelství ELK (1946–49), redaktorem Literárních novin (1946–48) a lektorem ve filmové skupině Českosl. státního filmu; stýkal se s umělci sdružujícími se kolem J. Koláře (V. Bartovský, J. Hiršal aj.). Po zrušení nakladatelství se počátkem 50. let ocitl ve svízelné situaci politicky nedůvěryhodného spisovatele (1951 byl vyloučen ze Svazu českosl. spisovatelů); od 1950 byl zaměstnán ve Státním židovském muzeu v Praze, nejdříve v kanceláři, od 1955 jako vedoucí knihovník (1956 byl opět přijat do Svazu českosl. spisovatelů). Kromě častých pobytů v SSSR (poprvé 1922, naposledy 1958) cestoval také po Evropě (Paříž, Polsko, Švýcarsko). Od 1949 trávil volné chvíle ve Vrchovanech u Dubé, zprvu jako kulturní patron okresu, pak jako osadník vesnice, v níž vznikaly i části jeho prací. 1958 odešel do invalidního důchodu, pobýval v domově spisovatelů v Budislavi, zemřel na leukémii.

V počátečním období W. tvorby ve 20. letech a v 1. polovině 30. let převládala práce překladatelská a literárněkritická. Tlumočil ruskou prózu (M. Gorkij, A. G. Malyškin aj.) a zejména poezii (např. ve Sborníku sovětské revoluční poezie; autoři E. Bagrickij, V. Inberová, V. Lugovskoj, V. Majakovskij, I. L. Selvinskij), časopisecky (Rudé právo, Host, Kvart, Čin aj.) patrně z ruštiny i lidovou poezii baškirskou, čečenskou, tádžickou; překládal též z angličtiny (L. Hughes) a japonskou literaturu, dále práce literárněvědné (M. Skačkov, V. B. Šklovskij, J. N. Tyňanov). Jako novinář psal informativní články i reportáže a fejetony o společenském a kulturním dění v sovětském Rusku. Ve svých pracích literárněhistorických i přednáškách se projevoval jako zaujatý znalec sovětské literatury. Rovněž se zabýval literaturou anglickou a francouzskou a starší českou literaturou (např. J. K. Tylem). Jako kritik referoval o beletrii, překladové a odborné literatuře, psal o divadle a filmu. – Osobitým rysem W. beletristické metody poučené tradicí evropského románu i avantgardními postupy 20. a 30. let (zvláště sovětská avantgarda, literatura faktu), zejména pak úvahami o dalších osudech prózy, je podávání příběhu bez psychologických analýz a hodnotících postojů věcným pojmenováním vztahů a záznamem děje jako sledu faktických událostí prostřednictvím detailů schopných vnést do příběhu dynamičnost. Již ve W. časopisecky publikovaných reportážích je patrné úsilí o dokumentární zachycení reality provázené nechutí k její stylizaci i k autorskému komentáři. Lze to sledovat v souboru próz *Češi stavějí v zemi pětiletetek*, v němž zpracoval reportážní formou své zkušenosti z pobytu v sovětské střední Asii, i v následujících pracích, částečně autobiografickém románu *Moskva-hranice* (s původním názvem *Moskva slzám nevěří*) a jeho volném pokračování *Dřevěná lžice*. W. oba romány psal zčásti současně v letech 1935–38, ale po zpolitizované diskusi po vydání románu *Moskva-hranice*, knihy komunistického levicí tvrdě odmítnuté, od zveřejnění již ohlášené druhé části ustoupil, přestože 1939 byla v románové soutěži ELK oceněna porotou (román vyšel 1970 v italštině, česky 1977 v ineditní edici Kvart). Oba romány se vyrovnávají se skutečností sovětského Ruska v polovině 30. let. *Moskva-hranice* sleduje pobyt komunistického intelektuála v Moskvě, v *Dřevěné lžici* se děj přesouvá na stavbu kombiná-

tu na Balehaši. Ačkoli v nich W. vždy klade vedle sebe několik příběhů, jejich vzájemné relace překrývá klíčové téma: postavení osamělého jedince v konfliktu s odcizeným nepřátelským světem, zde v prostředí, jež při uplatňování moci omezuje jedince v zájmu nadosobní ideje. I tu je příznačná absence přímé kritiky, též rezignace na ideologizaci dění a zároveň jeho krajně úspěšná motivace; vývoj děje i charakterů prostředkuje jen záznam vnějších faktů a konkrétního jednání lidí; přitom v obraze doby nesené kolektivním patosem ani přilnutí ke komunistickým vizím W. nebránilo zachovat střízlivou věcnost v podání jejich konkrétního uskutečňování. Za války psal W. román *Makanna, otec divů*, historické podobnosti podle legendy o lžiprorokovi z Orientu 8. století; smysl plastického vyprávění se soustřeďuje na vznik a působení mesiášské moci manipulující prodejním davem a na hledání způsobů, jak čelit zlu; W. zde odolal svodu přímočaře klást konkrétní paralely se soudobou společností (román měl vyjít ještě za války, zaštitěn jménem P. Vyskočila, jenž však zahynul v Mauthausenu). Ve druhém historickém románu *Harfeník W.* těžil z materiálů nasbíraných při práci v židovském muzeu a na jejich základě fabuloval příběh z doby tiskařských bouří v Praze ve 40. letech 19. století; konfrontoval v něm dva židovské osudy, chudákův a zbohatlického továrníka. Lyrizující prózy *Barvy* (psány za války) mají syžet oslaben na holou mezní situaci, působí především brilantním zachycením podob ztráty lidskosti, beznadějného vykořenění, ale též vůle dehtaného jedince ke svobodě. Téma dehumanizace méně zjevné, ale neméně nebezpečné přináší též výběr z předválečných i poválečných povídek *Mír*, resp. ve změněném vydání *Vězeň chillonský*; kde nebeletrizované, střízlivé, zdánlivě nekonzfliktní vyprávování zaznamenává deformace konzumního světa, v němž se vytrácejí kritéria k rozlišování hodnot a ke stanovení řádu. Osobitá metoda montáže dokumentárních svědectví o osudech lidí, autorského textu a citace z bible vytváří knihu *Žalozpěv za 77 297 obětí*. Tématem románů *Život s hvězdou* a *Na střeše je Mendelssohn* je vědomí člověka, jehož život je mařen válkou jako fatálním určením. V *Životě s hvězdou* W. civilními prostředky demytizoval soudobé pojetí okupace (román byl ve své době označen za existenciální a zhoubně působící); v příběhu *Žida za rasové perzekuce*

sleduje prolínáním popisu vnějšího a vnitřního dění jeho zápas o možnost ovlivnit vlastní osud, neztratit vědomí hodnot ani v době jejich všeobecné degradace. Východiskem románu *Na střeše je Mendelssohn* je skutečná anekdotická událost ze začátku války (zápletka kolem stržební sochy židovského skladatele na pražském Rudolfinu), od níž se děj rozpadá v paralelních pásmech, jež podávají fašismus z perspektivy jeho strůjců, obětí i odpůrců; W. tak mnohovrstevnatě postihuje mašinerii zruďné moci v její bezbřehé nesmyslnosti a shledává tragiku židovského osudu nejen v jeho hrůznosti, ale i v jeho absurditě. – W. se podílel na filmovém scénáři dokumentu *Zde motýli nelétají* a námětu nere realizovaného filmu *Golem*. V rukopisu zůstaly kromě básní (Bučilské proudy) a pouze začatých dramát (*Transport, Filoktet*) též próza pro děti *Nehýtek* a ti ostatní a nedokončené romány *Bez trumfů*, *Zlatý bengál* (o společenském pohybu ve 30. letech) a *Zde se tančí lam-beth-walk* (o židovské tragédii za války).

ŠIFRY: jeil, -jeil., -jeil-, -jl-, JW, J. W., jw, jw., -jw., j. w., W. ■ PŘÍSPĚVKY in: Almanach Kmene (1937); Avantgarda (1925–30); ČČM (1920); Červen (1921); Čes. osvěta (1946); Čin (1930–38); Den (1920–21); sb. 10 let diktatury proletariátu 1917–1927 (1927); Dětské kresby na zastávce k smrti – Terezín 1942–1944 (1959); sb. Fronta (1927); Haló noviny (1935); Host (1924–25); Host do domu (1958); Index (1934); Kalendář kalendářů (1949); Kmen (1922); Kmen (1926–29); Knižní novinky (1958); Komunistická revue (1927–28); Komunistický kalendář (1922, 1924); Kulturní politika (1946–48); Kwart (1931, 1935); Kytice (1945–47); Levá fronta (1932–33); Lid. kultura (1937); Lid. kultura (1958); Lid. noviny (1948); Listy (1947); Lit. noviny (1927–38); Lit. noviny (1947–48, 1956–59); LUK (1937); Magazín DP (1933–37); Mladá fronta (1946–48); Nár. a Stavovské divadlo (1946); Nová svoboda (1926); Nový život (1956–57); Odeon (1929–31); O knihách a autorech (1958); Panoráma (1931–38); Pondělní noviny (1924); sb. Poznání 2 (1936); Prager Presse (1937); Praha–Moskva (1936); Právo lidu (1920–37); Proletkult (1922–24); Prospekt (1930–31); Přítomnost (1937); Q (1926); ReD (1927–28); Rozpravy Aventina (1926–34); Rudé právo (1921–38); Rudý večerník (1928); Ruch (1919); Signál (1929); Socialista (1923); Středisko (Brno 1934); Studánka (1948–49); Svět práce (1935, 1938); Světová literatura (1957); Světozor (1937); Tribuna (1921); Tvar (1929); Tvorba (1927–37, 1959; 1930 překl. V. Ivanov, V. Školovskij; Iprit); U (1936–37); Útok (1936); Věstník Židovské obce náboženské v Praze (1949); sb. VŘSR v dějinách a kultuře Československa (1958); Zeměd. noviny (1946, 1948–49); Žijeme (1931–33); – posmrtně: Čes. literatura (1990);

Host do domu (1964, úryvek z R Bez trumfů); Rovnost (1960); Světová literatura (1961); Věstník židovských náboženských obcí v Československu (1960, 1965); Židovská ročenka 5720 a 5721 (1959–60; 1960 úryvek z R Zde se tančí lambeth-walk s tit. Žraloci). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie a práce o literatuře a kultuře*: Ruská revoluční literatura (1924); Kulturní práce sovětského Ruska (přednáška, 1924); Češi stavějí v zemi pětiletek (PP 1937); Moskva-hranice (R 1937); Makanna, otec divů (R 1945); Barvy (PP 1946; 1966 v kn. Hodina pravdy, hodina zkoušky); Vzpomínky na Julia Fučíka (1947); Život s hvězdou (R 1949); Mír (PP 1949; změn. vyd. 1957 s tit. Věžeň chillonský); Harfeník (R 1958); Žalozpěv za 77 297 obětí (P 1958); – posmrtné: Na střeše je Mendelssohn (R 1960); Dřevěná lžice (R 1992, ed. J. Višková a A. Jedličková; inedit. 1977). – *Překlady*: M. Gorkij: Vzpomínky na L. N. Tolstého (1921, se S. Rackem) + S kým jdete, „mistři kultury“?, Odpověď inteligentovi (b. d., 1932) + Lenin (1933) + Požár a jiné prózy (1937) + Vzpomínky na Lenina (1946) + Rozhovory o řemesle (1949); V. A. Kaverin: Konec zapadáku (1925); A. G. Malýškin: Pád Dairu (1926); B. Lapin: Vypravování o zemi Pamír (1930); Sborník sovětské revoluční poezie (1932, s jinými); K. Marx, F. Engels, V. I. Lenin, J. V. Stalin: O Rakousku a české otázce (1933, s jinými); N. K. Krupskaja: Vzpomínky na Lenina 1–3 (1934); B. Pasternak: Vznešená nemoc (1936); I. Ovčarenko: Povstání (1936); V. Majakovskij: Mexiko – New York – Praha (1937); G. Šilin: Malomocní (1938); S. Mstislavskij: Opásán ocelí (1947) + Havran, jarní pták (1949); N. S. Leskov: Alexandrit (1947). – *Ostatní práce*: Muzeum pražského židovského města (1956, s H. Volavkovou a W. Sojkou). – *Výbor*: Hodina pravdy, hodina zkoušky (1966, ed. J. Opelík; obs. i texty z časopisů a rkp.). ■ SCÉNIK-KY. *Překlad*: L. Lunc: Mimo zákon (1929). ■ KORESPONDENCE: in L. Štoll: Z kulturních zápasů (Štollovi z 1950; 1986, s. 245). ■ REDIGOVAL *časopisy*: Tvorba (1932–33, s jinými), Lid. noviny (1946–48, s M. Novotným); *edice*: Sovětská autoři (1931–38), Svět (1947–49). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Sborník sovětské revoluční poezie (1932). ■ LITERATURA: S. (J.) Vondráčková: Mrazilo – tálo (vzpomínky na J. W., inedit. 1979); M. Zahradníková: J. W. (1900–1959). Soupis osobního fondu (LA PNP 1996). ■ ● ref. Ruská revoluční literatura: -jeř (J. Fučík), Socialista 1, 1923/24, č. 32; O. Fischer, Kritika 1924, s. 224; A. N. (Novák), LidN 20. 8. 1924 ●; ● ref. Sborník sovětské revoluční poezie: fn. (F. Němec), RP 13. 11. 1932; ach. (V. Prach), Čes. osvěta 29, 1932/33, s. 119; M. Hlávka, Studentský časopis 12, 1932/33, s. 189; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 33, 1932/33, s. 334; B. V. (Václavěk), Index 1933, s. 11; vbk. (V. Běhounek), Dělnická osvěta 1933, s. 104 ●; ● ref. Češi stavějí v zemi pětiletek: J. Šnobl, LitN 9, 1936/37, č. 21; K. J. Beneš, Panoráma 1937, s. 42; an. (J. Strnadel), Ranní noviny 17. 3. 1937; -n. (J. Noha), U 1937, s. 211; -kc. (J. Kunc), Rozhledy 1937, s. 70;

vbk. (V. Běhounek), PL 4. 4. 1937 ●; ● ref. Moskva-hranice: P. Eisner, Panoráma 1937, s. 267; K. Sezima, Lumír 64, 1937/38, s. 411; S. V., LitN 10, 1937/38, č. 9; F. S. (Soldan), Kultura doby 2, 1937/39, s. 96; G. (F. Götz), NO 9. 1. 1938; V. Černý, LidN 10. 1. 1938 → Tvorba a osobnost 1 (1992); vbk. (V. Běhounek), PL 16. 1. 1938; sl. (J. Strnadel), Ranní noviny 1. 2. 1938; -á- (J. Rybák), RP 15. a 16. 2. 1938 → Doba a umění (1961, s. 188); J. Fučík, Tvorba 1938, s. 34 → Stati o literatuře (1951, s. 233); B. Václavěk, U 1938, s. 11 (k tomu lš., tj. L. Štoll, RP 8. 4. 1938); B. Mathesius, KM 1938, s. 142; vk (V. Kaplický), Hovory o knihách 1938, č. 1; T. Svatopluk, Lid. kultura 1938, č. 4; LVA (L. Vokrová-Ambrosová), Čin 1938, s. 93; J. Šup, Rozhledy 1938, s. 37; J. Tch. (Teichmann), Slovanský přehled 1938, s. 220 ●; an.: W. román Moskva-hranice a útoky na dp (tj. Družstevní práci), Panoráma 1938, s. 70 + Hlasy kritiky o W. románu Moskva-hranice, tamtéž, s. 113; P. Eisner in J. W.: Makanna, otec divů (1945); ● ref. Makanna, otec divů: K. Polák, KM 1946, s. 243; F. Buriánek, Zeměd. noviny 28. 4. 1946; G. (F. Götz), NO 28. 5. 1946; B. Polan, Svob. noviny 29. 5. 1946; K., Svob. slovo 20. 6. 1946; F. H. (Hampl) Práce 29. 6. 1946; jšk. (J. Š. Kvapil), Naše doba 53, 1946/47, s. 133 ●; ● ref. Barvy: J. S. (Strakoš), Akord 12, 1945/46, s. 320; J. Pistorius, KM 1946, s. 241; J. H. (Hrabák), List Sdružení mor. spisovatelů 1946, s. 298; lk (L. Kundera), Rovnost 8. 5. 1946; Z. Lorenc, Mladá fronta 5. 6. 1946 ●; J. Vladislav in J. W.: Mír (1949) + O J. W. a jeho Míru, Lid. kultura 1949, s. 22; J. Grossman in J. W.: Život s hvězdou (1949); ● ref. Život s hvězdou: J. Grossman, Lid. kultura 1949, s. 33; I. Skála, NŽ 1949, s. 67; H. Budínová, Kulturní politika 1949, č. 16; M. Grygar, LidN 27. 3. 1949; (b.) (V. Běhounek), Práce 2. 6. 1949 ●; M. Drozda in Boj KSR(b) o sovětskou literaturu a jeho ohlas u nás (1917–1925) (1955, s. 522); ● ref. Věžeň chillonský: O. Bartoš, NŽ 1957, s. 874; F. Buriánek, LitN 1957, č. 31 ●; ● ref. Harfeník: jv (J. Vohryzek), Květen 3, 1957/58, s. 642 → Literární kritiky (1995, s. 103); R. Grebeníčková, LitN 1958, č. 37; vbk (V. Běhounek), Práce 2. 8. 1958 ●; ● nekrology: f-n (F. Kautman), Kultura 1959, č. 50; an., LitN 1959, č. 51–52; an., Věstník židovských náboženských obcí v Československu 1. 1. 1960 ●; ● ref. Na střeše je Mendelssohn: F. Benhart, Plamen 1960, č. 9; Z. Hefman: LitN 1960, č. 39; V. Forst, Tvorba 1960, s. 931; J. Opelík, Kultura 1960, č. 42; B. Macák, HD 1960, s. 471; ES, Věstník židovských náboženských obcí v Československu 1960, č. 11; jbd (J. Binder), LD 25. 9. 1960; vbk (V. Běhounek), Práce 9. 10. 1960; I. Osolsobě, Rovnost 9. 10. 1960 ●; R. Grebeníčková: J. W. a normy české prózy po 15 letech, Plamen 1963, č. 11 → Literatura a fiktivní světy (1995); F. J. Kolár: Třicátá léta ve světle historické pravdy, RP 29. 4. 1964; J. Grossman in J. W.: Život s hvězdou (1964) → Analýzy (1991); J. Opelík: W. povídky z let 1938–1948, ČLit 1965, s. 61 + in J. W.: Na střeše je Mendelssohn (1965); F. Kafka: k 65. výr. nar., Věstník židovských náboženských ob-

cí v Československu 1965, č. 12; R. Grebeníčková: W. Žalozpěv, Tvář 1965, č. 5 → Literatura a fiktivní světy (1995); J. Opelík in J. W.: Hodina pravdy, hodina zkoušky (1966) → Milované řemeslo (2000); R. Grebeníčková in J. W.: Život s hvězdou (1967) + W. Moskva-hranice, HD 1968, č. 6, oboje → Literatura a fiktivní světy (1995); F. Hampl: Žil s hvězdou, Svoboda 3. 2. 1968; M. Jungmann: Kritický glosář 2 (o rkp. Dřevěné lžice), Lit. listy 1968, č. 18; M. Sucho- mel: Rozmezí bez záruk (o Životě s hvězdou), HD 1968, č. 13 → Literatura z času krize (1992); Z. Kalista: J. W., in Tváře ve stínu (1969, s. 119); F. Hampl in Stopami prózy a poezie na Berounsku (1973, s. 63); Š. Vlašín: Prozaik zraňovaný lidství, Tvorba 1975, č. 32; -hh- (H. Housková): Vždy s odpovědností, Hlas revoluce 1980, č. 32 → NO 8. 8. 1995; J. Bečka: Sovět- ská střední Asie a J. W., Slovanský přehled 1981, s. 443; S. Cita: K prvním českým překladům básní Vladimíra Majakovského, Českosl. rusistika 1985, s. 56; J. Mourková: Svědectví z doby temna, Hlas re- voluce 1985, č. 32; P. Nový: Člověk J. W., Kmen 1989, č. 49; R. Pytlík: K W. znovuobjevené Dřevěné lžici, tamtéž; A. Jedličková: J. W., Život s hvězdou, ČLit 1989, s. 353 → sb. Česká literatura 1945–1970 (1992, s. 61); J. Bečka: J. W. a východ, Českosl. rusistika 1989, s. 220; E. Štědroňová: J. W. Jeden lidský a umělecký osud české literatury, Lit. měsíčník 1989, č. 10; trn (P. Nový): Život s hvězdou, Zeměd. noviny 15. 12. 1989; J. Podlešák: Stříbrnou polnicí zpívejte píseň svobody, Židovská ročenka 5750 (1989, s. 104) → Tere- zínské listy 1999, sv. 27, s. 73; J. Škvorecký: J. W.: Ži- vot s hvězdou, Čítanka J. Škvoreckého 1990, s. 62; J. Hořec: Antištoll, Kmen 1990, č. 8; J. Vopravilová: J. W.: Život s hvězdou a Ladislav Fuks: Pan Theodor Mundstock, SPF Ústí n. Lab., ř. bohemistická 1990, s. 59; E. Štědroňová: Dialektika umělecké metody a reality v díle J. W., ČLit 1990, s. 126; A. Jedličková: Nepublikovaná kapitola W. románu Na střeše je Mendelssohn, ČLit 1990, s. 151 + Shledávám, chtě chválit skutky božské, že bohové jsou zlí, Slovenské pohľady (Bratislava) 1990, č. 8 → in J. W.: Dřevěná lžice (1992); M. Pohorský in J. W.: Život s hvězdou, Na střeše je Mendelssohn (1990); F. Kafka: J. W., hle- dač nových cest, Hlas revoluce 1990, č. 32; ● P. Nový: J. W. Osud levicového intelektuála, LidN 4. 8. 1990, k tomu polemika: E. Štědroňová, LidN 25. 8. 1990; P. Nový, LidN 31. 8. 1990; E. Štědroňová, LidN 8. 9. 1990 ●; V. Píša: Život s hvězdou. J. W. – osobnost a dí- lo, které by nemělo být přehlédnuto, RP 3. 12. 1991; E. Štědroňová: V soukolí doby, Tvorba 1991, č. 21; A. Jedličková: J. W. ve Vrchovanech, Českolipsko literární 1991, sv. 10, s. 11; P. Nový, E. Štědroňová in J. W.: Moskva-hranice (1991); J. Vohryzek: Bezvý- znamnost učiněná významem (Moskva-hranice), Respekt 1991, č. 51; V. Papoušek: O židovské litera- tuře a gravitačním poloměru člověka, Čes. jazyk a li- teratura 42, 1991/92, s. 149; D. Hrubý: Causa J. W., Re- flex 1992, č. 5; ● ref. Dřevěná lžice: pal (P. Janáček), LidN 26. 11. 1992, příl. Národní 9, č. 48; F. Všeticka,

Akord 18, 1992/93, č. 7; I. Pospíšil, Rovnost 12. 1. 1993; M. Exner, Čes. deník 14. 1. 1993; E. Štědroňová, ČLit 1993, s. 227; M. Petříček, Tvar 1993, č. 2 ●; (jk) (J. Kudrnáč): J. W.: Makanna, otec divů, (js) (J. Sou- kal): J. W.: Život s hvězdou, oboje in Slovník českého románu 1945–1991 (1992); A. Franková in Motýla jsem tu neviděl. Dětské kresby z Terezína (1993, ed. A. Franková, H. Volavková); V. Novotný: J. W., Čte- nář 1993, č. 7–8, příl.; M. Petrusek: První literární ob- raz Josefa Stalina? aneb O právu nevědět, S-obzor 1994, č. 2; tp: Zůstat sám sebou, Roš chodeš 1994, č. 12; J. Podlešák: I jejich je tato země v pokoji a mí- ru (Žalozpěv za 77 297 obětí), Tvar 1995, č. 4; K. Mercks: Problém literárního stylu ve W. románu Život s hvězdou, sb. Světová literárněvědná bohe- mistika 2 (1996); M. Bauer: J. W. a K. J. Beneš, dva problémoví spisovatelé, Tvar 1999, č. 16; J. Holý in J. W.: Život s hvězdou, Na střeše je Mendelssohn, Žalozpěv za 77 297 obětí (1999) → Možnosti inter- pretace (2002, s. 481); A. G. Mayor: The Case of J. W., the Pinkas Synagoge and Weil's Elegy for the 77 297, Brown Slavic Contributions (Providence), sv. 13, 2000, s. 141; E. Štědroňová: J. W., sb. Českožidovství spisovatelé v literatuře 20. století (2000, s. 70); F. Vše- tička: Román J. W., SPFPFSU Opava, ř. lit. vědná (2001, s. 69) → Kroky Kalliopé (2003, s. 138); U. Heff- trich: W. Život s hvězdou a evropská literární tradice, sb. Česká literatura na konci tisíciletí 2 (2001); Z. Kirschner: Život s bolestí (Život s hvězdou), sb. Lit. archiv 32–33, 2002, s. 157; Z. Stolz-Hladká: J. W. a pravdivost slova, tamtéž, s. 175, I. Pfaff in Krize české kultury po moskevských procesech 1936–1938, Slovanský přehled 2002, s. 46; M. Kryl: Ke vzniku románu J. W. Na střeše je Mendelssohn, sb. Terezínské studie a dokumenty (2002, s. 348); V. Papoušek in Existencialisté (2004); M. Kryl: J. W. – intelektuál mezi Východem a Západem, Slovanský přehled 2005, s. 301; Zápis z Pařížského deníku Ja- na Vladislava aneb Fascinace absurditou u J. W., Prostor 2006, s. 97; H. Hříbková: J. W. se vrátil, Ži- dovská ročenka 5767 (2006, s. 138).

jip

Richard Weiner

* 6. 11. 1884 *Písek*
† 3. 1. 1937 *Praha*

Básník a prozaik, autor osobitého díla komplikova- ného tvaru, vyslovující v knihách ovlivněných váleč- ným traumatem úzkost a skepsi vůči civilizaci, ve vrcholném období otázky možností básnického slo- va a dorozumění; překladatel z francouzštiny, literár- ní, divadelní a výtvarný kritik, publicista.

Nejstarší syn z pěti dětí zámožné židovské ob- chodnické rodiny. Po maturitě na reálce v Pís-

ku (1902) vystudoval chemii na technice v Praze (Ing. 1906), 1906–07 pokračoval ve studiu v Curychu a v Cáchách. 1907–08 absolvoval vojenskou službu jako jednoroční dobrovolník. Od října 1908 pracoval jako chemik: nejprve v pardubickém lihovaru, 1909 v soukromé zkušební laboratoři v bavorském Freisingu, 1910–11 v továrně na sladové přípravky v Allachu u Mnichova. Šaldovo přijetí W. básnických příspěvků do *Noviny* přispělo v lednu 1912 k jeho rozhodnutí zanechat zaměstnání a odjet do Paříže, kde se živil jako novinář (dopisovatel listu radikálně pokrokové strany *Samostatnost*). V době balkánské války byl na podzim 1912 povolán do vojenské služby na srbsko-bosenskou hranici (Bijeljina). V květnu 1913 se vrátil do Paříže jako dopisovatel *Lid. novin*. 1914 byl mobilizován a poslán na srbskou frontu, kde se 1915 nervově zhroutil a byl z armády propuštěn. Na sklonku t. r. začal opět literárně pracovat, od 1917 působil jako redaktor *Venkov*, poté krátce *Nár. listů*. Po válce vstoupil 1918 do redakce *Lid. novin*, od počátku 1919 až do konce života byl jejich pařížským dopisovatelem. V Paříži se v polovině 20. let seznámil s představiteli skupiny o generaci mladších básníků simplistů a (aniž literárně tvořil jinak než česky) stal se 1927 členem jejich skupiny *Le Grand Jeu* (Vysoká hra); toto vřelé, obdivné i intimní přátelství hluboce zasáhlo do jeho samotářského způsobu života. Sblížil se s malířem J. Šímou, jenž rovněž patřil do skupiny. Koncem 20. let se vztahy uvnitř uměleckého společenství uvolnily a W. odstup od mladých básníků se dovršil. 1935 byl s V. Nezvalem a G. Wintrem členem českosl. delegace na pařížském kongresu na obranu kultury proti fašismu. 1935 se vrátil do Prahy duševně vyčerpan, zklamán odezvou svých knih a těžce nemocen, rakovinně žaludku záhy podlehl. Pohřben byl na židovském hřbitově v Písku, 1987 byly ostatky přeneseny na tamní lesní hřbitov.

Veršové i drobné prozaické pokusy psal W. od doby středoškolského studia. Sdělností a pozitivním laděním se jeho první časopisecké a knižní práce výrazně liší od pozdějších (dedikace rodinným příslušníkům odrážejí autorovu snahu přesvědčit i své blízké o správnosti zvolené spisovatelské cesty). Sbírkou *Pták a Usměvavé odříkání* zahrnují impresionistickou lyriku vyjadřující optimistickou důvěru v život a touhu po jeho harmonickém uspořádání. Programové překonávání úzkostí a proklama-

tivní směřování k absolutním hodnotám, založené věcným a bezprostředním vnímáním, postupně prostupovaly momenty pochybností. Prózy souboru *Netečný divák* (z 1911–14) poukazují na vícerozměrnost lidských vjemů, pocitů a vztahů, vyjadřují již i složité duševní stavy. K expresionistickému výrazu se W. přiblížil povídkami knihy *Lítice*, ovlivněnými válečnými zážitky (1. vyd. bylo částečně cenzurováno) a zaznamenávajícími, jak vnímání světa přetváří lidské nitro, chorobně rozrušuje vědomí. Obrazy osamocení a rozpolcenosti, iracionálních stránek individuálního osudu, motiv dvojnicí v uvolněné syžetové stavbě tematizují úzkost z nicoty a bezmoci a nevíru v moc rozumu. Život staví před člověka obtížně dešifrovatelné hádanky, jejichž smyslu a významu se lze jen těžko dobrat (*Škleb*); tušení neznámé viny vyvolává hluboké znepokojení nad oblastí podvědomí, nad dilematem viny a trestu. Tísňivé pocity z pokusů racionálně se zmocnit skutečnosti se promítají v zachycování zneklidňujících situací, v prolínání reality a vize, přítomnosti a vzpomínky. Tuto etapu W. tvorby ukončila básnická sbírka s příznačným titulem *Rozcestí*. V letech literárního odmlčení byla výjimkou bibliofilie pro mezinárodní výstavu dekorativního umění v Paříži *Ulice – Boulevard* (báseň v próze zařazená později s tit. *Prostor Paříž do pozdější sbírky Zátíší s kulichem, herbářem a kostkami*). Impulsem k další umělecké tvorbě bylo pro W. setkání se skupinou *Le Grand Jeu*; vliv francouzské poezie je zřetelný ve všech třech básnických knihách z tohoto období. Složité a bohatě členěné verše sbírky *Mnoho nocí* podávají bezprostřední záznamy duševních stavů, podvědomých pocitů a snových představ konstruovaným jazykem těžko dešifrovatelné myšlenkové struktury (často i kvůli slovu oddálenému od věci a jejímu perifrastickému opisu). V básních a prózách souboru *Zátíší s kulichem, herbářem a kostkami* se v tvárném úsilí projevila větší spontánnost, básnický výraz je méně komplikovaný a v baladických skladbách a básnických prózách nabývá významu i rozměr všednosti. Za vrchol W. poetické tvorby je pokládána sbírka *Mezopotamie*, kompozice šestnácti samostatných básní. Skladbou prochází postava osmnáctiletého hochy Františka, který symbolizuje hledání výrazu absolutna, jež není odděleno od reálného světa; druhým sjednocujícím prvkem s podobným posláním je představa Mezopotamie, biblické-

ho ráje před stvořením Evy. Otázky lidské existence jsou spjaty s pozemským životem, o jehož naplnění je sváděn stálý boj. Polyfonní skladbu charakterizuje zjednodušení verše, používání asonancí, eufonie a rytmických a jiných nepravidelností. Do W. vrcholného období patří rovněž dvě knihy próz: *Lazebník* (s podtitulem *Poetika*, původně *Poetika snáře*; titulní rozsáhlou noetickou prózu doplňují jen volně čtyři povídky) je filozoficko-básnickou reflexí procesu tvorby a obecněji i možnosti vyslovení a sdílení; v experimentálním textu autor vytváří (na rozdíl od sněného snu) sen bdělý, v němž by bylo možné na základě důkladné analýzy a z různých hledisek hledat klíč k rozumné skutečnosti, která nás obklopuje; záznam si vynucuje užití složitě větné stavby a novotvarů. *Hra doopravdy* (zahrnující rozsáhlé prózy *Hra na čtvrcení* a *Hra na čest za oplátku*) navazuje na předchozí knihu. Vyznačuje se kombinací vyprávění se snově imaginativními prožitky; syžet vychází z W. osobního zážitku (do loutkovitých postav jsou transformováni jeho mladí pařížští přátelé), je však rozehrán do několika rovin s příznačným motivem nespáchané viny a etickým podtextem. Výlučnost W. básnického a prozaického díla dovoluje vést jen přibližné spojnice k dobovým směrům, nacházeny bývají k expresionismu (případně surrealismu) nebo existencialismu. – Vedle překladů knižně vydaných (romány J. Romainse, V. Larbauda, J. de Lacretella, podíl na převodu Célinovy *Cesty do hlubin noci*) a scénicky provozovaných (hry Ch. Vildraca, M. Pagnola aj.) W. publikoval (především v Lid. novinách) překlady próz dalších autorů (G. Duhamel, P. Benoît, R. Dorgelès, P. Mac Orlan, Ph. Soupault, F. Mistral, H. de Régnier aj.). Při své rozsáhlé a žánrově bohaté novinářské práci (zprávy, glosy, úvahy, fejetony, příspěvky v módní hlídce, kritiky a referáty) sledoval široké spektrum francouzského společenského, politického a kulturního dění. Pozornost věnoval též české kultuře a společnosti, zvláště v době 1. světové války (vedl i literární polemiky s F. X. Šaldou, R. I. Malým, J. Krecarem aj.). Část své publicistiky shrnul do knihy *Třásničky dějinných dnů*, soubor *O umění a lidech* (Spisy 4) zachycuje mj. i další W. úvahy a články o literatuře, divadle, výtvarném umění a filmu. Nevydán zůstal autorský výbor z publicistiky (z let 1912–14) Clichy–Odéon.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Filina, Filína, Jan Bol, Poutník, Šeherezáda, Štěpán Golev; b. l., bl. (redakční šifry, které mohlo užívat více autorů), fa, rd, rd., -rd, rd-, R. W., R. W. K., W, W. ■ PŘÍSPĚVKY in: Almanach Prácheňského kraje (Písek 1925); Cesta (1918); Čas (1914); Červen (1918); Čes. kultura (1912–14); Čin (1930); Die Aktion (1918); Europe Centrale; Filmová revue Aventina (1929); Jevišťe (1920); Kalendář českožidovský na r. 1912–13; Kmen (1917–18); Kwart (1930); Květy (1914–16); La vie des lettres (Paříž 1914); Les nouvelles littéraires (Paříž 1925); Lid. noviny (1911–36, 1913–14 i příl. Večery; mj. překl.: 1920 P. Benoît: Atlantis, 1922 R. Dorgelès: Svatý Magloire, 1924 P. Mac Orlan: Píseň lodní posádky, 1930 Z. Mistralovy prózy); Lípa (1917–20); Lumír (1911–31); Nálada (Písek 1899); sb. Na paměť Otakara Theera (1920); Národ (1918); Nár. listy (1917); Novina (1911–12); sb. Nůše pohádek 2 (1919); Pestrý týden; Písecké listy (1900–04); Pokroková revue (1911–14); Prospekt (1931); Přítomnost (1924–33); Rozpravy Aventina (1926–30); Rozvoj (Pardubice 1904); Rudé právo (1922, Večerník); Salon (Brno 1927); Samostatnost (1912, i příl. Naše neděle); Scéna (1913–14); Stopa (1912–14; 1913 P. Srbské hory); Studentská revue (1912); Šibeničky (1918–21; 1919–20 překl. G. Duhamel: Dáma v zelených šatech, Cifry); sb. Tanec smrti (1917); Topičův sborník (1918–19); Tribuna (1919); Umělecký měsíčník (1913–14); Venkov (1917); Volné směry (1912–15); Zlatá Praha (1918); Život (1937); – posmrtně: Kwart (1946); Souvislosti (1995, BB z 1911). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie a publicistika*: Pták (BB 1913); Usměvavé odříkání (BB 1914); Lístice (PP 1916; úplné vyd. 1928); Netečný divák a jiné prózy (1917; 1937 samost. P. Lesklé náčiní, bibliof.); Rozcestí (BB 1918); Škleb (PP 1919); Třásničky dějinných dnů (FF 1919); Ulice – Boulevard (P 1925, bibliof., s dřevoryty V. Silovského; 1929 in *Zátiší s kulichem...* s tit. Prostor Paříž); Mnoho nocí (BB 1928); Zátiší s kulichem, herbářem a kostkami (BB, PP 1929); *Lazebník* (PP 1929); Mezopotamie (BB 1930); *Hra doopravdy* (PP 1933); – posmrtně: *Psaní marně psaná* (PP 1988, ed. A. Pomajzlová a K. Srp). – *Překlady*: J. Romainse: Kumpáni (1919) + Diktátor (1927); V. Larbaud: A. O. Barnabooth – jeho důvěrný deník (1928); J. de Lacretelle: Bonifácka (1929); L. F. Céline: Cesta do hlubin noci (1933, přel. J. Zaorálek za účasti R. W. a J. Hořejšího). – *Výbory*: Prázdná židle a jiné prózy (1964, ed. J. Mrnka); Mezopotamie (1965, ed. I. Slavík); Sluncem svržený sok (1989, ed. J. Adam); Solný sloup (1996, ed. J. Pelikánová). – *Souborné vydání*: Spisy R. W. (Torst, 1996–98 sv. 1–3, 2002 sv. 4, projekt 5 sv., ed. Z. Trochová). ■ SCĚNICKY. *Překlady*: Ch. Vildrac: Koráb Tenacity (1920); J. Natanson: Klouček netykavka (1925); M. Pagnol, P. Nivoix: Kupčici se slávou (1927; 1932 s tit. Obchod se slávou). ■ KO-RESPONDENCE: an.: Paní Heleně P. (Palivcové z 1929–35), Život 15, 1936/37, s. 134 a pokr.; an.: Dva dopisy R. W. (K. Z. Klímovi z 1928), Čes. slovo 6. 1.

1937; I. Slavík: Válečný rok 1914 (rodině z 1914, úryvky), Plamen 1964, č. 7; J. Mourková: Návrat R. W. (rodině z 1906), sb. Glosy ze Strahova 1965, č. 3–4 + První pobyt R. W. v Paříži 1912–1914 (rodině z 1912–14), sb. Lit. archiv 2, 1967, s. 5; J. Chaloupecký: Z korespondence R. W. (F. Peroutkovi, E. Bassovi a K. Weinerovi z 1935), Proměny (New York) 1988, č. 1; M. Podivný: R. W. a Le Grand Jeu (M. Henrymu z 1928–33), Scriptum 1993, s. 15; in Vysoká hra (R. Daumalovi z 1927; 1993, ed. M. Topinka a L. Šerý); in Karel Čapek. Přijatá korespondence (z 1924; 2000, ed. M. Dandová a M. Chlábková); Korespondence R. W. s Le Grand Jeu (R. Daumalovi z 1927–30, M. Henrymu z 1927–33 a neurčenému adresátovi, patrně R. Vaillandovi nebo R. Gilbertu-Lecomtovi z 1928), Aluze 2000, č. 3 (ed. H. Bednaříková a P. Chleboun). ■

BIBLIOGRAFIE: R. W., život, dílo (Krajská knihovna Čes. Budějovice 1969). ■ LITERATURA: J. Chaloupecký: R. W. (1947) → (přepřac.) Expresionisté (1992); J. Mourková: R. W. (1884–1937). Literární pozůstalost (LA PNP 1964); M. Langerová: W. (2000). ■ ● ref. Pták: R. Medek, MR 1912/13, sv. 26, s. 235; B. Polan, Pokroková revue 9, 1912/13, s. 262; J. Kodíček, Lumír 41, 1912/13, s. 452; J. Š. (Šimánek), Samostatnost 6. 2. 1913, příl. Kulturní snahy; G. W. (Winter), PL 30. 3. 1913; Ant. Veselý, Čes. revue 7, 1913/14, s. 437 ●; ● ref. Usměvavé odříkání: F. Langer, Umělecký měsíčník 2, 1912/13, s. 324 → Prostor díla (2001); A. Novák, Přehled 12, 1913/14, s. 589; B. Polan, Pokroková revue 10, 1913/14, s. 233; R. Medek, MR 1913/14, sv. 28, s. 284; -ejč- (J. Krejčí), Naše doba 21, 1913/14, s. 933; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 14, 1913/14, s. 361; Ant. Veselý, Květy 1914, s. 242; G. W. (Winter), PL 22. 2. 1914; J. Vodák, Čas 3. 5. 1914; Tg. (E. Taussig), LidN 24. 6. 1914 ●; ● ref. Líčice: jv. (J. Vodák), LidN 20. 8. 1916; K. (F. V. Krejčí), PL 1. 10. 1916; M. Klicman, MR 1916, sv. 30, s. 286; Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 17, 1916/17, s. 14; K. V. (Veleminský), Naše doba 24, 1916/17, s. 137; K. Sezima, Lumír 52, 1916/17, s. 378 → Masky a modely (1930) ●; ● ref. Netečný divák a jiné prózy: A. Novák, Venkov 21. 6. 1917; jv. (J. Vodák), LidN 29. 8. 1917; K. (F. V. Krejčí), PL 23. 9. 1917; A. V. (Ad. Veselý), Ženský svět 1917, s. 264; K. Toman, Čes. revue 11, 1917/18, s. 123; K. Fiala, MR 1917/18, sv. 32, s. 94; K. V. (Veleminský), Naše doba 25, 1917/18, s. 224; Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 18, 1917/18, s. 125; K. Sezima, Lumír 46, 1917/18, s. 171 → Masky a modely (1930); J. H., Topičův sborník 6, 1918/19, s. 281 ●; M. Hennerová (Pujmanová): ref. Líčice a Netečný divák..., Lípa 1, 1917/18, s. 108; M. Rutte: R. W., Národ 1918, s. 25 a 36; ● ref. Rozcestí: K. Toman, Čes. revue 11, 1917/18, s. 633; A. Novák, Lumír 46, 1917/18, s. 511; B. Polan, Nové Čechy 1918, s. 239; M. Rutte, Národ 1918, s. 339; jv. (J. Vodák), LidN 12. 7. 1918; F. Götz, Lípa 2, 1918/19, s. 127; Š. Jež, Červen 1, 1918/19, s. 197; J. H. (Hora), PL 6. 4. 1919 ●; ● ref. Škleb: K. Sezima, Lumír 47, 1918/20, s. 351; J. Krecar, MR 1918/19, sv. 34, s. 431; Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 19, 1918/19,

s. 502; M. Rutte, Cesta 1, 1918/19, s. 1276; A. Novák, Venkov 4. 3. 1919; M. Novotný, Nové Čechy 1919, s. 204; K. Č. (Čapek), Kmen 3, 1919/20, s. 20 → O umění a kultuře 2 (1985); Č. J. (Jeřábek), MSIR 13, 1919/20, s. 92 ●; M. Rutte: R. W., Nový svět (1919); ● ref. Třásničky dějinných dnů: E. S. (K. Elgart Sokol), LidN 11. 11. 1919; A. N. (Novák), Venkov 18. 11. 1919; Šedý (J. Reiner), Tribuna 30. 11. 1919; J. Folprecht, Čes. revue 13, 1919/20, s. 155; -vh- (M. Hýsek), Kmen 3, 1919/20, s. 269; A. M. Píša, Cesta 2, 1919/20, s. 647 → Soudy, boje a výzvy (1922); ALAP (A. Procházka), MR 1919/20, sv. 35, s. 202; A. Hartl, Nové Čechy 3, 1919/20, s. 330; V. B. (Borovičková), Ženský svět 1920, s. 39 ●; F. Götz: ref. Škleb a Třásničky dějinných dnů, Lípa 3, 1919/20, s. 51 + O nejmladší české poezii, MSIR 15, 1920/22, s. 89 + Kubismus v české povídce, Cesta 4, 1921/22, s. 528 → Anarchie v nejmladší české poezii (1922); V. Dyk: Literární Čechoslovák? (polemika s W. z LidN 2. 3. 1921 k obsahu pojmu českosl. literatura), Lumír 1921, s. 107; A. C. Nor: Tvárné umění nové prózy, Host 4, 1924/25, s. 270; ● ref. Mnoho nocí: P. Fraenkl, Naše doba 35, 1927/28, s. 436; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 28, 1927/28, s. 517; J. H. (Hora), LitN 1928, č. 10; M. Rutte, NL 2. 3. 1928; M. D. (Dvořák), Tvar 1928, s. 196; an. (F. Götz), NO 18. 3. 1928 → Tvář století (1930, kap. Nadrealismus čili Mystika snů); A. N. (Novák), LidN 6. 5. 1928; AMP. (A. M. Píša), PL 10. 6. 1928; -šek (F. Matoušek), Signál 1, 1928/29, s. 204 ●; M. Rutte: Podvědomo a čas znovu nalezený ve W. Líčicích, RA 4, 1928/29, s. 197 → Doba a hlasy (1929); ● ref. Zátíší s kulichem...: G. (F. Götz), NO 31. 3. 1929; P. E. (Eisner), Prager Presse 12. 4. 1929; AMP. (A. M. Píša), PL 21. 4. 1929 → Dvacátá léta (1969); B. V. (Václavek), RP 24. 5. 1929; A. N. (Novák), LidN 25. 5. 1929; P. Fraenkl, Naše doba 37, 1929/30, s. 185 ●; ● ref. Lazebník: G. (F. Götz), NO 22. 12. 1929; -tt-, Čin 1, 1929/30, s. 529; J. Štyrský, Odeon 1, 1929/30, č. 7 → Každý z nás stopuje svoji ropuchu (1996); J. F. (Folprecht), Čes. osvěta 27, 1930/31, s. 317 ●; O. Donath in Židé a židovství v české literatuře 19. a 20. století 2 (1930); ● ref. Mezopotamie: J. B. Č. (Čapek), Čin 2, 1930/31, s. 570; -k-, Prospekt 1, 1930/31, č. 4; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 31, 1930/31, s. 294; G. (F. Götz), NO 4. 1. 1931 → Literatura mezi dvěma válkami (1984); jv. (J. Vodák), Čes. slovo 6. 1. 1931; M. Rutte, NL 15. 3. 1931; A. N. (Novák), LidN 14. 6. 1931; A. H. (Hoffmeister), LitN 1931, č. 6; M. Grepl, Čes. osvěta 28, 1931/32, s. 159 ●; F. Götz: České dada, Básnický dnešek (1931); B. Novák: R. W., LUK 1934, s. 133; H. J. (Jelínek): R. W., Lumír 61, 1934/35, s. 63; ● ref. Hra doopravdy: F. X. Šalda, ŠZáp 6, 1933/34, s. 155 → Kritické glosy k nové poezii české (1939) a Z období Zápisníku 1 (1987); B. N. (Novák), Rozhledy 1935, s. 128 ●; B. Novák: O R. W., Kalendář českožidovský 55, 1935/36, s. 131; Nešpor: Jedna ze zapomenutých (Škleb), Rozhledy 1936, s. 272; ● nekrology: H. Jelínek, Lumír 63, 1936/37, s. 180; in Jih (Písek) 2, 1936/37, č. 4 (pohřební projevy); G. Winter, LitN 9,

- 1936/37, č. 10 + LidN 6. 1. 1937 + in Kalendář česko-židovský 57, 1937/38, s. 63; B. (E. Bass), LidN 4. 1. 1937; an., Ranní noviny 4. 1. 1937; KZK (K. Z. Klíma), Čes. slovo 5. 1. 1937; B. Novák, tamtéž + Rozhledy 1937, s. 1; K. Č. (Čapek), LidN 5. 1. 1937 → O umění a kultuře 3 (1986); V. Č. (Černý), LidN 5. 1. 1937 → Tvorba a osobnost 1 (1992); G. (F. Götz) a K. N. (Nový), NO 5. 1. 1937; AMP (A. M. Píša), PL 5. 1. 1937; an., RP 5. 1. 1937; A. N. (Novák), LidN 6. 1. 1937; F. Langer, LidN 7. 1. 1937 → Byli a bylo (vyd. 2003); F. Kocourek, Groš 1937, č. 2; M. Rutte, Prager Rundschau 1937, s. 76; A. Bareš, Rozhledy 1937, s. 103; B. V. (Václavek), U 1937, s. 101 → Literární studie a podobizny (1962) ●; J. Chalupický: W., LUK 1937, s. 4; J. Kopta: F. X. Šalda a R. W., LUK 1937, s. 148; O. Králík: R. W., LUK 1937, s. 364 → Osvobozená slova (1995); J. Hořejš in R. W.: Lesklé náčiní (1937); vr.: ref. Lesklé náčiní, LidN 4. 4. 1938; A. M. Píša in sb. Městské divadlo v Písku (1940); J. Chalupický: Poslání básníka, Kvart 4, 1945/46, s. 85; ● k 10. výr. úmrtí: Vš (Š. Vlašín), Rovnost 3. 1. 1947; DRI (R. Iltis), Věstník židovských náboženských obcí 1947, s. 21 ●; I. Slavík: U básníkovu hrobu, LitN 1963, č. 12 (k tomu: O. Štorch-Marien, LitN 1963, č. 17); L. Kundera: Vyvolán bude jménem: R. W., HD 1964, s. 78; V. Linhartová: Předběžné poznámky k dílu R. W., Tvář 1964, č. 9–10; F. Kautman: Návrat R. W., Kulturní tvorba 1964, č. 46; J. Mrnka in R. W.: Prázdná židle a jiné prózy (1964); Z. Hejda: Poznámky o R. W., Tvář 1965, č. 6 → Tvář. Výbor z časopisu (1995); I. Slavík in R. W.: Mezopotamie (1965); V. Linhartová in R. W.: Hra doopravdy (1967, obs. i různočtení a varianty); O. Štorch-Marien: Dvoji setkání s R. W., LD 5. 2. 1967; B. Doležal: Mrtví ptáci (Pokus o interpretaci pěti variant básně R. W.), Tvář 1968, č. 1 (k tomu: J. Chalupický, Tvář 1969, č. 1, příl.; bd, tj. B. Doležal, tamtéž) + Andělé noci, Tvář 1969, č. 2; Z. Kožmín: Paradox rmutného světa, Plamen 1968, č. 3 → Studie a kritiky (1995); J. Chalupický: Návrat R. W., Kurýr Odeonu 1969, s. 8; Š. Vlašín in R. W.: Lazebník, Hra doopravdy (1974); Z. Vašíček: Hrou bylo počato, a teď se v osud smráká, Studie (Řím) 1982, č. 3 (81) → (s tit. W. diagnóza neosobnosti) Přijetí podmínek (1996); H. Žantovská: Na konci propast světla, Židovská ročenka 5744 (1983, s. 73); F. Kautman: Kafka, Hašek, W. a Jesenská, Svědectví (Paříž) 1983, č. 69, s. 97; Z. Pavlová-Weinerová: Vzpomínka na R. W., Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočes. muzeu v Čes. Budějovicích 1984, s. 130; I. Slavík: Cesta za R. W. aneb Nejkrásnější bibliofilie, Zprávy Spolku čes. bibliofilů v Praze 1984, s. 112 + (šifra I. S.) Výročí, Nové knihy 1984, č. 45; B. Jirásek: Básníkově hledání, Pravda 6. 11. 1984; Z. Pešat: W. poezie z dvacátých let, Dialogy s poezií (1985, inedit. 1979); J. Wacków in R. W.: Zaccise s sowou (Krakov 1987); J. Mourková: Chudák W., Tvorba, příl. Kmen 1987, č. 49 + Expresionismus v díle R. W., Buřiči a občané (1988); J. Podlešák: In memoriam R. W., Jihočeský sb. historický 1988, s. 105; F. Šmejkal in Josef Šíma (1988); J. Adam a M. Langerová in R. W.: Sluncem svržený sok (1989); zp. (Z. Pešat) in Slovník básnických knih (1990, Mezopotamie); J. Mourková: Bylo by Boha, nebýt andělského pádu?, Souvislosti 1991, č. 1; Z. Mráz: R. W., Deník Jihočes. pravda 25. 6. 1991; J. Studničná in R. W.: Trásníčky dějinných dnů (1991); K. Srp: Odcizení a distance, Umění 1992, s. 37; M. Podivínský: R. W. a Le Grand Jeu, Scriptorum 1993, s. 15; A. Pomajzlová: Hra doopravdy, sb. Umění a civilizace jako divadlo světa (1993); in K. Čapek: Korespondence 2 (1993); J. Chalupický: R. W. a český expresionismus, Střední Evropa 1994, s. 92 + R. W. a skupina Le Grand Jeu, tamtéž, s. 172 (obojí inedit. 1975); O. Kolář: Prvotiny R. W., Lipík (Písek) 1994, č. 4 + Ztracený ráj R. W., tamtéž, č. 9–10; Z. Kožmín: Dyk a W. v souvislostech roku 1974, Universitas 1995, č. 2; I. Slavík: Metafyzický R. W., LitN 1995, č. 37 → (rozšíř.) Viděno jinak (1995); E. Kantůrková: Posmrtná pouť R. W., Valivý čas proměn (1995); M. Gaži: To slovo (židovství u W.), Rmen 1995/96, č. 6; J. Pelikánová in R. W.: Solný sloup (1996); J. Mourková in R. W.: Spisy 1. Netečný divák a jiné prózy, Lítice, Škleb (1996) + in Spisy 2. Básně (1997); ● ref. Spisy 1–2: J. Trávníček, Tvar 1997, č. 3; T. Pěkný, Roš chodeš 1997, s. 10; M. Exner, Tvar 1997, č. 15; D. Packová, Nové knihy 1997, č. 20 ●; J. Suk: Hledač víry, Nové knihy 1997, č. 3; J. Hrdlička: Vydávání R. W., Souvislosti 1997, č. 2; P. Hrůza: Svěcení lazebníka, Host 1997, č. 4; O. Mainy: Pojetí Boha v díle R. W., tamtéž; M. Gaži: Publicista R. W. o válce a za války, Tvar 1998, č. 6; M. Langerová in Fragmenty pohybu (1998) + in R. W.: Spisy 3. Lazebník, Hra doopravdy (1998); ● ref. Spisy 3: M. Bauer, Tvar 1998, č. 17; P. Šrámek, LidN 7. 1. 1999 ●; M. Gaži: Kinematograf očima R. W., Illuminace 1999, č. 1; M. Tharp: Czech Paris: Le Grand Jeu and R. W., Estetika 1999, č. 1–3; O. Cakl: Fatalismus Lític, Aluze 1999, č. 2; B. Fořt: Některé poznámky k W. povídce Vůz, ČLit 1999, s. 295; J. Hrdlička: R. W., Souvislosti 2000, č. 3–4; M. C. Putna in Poetika homosexuality v české literatuře 2, Neon 2000, č. 4; J. Trávníček: Divák a herec (o P. Ruce), ČLit 2001, s. 181 → Příběh je mrtev? (2003); F. Šebesta: Novinář, který bojoval s Čapkem i Peroutkou, LidN 20. 7. 2001; J. Cholastová: Vypavěčská perspektiva v próze R. W., sb. Literární věda 2001 (2001); Z. Stolz-Hladká: Médium řeči – reflexe a realizace u R. W., ČLit 2002, s. 64; A. Klimek in R. W.: Spisy 4. O umění a lidech (2002); ● ref. Spisy 4: O. Horák, Tvar 2003, č. 2; V. Šlajchrt, Respekt 2003, č. 11; J. Moník, LitN 2003, č. 31; H. Svobodová, M. Kosák, Kritická příloha Revolver revue 2004, č. 28 ●; K. Srp: Nepovědomé body: Josef Šíma, R. W. a skupina Le Grand Jeu, Umění 2004, č. 1; V. Papoušek in Existencialisté (2004); P. Zajac: R. W. a avantgarda, Slovak Review (Bratislava) 2004, s. 25; P. Málek: Alegorie marnosti. K dílu R. W., Slovo a smysl 2004, č. 2; A. Jedličková: Zátíší a vpád času – R. W.: Zvěst, sb. Na cestě ke smyslu. Poetika literárního díla

Weinfurter

20. století (2005); Z. Mareček: Gellner – W. – Poláček: Tři čeští židovští autoři a jejich reflexe židovství, sb. Přednášky a besedy 38. běhu LŠSS (MU Brno 2005); H. Svanovská: Korunní slovo „Milost“. Ivan Slavík jakožto čtenář a pokračovatel Weinerův, ČLit 2005, s. 62; E. Gilk: Topos W. maloměsta, Z. Stolz-Hladká: Expresionistická poetika v díle R. W., oboje sb. Hledání expresionistických poetik (2006).

zt

Karel Weinfurter

* 27. 5. 1867 Jičín

† 14. 3. 1942 Praha

Prozaik a překladatel beletrie, autor spisů zabývajících se esoterismem, který vtiskoval často téma i jeho prózám a ovlivňoval jeho volbu překladů.

Některé prameny uvádějí datum úmrtí 18. 3. nebo 28. 3. 1942. – Syn úředníka (bývalého vojáka). Do školy začal chodit v Jičíně, po přestěhování rodiny do Prahy (1880) studoval na vyšší reálné škole v Ječné ul., kterou pravděpodobně ze zdravotních důvodů nedokončil (do 1884). Jako samouk si W. osvojil jazyky a vypracoval se na pohotového, rutinního překladatele diktujícího spatra česká znění. Pracoval krátce jako poštovní úředník, poté ve firmě obchodníka s obrazy M. Lehmana (do 1906), 1908–11 byl úředníkem rektorátu české univerzity v Praze, poté se živil jako překladatel a redaktor (např. 3 roky u Jos. R. Vilímka řídil přípravu obsáhlého technického díla Světem práce a vynálezů). Měl zájem o entomologii, od 1906 publikoval v odborném tisku, 1906–12 byl členem České entomologické společnosti. Patřil k zakladatelům a duchovním učitelům české esoteriky, redigoval její časopisy Okultní a spiritualistickou revui a zejména Psyché, založil stejnojmennou společnost, kolem níž se sdružovali zájemci o tajné vědy, a stal se jejím předsedou. Stýkal se např. s G. Meyrinkem, J. Váchalem, těsné vztahy udržoval s J. Vrchlickým. Pohřben byl na Vinohradském hřbitově.

Beletrie čítající romaneto (*Satanistka*), povídky (*Vděčnost fakírova*, *Hodiny pátera Josífka*...) a pohádky tvořila jen menší část W. rozsáhlého díla, zabývajících se různými oblastmi esoterického poznávání. Tvarem jeho prózy navazovaly na dekadentní a novoromantickou poetiku, tematicky většinou jen zábavnou formou ilustrovaly autorovu okultní a teozofickou orientaci. – Nevšedního rozsahu nabyla W.

překladatelská aktivita, orientující se především na angličtinu, v menší míře i němčinu, ojediněle též na francouzštinu. Obsáhla pestré spektrum zahrnující klasické autory 19. století (F. Bret Harte, J. Conrad, Ch. Dickens), populární četbu biografickou (H. V. Schumacher), dobrodružnou (Z. Grey, H. R. Haggard, J. London) a detektivní (A. C. Doyle), literaturu dívčí (E. Glynová) i dětskou (F. H. Burnettová) a ovšem i magicky vizionářskou (G. Meyrink). Mimo beletrii k nám W. uváděl i díla z oblasti tajných věd, které propagoval i ve vlastních pracích, z nichž *Ohnivý keř* představuje základní návod, jakými technickými i metodickými postupy lze dospět k mystickému poznání. Zabýval se také mystickou symbolikou v bibli a v křesťanských, zvláště gnostických spisech, východní filozofii a učením jógy.

PSEUDONYMY, ŠIFRA: A. Vinobrodský (dub., Švanda dudák), Jan z Kříže, Karel Vinohradský, Onlooker, Sagittarius, Venus; K. W. ■ PRÍSPĚVKY in: Besedy lidu (1917–18); Čes. slovo; Máj (1907–09); Malý čtenář (1929–30); Nár. listy (1909); Okultní a spiritualistická revue (1921–24); Psyché (1924–40); Radikální listy; Samostatnost; Světozor (1916–18); Švanda dudák. ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Satanistka (P b. d., 1917); Vděčnost fakírova (P pro ml., 1917); Hodiny pátera Josífka a jiné neuvěřitelné příběhy (PP b. d., 1920); Čarovná zahrada pohádek (1926); Čarovná kniha pohádek (1926); Kytice pohádek (1926); O vílách a čarodějích (pohádky, 1926); Čtyři knihy nových pohádek (1927, obs. Pohádky našim maličkým, V ráji pohádek, V říši pohádek, Za pohádkou); Paměti okultisty (1933). – *Překlady*: E. G. Bulwer-Lytton: Poslední dnové Pompejí (1910) + Zanoní (1919) + Budoucí lidstvo (1922) + Podivná historie (1922) + Lukrecie čili Děti noci (b. d., 1924); H. G. Wells: Až spáče procitne (1910) + Údolí pavouků (1911, se S. Chittussim); H. V. Schumacher: Láska a život lady Hamiltonové (1913) + Poslední láska lorda Nelsona (1914); Ch. Dickens: Dombey a syn (1913) + Krám starožitníkův (1922); H. R. Haggard: Černý Napoleon (1913) + Královna ohně (1913) + Děti mlhy (1914) + Temné srdce (1920) + Kleopatra (1920) + Dcera bouře (1920) + Rudá Eva (1921) + Maiwina pomsta (1921) + Allan Quatermain... (1923) + Srdce světa (1925) + Poutníkův náhrdelník (b. d., 1927); H. Caine: Žena, kterou jsi mi dal (1914); J. Conrad: Povídky z tropů (1917); G. Meyrink: Opálové oči (1917); an.: Olympští na zemi (1917); J. Habberton: Dvojčata paní Májové (1917) + Tulák (1918); J. London: Z doby preadamitů (1917) + Dobrodružství (1918) + V měsíčním údolí (1919) + Lidé z propasti (1920); E. Glyn: Hra srdcí (1918) + Dobrodružství Halkyony (1918) + Tři týdny (1918) + Za skalami (1918) + Stellino vítězství (1918) + Láska Ginevřina

- (1918) + Eliška na návštěvách (1919) + Katynčiny úspěchy (1919) + Proč? (1919) + Jeho chvíle (1920) + Manželka a milenka (1920) + Na cestu k manželství (1920) + Dívka a mudrc (1920) + Výroky babičky a jiné aforismy (1920) + Filozofie lásky (1921) + Eliška v Americe (1922) + Ze života Evangeliny (1922) + Jeho oběť (1926) + Příběhy Evangeliny (b. d., 1926) + Bludiště lásky (1927) + Ta láska (1927); R. S. Hichens: Zahrada Allahova (1918) + Tajemství Egyptu (1919) + Bachantka a jeptiška (1931); F. Marryat: Není smrti (1919); F. C. Philips: Žena, která zradila (1919); B. M. Croker: Láska lady Alice (1919) + Kočičí tlapa (1920); A. C. Doyle: Ztracený svět... (1919) + Jedovatý pás (1919) + Tajemství zámku Cloombeu (b. d., 1921) + Údolí bázňů (1922) + Poslední galej (1923) + V zajetí dervišů (1924) + Nové zjevení (1924) + Dobrodružství detektiva Sherlocka Holmese (1925, s J. Pachmayerem) + Země mlhy (1927); P. Mulford: Dar ducha 1–8 (1919–23) + Zlovyk umírání (1927); F. Bret Harte: Zasněžení v Orlím dvoře (1920); K. Heise: Stáří světa podle okultních nauk (b. d., 1920); J. P. Blavatskaja: Hlas ticha (1920) + Příšerné povídky (1924); F. H. Burnett: Tajemná zahrada (1920) + Venkovanka (1920) + Malý lord Fauntleroy (1922) + Jak se stala markýzou, Hezká sestra Josefova (1925); M. Corelli: Román dvou světů (1920) + Innocenta (1924); Vivekananda: Budoucnost duchovního člověka (b. d., 1920) + Karma jóga (b. d., 1920) + Jogická filozofie (b. d., 1924) + Radža jóga čili Ovládnutí vnitřní podstaty 1, 2 (1924, 1925); R. H. Benson: Zaklínači (1921); Bo Yin Ra: Kniha o živém Bohu (1921); B. Marchant: Daisy (1921) + Mladá hrdinka (1921); Ch. N. a A. M. Williamsonovi: Svatební den (1921) + Lest a láska (1930); M. Collins: Světlo na cestu a Karma (1922); E. Orczy: Smějící se kavalír (b. d., 1922) + Červený bedník 1–7 (1924–25) + Bůh a císař (1925) + Lupič kavalír (1926); A. B. Reeve: Tichý výstřel (b. d., 1923) + Lupič vědec (b. d., 1923) + Detektiv bakteriolog (b. d., 1923) + Smrtonosná rourka (b. d., 1923) + Dobrodružství se seismografem (b. d., 1923) + Výroba diamantů (b. d., 1923) + Azurový prsten (b. d., 1923) + Samoupálení (b. d., 1923) + Hruža ve vzduchu (b. d., 1923) + Černá ruka (b. d., 1923); M. Reed: Tetino tajemství (1924); J. Buchan: Nebezpečná dobrodružství v Africe (1925); F. M. Crawford: Bílá sestra (1925); A. Dumas st.: Mrtvá ruka 1, 2 (1925); G. R. Chester: Doris Hamlynová (b. d., 1925); E. Lyall: Utrpením ke štěstí (1925); Ouida: Dva malé dřeváčky (b. d., 1925); R. Sabatini: Mořský luňák (1925); Pu Sung-Ling: Soudce Lu (1925, in 1000 nejkrásnějších novel); H. H. Ewers: Posedlí (1925) + Zaklínač duchů (1926) + Hruža (1926, s E. Šubertem, tj. E. Lešehradem); B. Ruck: Dívky a on (1925) + Jeho oficiální snoubenka (1925) + Komorná slečna Millionové (1926); J. B. Kerning: Testament (1925) + Zednář (1925) + Cesta k nesmrtelnosti založená na nepopíratelných silách lidské povahy (1925) + Student čili Bezpečné základy k vytvoření citu a charakteru (1935) + Příliv a odliv (1935); Bhagavadgíta (1926); J. Ch. Heer: U svatých vod (1926) + Král Berniny (b. d.); R. M. Ballantyne: Korálový ostrov (1926) + Lovci goril (1926) + Ungava (1928) + Pes Crusoe (1929) + Záhadný muž ze Západu (1930); Z. Grey: Král pustiny (1926) + Lovci šelem (1930) + V džungli (1931); H. Courths-Mahler: Hrdá Ruth (b. d., 1926) + Jiřičin omyl (b. d., 1926) + Krásná Miss Lilian (b. d., 1926) + Osudný dopis (1926) + Starostovic Mařenka (1926) + Tvým jest srdce mé (b. d., 1927) + Krásná neznámá (b. d., 1928) + Slečna sekretářka (1927) + Já chci! (1928) + Láskou to nazývají (1929) + Jeho chof (1929) + Kam jdeš ty... (b. d., 1930) + Tajemství zámečku (b. d., 1930) + Princezna z Ostrova (b. d., 1930) + Jeho indické manželství (b. d., 1931) + Zdánlivý manžel (1931) + Popelka a dolarový princ (b. d., 1931) + Dědička (b. d., 1931) + Griseldin sen (b. d., 1934) + Ti, kteří v slzách sejí... (b. d., 1934); P. Castanier: Kurtizána z Memfidy (b. d., 1927) + Dcera Krésova (b. d., 1927); R. Kipling: Prosté povídky z hor 1, 2 (1927); W. H. Miller: Grizly „Admirál“ (b. d., 1927); C. Erskine: Pohlaví novorozeňat podle volby (1927); F. Montgomery: Vychovatelka (1927) + Na zámku Seafortu (1928); E. Joss: Mezi elfy a trpaslíky (1928); A. Keller: Láska ve starém Řecku (b. d., 1928) + Láska ve starověku (b. d., 1928); W. Ritter: Myrtis a Korinna (1928); H. Sudermann: Tělo a ďábel (1928) + Manželství paní Trompholtové 1, 2 (1929); R. de Haas: Za poklady jižních moří (1929) + Zlato! Zlato! (1929); M. de Molinos: Duchovní vůdce, který odpoutává duši (b. d., 1929); Seamark (A. J. Small): Šest mlčících (1929); W. Sheridan: Pět na jednoho (1929); R. Beach: V srdci západu (1929) + Jen střítel! (1930) + Smějící se Bill (1930) + Volání lásky (1930); P. Ch. Wren: Největší lásky ideál (1929) + Co pravím, vykonám (1930) + Ve službách africké legie (1930); J. F. Cooper: Poslední Mohykán (1930); S. Desmond: Tělo a duše (1930); A. E. W. Mason: Čtyři péra (1930); Ch. Y. Harrison: Generálové umírají v posteli (1931); Tomáš Kempenský: Čtyři knihy o následování Krista (1931); E. Lennhoff: Tajné politické společnosti (1932); N. de Montfaucon de Villars: Hrabě de Gabalis (1932); C. Ridgwell: Tajemná lilie (1932) + Proti zákonu (1932); Mystická nauka mistra Eckeharta z Hochheimu 1, 2 (1934, 1935); Mystický sborník 1, 2 (1936); Svatmaram: Lampa k hatha-jógu (1936); P. Brunton: Tajnosti egyptské (1937) + Tajnosti indické (1937) + Tajná stezka (1938); Spisy Sri Ramana Maharišiho (1940). – *Ostatní práce*: Divy a kouzla indických fakírů (b. d., 1913; opr. a dopln. vyd. 1923); Jak bádají ve spiritualismu (1920); Odhalená magie (1922); Osobní vliv a úspěch (1922); Svobodné zednářství, jeho účel a tajemství (1922); Telepatie (b. d., 1923); Koncentrace (1923); Ohnivý keř 1–3 (1923, 1925, 1928, i překl.); Zoologicko-botanická mikroskopická technika (1924); Tajné síly přírody a člověka (1925); Amulety a talismany (1925); Léčení životním magnetismem (b. d., 1925); Léčení duchovními čili magickými silami

mi (b. d., 1925); Nebezpečí okultismu, zápas mocí světlých s temnými (1927); Zázraky a jejich výklad okultními naukami (1927); Žření světa neviditelného (1927); Životní magnetismus (1927); Pravda o stigmatizované Terezii Neumannové (1927); Stigmatizace čili Jizvy ran Kristových (1927); Spiritismus a věda (1928); Svobodné zednářství (1929); Předpovědi katastrof a převratů světových do roku 1934 (1929); Bible ve světle mystiky 1–11 (1929–30); Sir Arthur Conan Doyle a spiritismus (1930); Malá mikroskopická technika (1930); Mystický slabikář 1, 2 (1930, 1931); Siluety velkých Mistrů tajných věd (1931); Magie v lásce (1931); Astrologie všeobecná (1931); Astrologie speciální (1931); Léčba nervů přírodními silami (1931); Nauka Bílé lóže 1–4 (1932); Mistr Ramakrišna a jeho učení 1, 2 (1933); Kdož jste boží bojovníci (1933); Tajné společnosti okultní, mystické a náboženské (b. d., 1933); Tajná tradice a učení bratrů rosikrucianů (1934); Mystika všem (1934); Mystika v žalmech Davidových (1935); Učebnice magického myšlení (1935); Co nás čeká v letech 1935 a 1936? (1935); Cesta královská (1936); Vnitřní člověk a hadí síla (1936); Hypnóza a sugesce (1937); Správné vnuknutí (1939). ■ REDIGOVAL časopisy: Okultní a spiritualistická revue (1921–22), Psyché (1924–40); *sborník*: Světem práce a vynálezů (1916, an.). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Mystický sborník 1, 2 (1936). ■

BIBLIOGRAFIE: an.: Bibliografie K. W., in J. Scheufler: *Mystický učitel K. W. a jeho doba* (1991). ■ LITERATURA: J. Scheufler: *Mystický učitel K. W. a jeho doba* (1991); J. Sanitřák: *Legenda K. W. Dějiny české mystiky 1* (2006). ■ R. (V. Červinka): ref. *Divy a kouzla indických faktrů*, *Zlatá Praha* 31, 1913/14, s. 275; -vab- (V. Brtník): ref. překl. E. G. Bulwer-Lytton: *Budoucí lidstvo*, *Zvon* 23, 1922/23, s. 502; *Liga † 12*: ref. překl. E. Orczy: *Smějící se kavalír*, *Vlast* 39, 1922/23, s. 380; J. Kapras: ref. *Svobodné zednářství*, *Čes. revue* 1923, s. 90; *Liga † 12*: ref. překl. M. Corelli: *Innocenta*, *Vlast* 40, 1923/24, s. 284; V. Brtník: ref. *Tajemné síly přírody a člověka*, *Venkov* 22. 10. 1925; -a. (J. Hora): ref. *Pravda o stigmatizované Terezii Neumannové*, *RP* 1. 10. 1927; M. M. (Majerová): ref. překl. R. Beach: *Jen střilet!*, *Čin* 1, 1929/30, s. 628; *ju. (J. Vodák)*: ref. *Paměti okultisty*, *Čes. slovo* 15. 8. 1933; an.: K. W., *Beseda* 3, 1945/46, s. 199; J. Loukotka: W. „česká škola křesťanské mystiky“, *Filozofický časopis* 1980, s. 714; J. Kozák in *Spiritismus* (2003).

jz, zp

Miloš Weingart

* 21. 11. 1890 *Praha*

† 12. 1. 1939 *Praha*

Slavista, byzantolog, jazykovědec a literární historik, usilující o syntetický přístup v oblasti slovanského studia; editor, organizátor a popularizátor české vědy.

Syn železničního inspektora. Od 1900 navštěvoval v Praze gymnázium (mat. 1908), poté studoval na filoz. fakultě slovanskou a klasickou filologii a srovnávací jazykozpyt i filozofii (zvláště u F. Pastrnka a J. Zubatého), 1913 složil státní zkoušky a získal doktorát (prací *Studie o Kronice mnicha Georgia Hamartola v církevněslovanské literatuře*); 1910–14 byl zároveň knihovníkem slovanského semináře. 1914–18 vyučoval na malostranském gymnáziu, 1915–18 byl členem redakční kanceláře *Slovníku jazyka českého* při ČAVU. 1919–21 působil jako soukromý docent slovanské filologie na pražské filoz. fakultě (habilitace 1919 prací *Byzantské kroniky v literatuře církevněslovanské*), vykonával též funkci sekretáře extenze českých vysokých škol pražských. V září 1921 byl jmenován profesorem slovanské filologie na právě otevřené filoz. fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě, podílel se na jejím založení a na její organizaci: 1923–27 byl prvním předsedou tamní extenze, 1924/25 byl děkanem fakulty a 1925/26 rektorem; 1925–27 byl rovněž předsedou slovanského odboru Ústavu pro lidovou píseň. Od 1926 působil jako profesor slovanského srovnávacího jazykozpytu a staroslověnštiny na filoz. fakultě v Praze, kde také řídil seminář pro slovanskou filologii; 1930/31 zde byl děkanem. 1927 se stal řádným členem Slovanského ústavu (do 1933 byl jednatelem jeho kulturního odboru, posléze pracoval v byzantologické komisi). Bohatá byla jeho činnost přednášková, popularizační a organizační: mj. přednášel od 1916 ve Svazu osvětovém, poté jako člen Husovy školy, inicioval a organizoval 1. sjezd slovanských filologů 1929 v Praze, 1930 založil a poté řídil Společnost pro slovanský jazykozpyt, od 1934 se podílel na činnosti Literárněhistorické společnosti, zastával další odborné funkce, byl členem Šafaříkovy učené společnosti v Bratislavě a Maticе slovenské, mimořádným členem ČAVU (od 1924), dopisujícím členem KČSN (od 1925), 1926–34 též členem Pražského lingvistického kroužku (spolupracoval i na jeho Tezích). – Dcera Julie W., provd. Štěpánková (* 1927), pracovala v ÚČSL, podílela se na vydávání Spisů J. Nerudy a J. Wolkra, též překládala z francouzštiny (R. Barthes, C. Lévi-Strauss).

W. vědecká aktivita s rozsáhlou šíří zájmů (podřízovaná často potřebám výuky a osvěty) se uplatnila především v oboru slovanské filologie, který pojímal v širším smyslu (v duchu

J. Dobrovského a P. J. Šafaříka a ve stopách V. Jagicé a F. Pastrnka) jako bádání o jazyku a literatuře všech slovanských národů, užívající historicko-srovnávací metodu a posilující též praktickou slovanskou vzájemnost. Své pojetí slovanské filologie formuloval v metodologických pojednáních *O podstatě slovanské filologie a Slovanská vzájemnost*. W. se věnoval zejména církevní slovanštině jako východisku všech slovanských jazyků. V *Rukověti jazyka staroslověnského* shrnul dosavadní poznatky a vymezil oblasti staroslověnského písemnictví, jako doplněk vydal antologii *Texty ke studiu jazyka a písemnictví staroslověnského*. V předcházejících pracích zaměřených na církevněslovanské údobí velkomoravské, české a na byzantské vlivy významně přispěl k poznání církevněslovanského písemnictví mj. spisem *Byzantské kroniky v literatuře církevněslovanské* (detailní filologické analýzy a chronologie kronik, jež byly přeloženy z řečtiny do církevní slovanštiny, ucelený přehled byzantských vlivů a výklad jejich významu pro slovanské písemnictví) a obsáhlou studií *První česko-církevněslovanská legenda o sv. Václavu* (doprovázenou dalšími výklady, edicí a překlady). Vývoj církevněslovanské mluvnice pojednal v *analýze Dobrovského Institutiones*, v níž ukázal význam Dobrovského srovnávací metody pro slovanskou jazykovědu a jeho díla jako nástroje evropsko-slovanské syntézy. Srovnávací hledisko W. programově uplatňoval i při studiu slovanských jazyků a literatur; představoval rovněž přední osobnosti slovanské filologie. Českému jazyku se věnoval zejména v období součinnosti s Pražským lingvistickým kroužkem (*Zvuková kultura českého jazyka*); proměny češtiny sledoval i z hlediska sociologického (hájl mj. konstrukt tzv. československého jazyka), jejích tradic a současných vazeb, zdůrazňoval potřebu jazykové výchovy (*Český jazyk v přítomnosti* aj.). Jako literární historik W. ve studii *Problémy a metody české literární historie* rekapituloval dosavadní bádání (s kritikou následovníků J. Vlčka) a nastínil další program z hlediska metodologického, tematického i praktického (rozvinutí práce látkoslovné, studium literárních druhů, pozornost k formě díla, intenzivnější zaměření na starší a střední dobu českého písemnictví, rozvinutí práce bibliografické, rozšíření publikačních možností). Významně přispěl k výkladu staročeského Rukopisu hradeckého (*Datierung und Ursprung*

der altschechischen Königgrätzer Handschrift). V popularizační monografii *Jaroslav Vrchlický* sledoval zejména myšlenkové proudění v evropském duchovním kontextu (publikoval i rozbor epické básně *Bar Kochba*, kterou poté upravil pro Nár. divadlo). Zabýval se též aktuálním literárním děním, zvláště na počátku 20. let (Čes. osvěta, Nár. listy) komentoval českou a slovenskou beletrii, psal články o původních i přeložených novinkách slovanských literatur. Soustavně se vyjadřoval k dobovým odborným otázkám, k metodologii, organizaci i výhledům české vědy, usiloval o rozvoj a popularizaci slavistiky, jazykovědy a literární historie (prostřednictvím úvah a bibliografických a jiných přehledů, přednášek, pedagogické, redakční a ediční práce). – W. univerzitní přednášky vydával v litografované podobě především Klub moderních filologů: Praslavanský vokalismus (1920, v 2. vyd. 1923 i samost. Srovnávací mluvnice jazyků slovanských), Staroslověnské časování (1921, přeprac. 1928), Skloňování jazyka staroslověnského s úvodem do staroslověnské mluvnice (1921, upr. 1927 a 1928), Časování staroslověnské s výkladem slovesných kmenů a tvarů praslavanských 1, 2 (1927–28, přeprac. 1928), Výklad praslavanského skloňování doplněkem o skloňování staroslověnském (1930) aj.

ŠIFRY: M. W., M. Wgt., M. W-rt, Wgt. ■ PŘÍSPĚVKY in: Almanach ČAVU (1930); Atheum (1922, O jednotnosti Slovanstva → bulh. Slavjanskoto edinstvo, Sofie 1924); Bratislava (1927–28, 1934); Bulletin de l'Institut archéologique bulgare (Sofie 1935); Byzantinoslavica (1929–38; 1933–34 K dnešnímu stavu bádání o jazyce a písemnictví církevněslovanském, sep. 1934; 1935 La première légende de St. Venceslas, écrite en vieux slave et d'origine tchèque: Analyse philologique, i sep.); ČČM, pokr. ČNM (1915–23; 1923 Poznámka k dějinám spisovné slovenštiny, i sep.); Časopis Matice moravské (1929, 1936; 1936 K výkladu česko-církevněslovanských legend o svatém Václavu, i sep.); Časopis pro moderní filologii (1915–38; 1935 Masarykovo slovanství a slovanská filologie, i sep.); 1935 O nejstarších jazykových památkách slovenských, i sep.; 1936 Úvaha o zkoumání českého individuálního jazyka, zvláště básnického, a o tzv. strukturalismu; 1938 Hlaholské listy vídeňské, i sep., Šedesát pět let vědecké práce. Ke stým narozeninám Vatroslava Jagicé, i sep.); Čes. osvěta (1920–22); Čes. revue (1916, přednáška Slovník jazyka českého, i sep.); Čes. slovo (1931–32); Českosl. nár. čítanka (1928); sb. Českosl. vlastivěda 10 (1931, Slovanská filologie v československé literatuře); Demokratický střed (1927); Divadlo (1932); Elán (1933–34); Hovory o knihách (1937); sb. Cha-

risteria Guilelmo Mathesio quinquagenario... oblata (1932); roč. Chudým dětem (Brno 1935, s tit. Bible a český národ); Jevišť (1920); sb. Josef Dobrovský 1753–1829 (1929); Le Monde slave (Paříž 1926); Lid. noviny (1925–39); Listy filologické (od 1923); Listy pro umění a kritiku (1933–34); Lit. rozhledy (1924); Lit. svět (1928); sb. Literatura česká 19. století 2 (1917, dopln. vyd.); Lumír (1935); Magazin DP (1934); sb. Mélanges linguistiques dédiés au Premier congrès des philologues slaves (1929); Národ (1918); Nár. a Stavovské divadlo; sb. Nár. čítanka (1918); Nár. listy (1912–22); Národopisný věstník československý; Naše doba (1919–20, 1928); Naše řeč (1917); Nové Atheneum (1919–21); sb. Od Ještěda k Troskám (Turnov 1936); Orbis (1927); sb. Práce lingvistyczne ofiarowane Janowi Baudouinowi de Courtenay (Krakov 1921); Prager Presse (1926); Prager Rundschau (1933–35); Právo lidu (1936); Přednášky českosl. rozhlasu 13 (1936, Pravda o Rukopisech. Stenografický záznam diskuse... V. Vojtěcha s... M. W.); Přednášky Slovanského ústavu v Praze (1932); Ranní noviny (1934); Revue des études slaves (Paříž 1935); Ročenka českosl. knihtiskářů (1938, Naše vědecká literatura a naše tiskárny, i sep.); Ročenka Slovanského ústavu (1930–39); Ročenka UKo za první pětiletí 1919–1924 a ... za studijní rok 1925/26 (Bratislava 1925–26; 1926 Slovanská vzájemnost v minulosti a přítomnosti); Rozpravy Aventina (1928–32); Řád (1933); sb. Říše Velkomoravská (1933); Sborník Filoz. fakulty UKo v Bratislavě (1922–26; 1922 Problémy a metody české literární historie, 1923 Příspěvky k studiu slovenštiny, 1923 a 1925 Dobrovského Institutiones, 1924 O podstatě slovanské filologie, 1926 Manuálík Grigorija Kujbědy. Karpatský rukopis z roku 1652, vše i sep.); Sborník prací 1. sjezdu slovanských filologů v Praze 1929 (1932); Sborník prací věnovaných prof. dr. J. Polívkovi k 60. narozeninám (1918); Sborník Společnosti Jaroslava Vrchlického (1918–20; 1920 Bar Kochba); Slavie; Slavische Rundschau (1938, Datierung und Ursprung der alttschechischen Königgrätzer Handschrift); Slovák (Bratislava 1925); sb. Slovanské spisovné jazyky v době přítomné (1937); Slovanský přehled (1911–13, 1926; 1913 Počátky bogomilství, prvního opravného hnutí u Slovanů, i sep.); Slovanský sborník věnovaný prof. dr. Františku Pastrnkovi k 70. narozeninám (1923, Život a dílo prof. Fr. Pastrnka, i sep.); Slovenská politika (Bratislava 1932); Slovenské pohľady (Bratislava 1922); Slovenský denník (Bratislava 1924–26); sb. Současné divadlo u Slovanů (1932); sb. Spisovná čeština a jazyková kultura (1932, Zvuková kultura českého jazyka); Svatováclavský sborník 1 (1934, První česko-církevněslovanská legenda o sv. Václavu, i sep.); Světozor; sb. Symbolae grammaticae in honorem Joannis Rozwadowski (Krakov 1928); The Slavonic Review (Londýn 1929); Tribuna (1919, 1927); sb. Tvůrčové dějin (1935); Věda a život (1935–38); Vědecký svět (1935); Venkov (1918, 1923); Věstník ČAVU (1929, přednáška Nesmrtelné památce Jose-

fa Dobrovského, i sep.); Výr. zpráva čes. státního gymnázia v Praze III (1915, Bulhaři a Cařihrad před tisíciletím, i sep.); Z dějin východní Evropy a Slovanstva. Sborník věnovaný Jaroslavu Bidlovi... k 60. narozeninám (1928); Zpráva o 1. pracovním sjezdu čl. profesorů na Slovensku (1926, Jazyk československý a střední škola, zvláště na Slovensku, i sep.); Zvon (1920, 1929). ■ KNIŽNĚ. *Práce o jazyce a literatuře*: Vývoj českého jazyka (b. d., 1918); Přehled literatury bulharské (b. d., 1919); Jaroslav Vrchlický (1920); Byzantské kroniky v literatuře církevněslovanské 1–3 (Bratislava 1922–23); Sto knih slavistových. Bibliograficko-informační přehled o dnešním stavu slavistiky (Bratislava 1924); Slovanská vzájemnost (Bratislava 1926); Introduzione bibliografica allo studio della Slavistica (Udine 1929, přel. W. Giusti); Slovanská filologie na Karlově univerzitě v letech 1918–1929 (1929); Slovanské stati (1932); Soud jazykozpytcův o tzv. globální metodě českého čtení a psaní (1933); Český jazyk v přítomnosti (1934); Rukověť jazyka staroslověnského 1, 2 (1937–38); – posmrtně: Československý typ církevní slovančiny (Bratislava 1949). ■ SCÉNICKY. *Dramatizace*: J. Vrchlický: Bar Kochba (1928, s O. Fischerem). ■ REDIGOVAL *časopisy*: Byzantinoslavica (1929–38), Časopis pro moderní filologii (1931–39, slavistická část); *sborníky*: Národní čítanka (1918), Revue des travaux scientifiques tchécoslovaques (1919–20), Sborník Filoz. fakulty UKo v Bratislavě (1922–26, s J. Heidlerem, od 1923 s V. Chaloupeckým), Slovanský sborník věnovaný prof. dr. Františku Pastrnkovi k 70. narozeninám (1923), Ročenka UKo za první pětiletí 1919–1924 (1925), Slované 1–3 (1927–29), Z dějin východní Evropy a Slovanstva. Sborník věnovaný Jaroslavu Bidlovi... k 60. narozeninám (1928, s J. Dobiášem a M. Paulovou), Josef Dobrovský 1753–1829 (1929, s J. Horákem a M. Murkem), Ročenka Slovanského ústavu (1929–32, s jinými), Sborník přednášek o T. G. Masarykovi (1931), Sborník prací 1. sjezdu slovanských filologů v Praze 1929 1, 2 (1932, s J. Horákem, M. Murkem a S. Petřrou), Spisovná čeština a jazyková kultura (1932, s B. Havránkem), Současné divadlo u Slovanů (1932), Současná filozofie u Slovanů (1932), Slovanské spisovné jazyky v době přítomné (1937); *slovník*: Příruční slovník jazyka českého 1, 2 (1935–38, s O. Hujerem a E. Smetánkou); *edice*: Spisy filoz. fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě (1922–26, s J. Heidlerem, od 1923 s V. Chaloupeckým aj.), Praktické učebnice slovanských jazyků (1927), Přednášky Slovanského ústavu v Praze (1932), Vysokoškolské rukověti (1934–38), Vybrané vědecké rozpravy (1935–38), Sbírka pojednání a rozprav (1937–38), Práce z vědeckých ústavů (Filoz. fakulty Univerzity Karlovy, 1937–38, s jinými). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: J. Vrchlický: Praha (1928); J. Kollár: Rozpravy o slovanské vzájemnosti (1929); Staroslověnské texty. Ke svým cvičením a přednáškám... (1937, rozmnož.); Nejstarší slovanská legenda o sv. Václavu (1937, i překl. ze staroslověnsčiny);

Texty ke studiu jazyka a písemnictví staroslověnské-
ho (1938; přeprac. vyd. 1949, s úpr. J. Kurze); J. Dobrovský: Podrobná mluvnice jazyka českého v redak-
cích z roku 1809 a 1819 (1940, se S. Petřou). ■

LITERATURA: J. Slavík: Slovanské legendy o sv.
Václavu a metody prof. W. (1934). ■ ● ref. Vývoj čes-
kého jazyka: O. Hujer, Čes. věda 2, 1915/18, s. 385;
J. F. (Folprecht), Zvon 18, 1917/18, s. 575; Z. (J. Zubatý),
NŘ 1918, s. 236; A. N. (Novák), Venkov 14. 7.
1918; S. Souček, ČNM 43–44, 1919–20, s. 504 ●; J. Pá-
ta: ref. Přehled literatury bulharské, Naše věda 3,
1919/20, s. 37; ● ref. Jaroslav Vrchlický: -btk- (V. Brt-
ník), Zvon 20, 1919/20, s. 546; M. Hýsek, ČČM 1920,
s. 240; J. V. Sedlák, Tribuna 17. 4. 1921 ●; ● ref. Problé-
my a metody české literární historie: K. H. (Hikl),
Naše doba 30, 1922/23, s. 560; M. Noha, LidN 8. 3.
1923; A. N. (Novák), ČČH 1923, s. 563; B. Václavek,
Českosl. noviny 30. 9. 1923 → Tvorba a skutečnost
(1980); O. Fischer, Kritika 1923, s. 261 ●; ● ref. Dobrov-
ského Institutiones: M. Noha, Naše věda 5, 1922/23,
s. 198 a 9, 1927/28, s. 107; V. Vondrák, ČMM 1923,
s. 288; K. Paul, ČMF 10, 1923/24, s. 159 a 13, 1926/27,
s. 154; M. N. (Novotný), LidN 6. 2. 1926; A. Novák,
ČČH 1926, s. 396 ●; ● ref. Byzantské kroniky v litera-
tuře církevněslovanské: K. Paul, ČNM 1923, s. 200,
1924, s. 77 a 1925, s. 81; V. Flajšhans, ČČH 1924, s. 561
●; ● ref. Sto knih slavistových: A. Č., Slovanský přeh-
led 1925, s. 64; H. F. Schmid, Zeitschrift für slavische
Philologie (Lipsko) 1925, s. 574 ●; ● ref. Slovanská
vzájemnost: A. F. (Frinta), Slovanský přehled 1926,
s. 769; Mgr. (A. S. Mágr), Prager Presse 22. 5. 1926 ●;
● ref. Slovanská filologie na Karlově univerzitě v le-
tech 1918–1929: P. E. (Eisner), Prager Presse 27. 9.
1929; vr. (V. Ryba), PL 8. 10. 1929; A. G. (Grund), RA
5, 1929/30, s. 228 ●; B. Novák: Rozhovor s prof. M. W.,
RA 7, 1931/32, s. 249; ● ref. Slovanské stati: B. S. (Sla-
vík), Studentský časopis 12, 1932/33, s. 221; mz.
(J. Münzer), Čes. slovo 31. 1. 1933; J. Hch. (Heiden-
reich-Dolanský), LidN 20. 4. 1933 ●; ● ref. Český jazyk
v přítomnosti: vz. (V. Zelinka), Zvon 34, 1933/34,
s. 462; J. Stanislav, Elán 4, 1933/34, č. 9; -chb-
(V. Cháb), NO 30. 3. 1934; K. P. (Polák), PL 15. 4.
1934; F. Trávníček, LidN 21. 4. 1934; V. Brtník, Ven-
kov 6. 5. 1934; jv (J. Vodák), Čes. slovo 10. 6. 1934;
V. Mathesius, Čin 1934, s. 579; Č. (E. Čapek), Nové
Čechy 17, 1934/35, s. 127 ●; ● ref. První česko-církevně-
slovanská legenda o sv. Václavu: = (J. Vodák), Čes.
slovo 31. 10. 1934; tk (F. Trávníček), LidN 26. 3. 1935;
J. Vajs, Slavia 14, 1935/36, s. 186; J. Stanislav, ČČH
1936, s. 583 ●; J. Mukařovský: Diskuse o studiu bás-
nického jazyka. K článku M. W. Úvaha o zkoumání
českého individuálního jazyka..., ČMF 22, 1935/36,
s. 203 (k tomu M. W., tamtéž, s. 207 a 365); tk (F. Trá-
vníček): ref. Rukověť jazyka staroslověnské, LidN
5. 11. 1938; J. Kurz: Práce M. W. z církevní slovanštiny
a ze slovanského jazykozpytu, ČMF 25, 1938/39,
s. 225; ● ref. ed. a překl. Nejstarší slovanská legenda
o sv. Václavu: P. T., Venkov 29. 3. 1938; -r-, Zvon 40,
1939/40, s. 722 ●; ● nekrology: A. Grund, Lumír 65,

1938/39, s. 259; J. Hch. (Heidenreich-Dolanský),
LidN 13. 1. 1939; M. Hýsek, Venkov 15. 1. 1939;
R. Medek, Venkov 22. 1. 1939; A. Novák, LidN 23. 1.
1939; B. Havránek, Slavische Rundschau 1939, s. 43;
A. F. (Frinta), Slovanský přehled 1939, s. 46; Z. Š.
(Šmíd), Akord 1939, s. 27; V. Šmilauer, Naše věda
1939, s. 184; J. Kurz, Byzantinoslavica 8, 1939/46,
s. I–IV + Ročenka Slovanského ústavu 12, 1939/46
(1947, s. 88) ●; an.: W. pozůstalost, LidN 3. 2. 1939; ●
ref. Datierung und Ursprung der alttschechischen
Königgrätzer Handschrift: ne (A. Novák), LidN
11. 2. 1939; J. Vilikovský, Naše věda 1941, s. 24 ●; tk
(F. Trávníček): k 50. výr. nar., LidN 21. 11. 1940;
K. Rektorisová: M. W. jako učitel, ČMF 27, 1940/41,
s. 1; J. Paňkevič: Prof. Dr. M. W. jako recenzent mé
první mluvnice (karpatoruské), tamtéž, s. 9; J. Stani-
slav: Vedecké dědičstvo M. W., Kulturní život (Brati-
slava) 1947, č. 21; E. Jóna: Spomienka na M. W., Slo-
venská reč (Bratislava) 14, 1948/49, s. 179; ● k 10. výr.
úmrť: B. Havránek, LidN 12. 1. 1949; F. Buriánek,
Zeměd. noviny 13. 1. 1949 ●; K. Horálek: ref. Čes-
koslovenský typ cirkevnej slovančiny, Slavia 19,
1949/50, s. 442; A. B. (Bejblík): Na paměť M. W., LD
19. 11. 1950; H. Gulová: Bulharská problematika ve
W. koncepci slovanské vzájemnosti, AUC Praha.
Philologica. Slavia Pragensia 1988, s. 119; J. Mlynář-
ik in Českí profesori na Slovensku (1994, s. 193);
Z. Hauptová: M. W. (k 60. výr. úmrť), Byzantinosla-
vica 1999, s. 1; A. Hrubá: Předválečná studia (vzpo-
mínka), Čeština doma a ve světě 1999, s. 228; L. Hav-
líková: K počátkům české a slovenské byzantologie,
sb. Česko-slovenská vzájemnost a nezájemnost
(2000); J. Flaišman: K diskusi nad Mukařovského
studii Polákovu Vznesenost přírody, sb. Docela
i sborník. Jiřímu Brabcovi k narozeninám (2004).

jz

Jan Weiss

* 10. 5. 1892 Jilemnice

† 7. 3. 1972 Praha

Prozaik čerpající námětově jednak z hlubokého pro-
žitku 1. světové války, jednak z oblasti fantastiky; jejím
zdrojem je zprvu tajemství lidské psychiky, snových
představ a podvědomí, podivných a výjimečných
povah a osudů, později pod vlivem kosmických letů
oblast sci-fi.

Narodil se v rodině maloměstského řemeslní-
ka (dědeček byl švec, otec měl krámek s vý-
krojem koží) s šesti dětmi; matka zemřela,
když mu bylo pět let. Prostředí rodného Pod-
krkonoší, jeho lidová tradice i ošvětová a kul-
turní aktivita v Jilemnici, jíž se jeho otec (a poz-
ději jako student i W. sám, mj. v akademickém

spolku Podhoran) čile účastnil, měly na W. vývoj velký vliv. V Jilemnici vychodil obecnou školu, gymnázium v Hradci Král. (1905–08) a ve Dvoře Král., kde 1913 maturoval. Po maturitě absolvoval dva semestry práv ve Vídni, kde žil u strýce. V září 1914 byl odveden a poslán na východní frontu, v bojích u Tarnopole 1916 byl zajat. Prošel zajateckým táborem Tockoje, kde prodělal tyfovou epidemii a neodbornou amputaci omrzlých prstů u nohou (výrazně tím vším byla poznamenána W. tvorba, srov. zejména *Povídka o sobě* a knižní prvotina *Barák smrti*). Z Tockého se dostal na Sibiř do Berezovky, kde v březnu 1917 vstoupil do legií; přes faktickou invaliditu prošel úplným vojenským výcvikem u 1. záložního pluku v Žitomiru, pak byl přidělen do kanceláře 9. pěšího pluku, později Internacionálního osvobozovacího odboru v Irkutsku a bojů na frontě se bezprostředně neúčastnil (v této době vznikly první W. literární práce, mj. povídka *Austriák*, drama *Penza*; zážitky se promítly do povídek *Bláznivého regimentu*). S legiemi prodělal sibiřskou anabázi a v únoru 1920 se vrátil lodí domů. Od září 1920 pracoval jako úředník na ministerstvu veřejných prací (za okupace byl dán předčasně do výslužby) až do 1947, kdy odešel do důchodu. Od návratu z Ruska žil v Praze, často pobýval v rodném městě; podnikl několik zahraničních cest (Jugoslávie, Francie, SSSR). 1928 se oženil s J. Raškovou (* 1905, autorkou rukopisných vzpomínek *Jak jsme žili*). 1932 byl zvolen do výboru Kruhu spisovatelů; 1948 byl předsedou literárního odboru Umělecké besedy (do jeho zrušení).

Časopisecky debutoval W. až po třicítce (1924 v Českosl. samostatnosti povídkou *Ruce* a v *Cestě* povídkou *Sen*), své práce často publikoval nejdříve časopisecky, 1927 vydal tři povídkové knížky. První W. prózy svým expresivním jazykem a zálibou v bizarních, mnohdy groteskních situacích a typech blízkých často karikatuře mají blízko k expresionismu; vyrůstají však z autentického prožitku války, zejména z hrůzných zážitků v zajateckém táboře (*Barák smrti*, *Bláznivý regiment*). Motiv horečných snů a fantastických vizí (příznačných pro tyfové onemocnění) je zde součástí zobrazované válečné reality, umocňuje její absurdnost a oblundnost (podobně jako zdánlivě neskutečný příběh oddílu bláznů poslaných na frontu). Geneze fantastiky z horečného tyfového blouznění je patrná ještě v prvním W. románu

Dům o 1000 otcích; sám snový příběh se zde však stává vlastním dějovým jádrem románu. Fantastickou vizí obří stavby, kde každé patro představuje určitou sociální skupinu, kde se obrovský technický rozmach pojí s otroctvím a kde se odehrává dobrodružný děj pronásledování a vzpoury, vytvořil W. utopické podobenství antihumánní sociální struktury, založené na moci peněz, techniky a kořistnické zvrlosti, a jejího zničení. Motiv snu vrací se pak ve W. tvorbě v různých podobách i později, a je v jistém smyslu klíčový. V užším plánu znamená opakované pokusy o literární zachycení konkrétních snových dějů, ať už v samostatných útvarech („povídky a sny“ *Nosič nábytku*, pokus o dramatizaci *Tři sny Kristiny Bojarové*), nebo v podobě významných dějových motivů všech W. románů. V širším plánu motiv snu otevírá W. cestu k uvolněné fantazijní fabulaci (*Zrcadlo, které se opožďuje*) a uvolňuje představivost podvědomí, skryté hlubiny lidské psychiky, o něž literatura v souvislosti s dobovými podněty (S. Freud, rozvoj psychoanalýzy) jevila zvýšený zájem. Zaujetí těmito otázkami spojuje W. i nadále (spolu s prvky grotesky a utopie zkřížené s detektivkou) s expresionismem a podle některých interpretů (F. Götze, K. Sezima) i se surrealismem. Od prvních knih projevoval W. zájem o podivínské, vyšinuté typy, o neobvyklé či nějak deformované duševní sklony; jejich výjimečnost (a výjimečnost situací, v nichž se ocitají) se v dalším, podstatně reálněji založeném období W. tvorby stávala hlavním zdrojem fantastické fabulace: ať už je to podivuhodná schopnost „záračných rukou“, která ústřední postavu spolu se systematickou očímovou výchovou téměř předurčí ke zločinecké dráze (*Škola zločinu*), chorobná mlčenlivost paradoxně proměněná v demagogické řečnictví neméně chorobné (*Mlčení zlato*), nebo (v nejuspěšnějším W. románu *Spáček ve zvěrokruhu*) zvláštní hrdinovo fyzické založení přizpůsobující se proměněm přírodního ročního cyklu, jež ho podobně jako rostlinu předurčuje k zimnímu spánku, jarnímu probuzení a vyvrcholení životní aktivity v letním období. Podobně jako ve svém prvním románu spojil tu W. fantastické prvky se sociální kritičností, zde konkrétně pramenící z tíživé situace hospodářské krize a ze vzrůstající autorovy důvěry v Sovětský svaz. Hlavní dějové motivy *Školy zločinu* a *Spáček ve zvěrokruhu* autor původně zamýšlel uplatnit v jediném pří-

běhu. Základní myšlenka románu Spáč ve zvěrokruhu, apelující na znovuoživení lidské schopnosti bezprostředního citu a oproštěného prožitku, schopnosti vnímat svět dětskýma očima, se znovu naléhavě vrací v „krakonošském“ příběhu *Přišel z hor* (až poválečné vydání je úplné, včetně pasáží potlačených protektorátní cenzurou), v němž autor spojuje pohádkové motivy s reálnou, humorně podbarvenou kresbou rodného maloměsta a jeho svérázných figurek. Období analytických studií bizarních typů a jejich podivných osudů (k nimž možno připočítat i poválečný román *Volání o pomoc*, námětem těžící z období okupace, jednotlivými motivy i charakterem postav však bezprostředně spjatý s předchozími díly) dovršuje soubor *Povídky o lásce a nenávisti*, v němž se W. dobral dějové sevřenosti a stylové čistoty. Problémy W. úsilí o uchopení a realistické zpodobení aktuální společenské tematiky (patrně už z jeho okupačního románu) se odrážejí v povídkovém souboru *Příběhy staré i nové*, v němž autor po několikaleté odmlce spojil několik již dříve otiskovaných psychologických povídek s výrazným sociálním pozadím s třemi novelami vytiženými ze střetu lidí starého světa s novou realitou poválečné společnosti. Koncepce a umělecké ztvárnění „přerodu“, resp. ztroskotání lidí vrostlých do někdejších sociálních vztahů jsou i při výrazné povahokresbě (*O věrnosti*, samost. s titulem *Lojzka*) poznamenány tlakem dobové normy 50. let. Podobně je tomu i v následujících povídkových sbírkách *Země vnuků*, *Družice a hvězdoplavci*, *Hádání o budoucím*. W. se v nich vrátil k fantastice a jako jeden z prvních u nás hledal pro ni novou látku v oblasti science fiction, pro niž ostatně již dříve připravoval půdu; jeho pokusy zachytit v příbězích lidí budoucího kosmického věku podobu nového, duchovně vyspělého člověka, nezatíženého někdejšími morálními deformacemi, se však nevyhnuly naivnímu zjednodušování a papírovosti. Své práce W. často různou měrou přepracovával, zejména pro souborné vydání svého díla (změny také komentoval). Věnoval se rovněž dramatické tvorbě: kromě prvotiny *Penza* a knižního dramatu *Tři sny Kristiny Bojarové* psal rozhlasové hry, např. *Trojúhelník* (1933), *Návštěva z hvězd* (1948, knižně s tit. *Poselství z hvězd* v knize *Družice a hvězdoplavci*), *Jeden z devíti* (1961), a podílel se na tvorbě filmových scénářů (Siréna dle románu M. Majerové, s K. Steklým, 1946, strojopis; Sladký čas Kali-

magdory podle vlastního románu Spáč ve zvěrokruhu, 1968). V pozůstalosti zůstaly další W. práce prozaické i dramatické, především ze 30. a 40. let (Usnul komediant, Chléb a hry, Purpurové schodiště, resp. Každému podle zásluhy, hra s tematikou Baráku smrti aj.).

PSEUDONYM: Jan Žalský (dub.). ■ PŘÍSPĚVKY in: *Aventinský magazín* (1931); *Cesta* (1924–28; 1924 P Sen); *Českosl. samostatnost* (1924, P Ruce); *Čteme dobré knihy* (knižní ročenka, 1938); *Čtenář* (1966); *Dikobraz* (1958); sb. *Dvanáct pouť světem* (1941); *Z. Feyfar: Krkonoše* (1961); *Horské prameny* (Vrchlabí 1945–47); *Host* (1927–29); *Host do domu* (1957–58); sb. *In memoriam dr. Gustava Hynka* (1946); kat. *Jaroslav Lebeda* (Trutnov 1961); ant. *Kamenný orchestr* (1944, P Uschlá ruka, knižně s tit. *Milý František*); *Kultura* (1957); *Květy* (1959); *Kytice* (1948); *Legionářské besedy* (1926–27; 1926 mj. D Penza); *Lid. demokracie* (1953); *Lid. noviny* (1937–41); *Lit. noviny* (1927, *Povídka o sobě*); *Lit. noviny* (1956, 1958–59); *Lumír* (1929–40; 1936 D *Básník na holičkách*, 1939 úryvek *R Sny mladého Jahlky*); sb. *Milostný kruh* (1946); *Nár. osvobození* (1924–33, 1937, i příl. *Hodina*; 1929 *radioaktovka Trojúhelník*); *Naše zprávy* (1941); *Nový život* (1950, 1954, 1956–57); *O knihách a autorech* (1958); *Ohníček* (1957); *Panorama* (1930–31); *Plamen* (1959); *Plán* (1930); sb. *Praha očima básníků a umělců* (1940); *Právo lidu* (1934, 1937); *Robinson* (1934); *Sever a Východ* (1927, 1929); *Studentský časopis*; *Svět sovětů* (1959); *Svoboda* (1956); *Těšínsko* (1969); *Topičův sborník* (1925–26); sb. *Zborov 1917–1937* (1937); sb. *Země krásná* (1940); sb. *Země kytice* (1955); *Zlatý máj* (1959); *Živá tvorba* (1944). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: *Barák smrti* (PP 1927; 1964 přeprac. in výbor *Zrcadlo*, které se opoždjuje); *Zrcadlo*, které se opoždjuje (PP 1927); *Fantom smíchu* (P 1927; 1941 in *Nosič nábytku*, 1959 upr. in *O bílém koni*); *Dům o 1000 patrech* (R 1929); *Bláznivý regiment* (PP 1930; 1947 samost. *Meteor strýce Žulijána*); *Tři sny Kristiny Bojarové* (D 1931, bibliof.); *Škola zločinu* (R 1931; 1943 upr. vyd. s tit. *Zázračné ruce*); *Mlčeti zlato* (R 1933); *Spáč ve zvěrokruhu* (R 1937); *Nosič nábytku* (PP 1941); *Přišel z hor* (R 1941; 1947 úplné vyd.); *Povídky o lásce a nenávisti* (1944); *Volání o pomoc* (R 1946); *Příběhy staré i nové* (PP 1954; obs. i P *Bláznivý regiment*, P *Nosič nábytku* a 3 PP z *Povídky o lásce a nenávisti*; P *O věrnosti* samost. 1956 s tit. *Lojzka*); *Země vnuků* (P 1957); *O bílém koni* (PP 1959; kromě tit. P obs. též P *Fantom smíchu* a P *Milý František* z *Povídky o lásce a nenávisti*); *Družice a hvězdoplavci* (PP 1960); *Hádání o budoucím* (PP 1963). – *Výbory*: *Bianka Braselli, dáma se dvěma hlavami* (1961, ed. autor, Dílo, sv. 1); *Zrcadlo*, které se opoždjuje (1964, ed. J. Kristek); *Bláznivý regiment* (1979, ed. J. Kristek); *Lidé ve zvěrokruhu* (1980, ed. J. Sedláček); *Fantom smíchu a jiné grotesky* (1986, ed. L. Ščerbaničová). –

Souborné vydání: Dílo J. W. (Českosl. spisovatel 1958–63, 5 sv., nedokonč.). ■ **REDIGOVAL:** *časopis:* Legionářské besedy (1926–27, s jinými). ■

LITERATURA: ● ref. Barák smrti: J. O. Novotný, *Cesta* 9, 1926/27, s. 489 (i ref. Fantom smíchu); K. N. (Nový), *NO* 7. 4. 1927; F. Götz, *NO* 15. 5. 1927 (i ref. Zrcadlo...); jv. (J. Vodák), *Čes. slovo* 2. 6. 1927 (i ref. Fantom smíchu); j-, *Samostatnost* 1927, č. 47; K. Š. (Štorch), *RA* 3, 1927/28, s. 25; K. H. (Hikl), *Naše doba* 35, 1927/28, s. 57 ●; ● ref. Zrcadlo, které se opožďuje: K. Š. (Štorch), *RA* 2, 1926/27, s. 226; J. R., *Tvar* 1927, s. 212; an. (J. O. Novotný), *Cesta* 10, 1927/28, s. 32; V. Raffel, *Host* 7, 1927/28, s. 58; A. M. Píša, *Pramen* 7, 1927/28, s. 186 ●; ● ref. Fantom smíchu: A. C. Nor, *Host* 6, 1926/27, s. 218; chb. (V. Cháb), *LitN* 1927, č. 3; F. Götz, *NO* 21. 4. 1927; V. Brtník, *Venkov* 21. 4. 1927; ej., *Samostatnost* 1927, č. 38 ●; ● ref. Barák smrti, *Zrcadlo...*, *Fantom smíchu*: M. N. (Novotný), *Panoráma* 1927, s. 226; J. Dobrovolný, *Kritika* 1928, s. 21; K. Sezima, *Lumír* 55, 1928/29, s. 368 → *Mašky a modely* (1930) ●; ● ref. Dům o 1000 patrech: V. Černý, *Host* 8, 1928/29, s. 218; J. O. Novotný, *Cesta* 11, 1928/29, s. 566; J. B. Čapek, *RA* 4, 1928/29, s. 334; jv. (J. Vodák), *Čes. slovo* 17. 4. 1929; P. E. (Eisner), *Prager Presse* 18. 4. 1929; AMP. (A. M. Píša), *PL* 12. 5. 1929; F. Götz, *NO* 19. 5. 1929; B. V. (Václavek), *RP* 21. 6. 1929; Kp. (J. Knap), *Venkov* 29. 6. 1929; J. Heyduk, *Sever a Východ* 1929, s. 279; K. Sezima, *Lumír* 56, 1929/30, s. 190 → *Mláží* (1936); Z. M., *Nové Čechy* 13, 1930/31, s. 30 ●; M. Rutte: *Epik hrůzy a snů, in Doba a hlasy* (1929); ● ref. Bláznivý regiment: jv. (J. Vodák), *Čes. slovo* 28. 12. 1930; A. M. Píša, *LitN* 5, 1930/31, č. 3 + (šifra AMP.) *PL* 4. 1. 1931; K. Sezima, *Lumír* 57, 1930/31, s. 524 → *Mláží* (1936); M. H. (Holas), *RA* 6, 1930/31, s. 299; G. (F. Götz), *NO* 22. 1. 1931; P. E. (Eisner), *Prager Presse* 15. 9. 1931; M. M. (Majerová), *Čin* 3, 1931/32, s. 356 ●; J. Weiss: *Jak jsem ztratil román (o genezi R Škola zločinu)*, *Panoráma* 8, 1930/31, s. 118; V. Raffel: *Fantastik W., tamtéž*; ● ref. Škola zločinu: jv. (J. Vodák), *Čes. slovo* 27. 5. 1930; K. Sezima, *Lumír* 58, 1931/32, s. 103 → *Mláží* (1936); B. Novák, *Žijeme* 1, 1931/32, s. 314; G. (F. Götz), *NO* 28. 6. 1931; AMP. (A. M. Píša), *PL* 5. 7. 1931; Kp. (J. Knap), *Venkov* 5. 7. 1931 ●; ● ref. Tři sny Kristiny Bojarové: K. Sezima, *Lumír* 58, 1931/32, s. 324 → *Mláží* (1936); Nk. (B. Novák), *RA* 7, 1931/32, s. 280; F. Götz, *NO* 31. 1. 1932; J. Knap, *Venkov* 21. 2. 1932; amp. (A. M. Píša), *PL* 26. 3. 1932 ●; ● ref. Mlčeti zlato: G. (F. Götz), *NO* 3. 12. 1933; K. Sezima, *Lumír* 60, 1933/34, s. 219 → *Mláží* (1936) + *LitN* 7, 1934/35, č. 5; A. M. Píša, *Čin* 1934, s. 222 + (šifra AMP.) *PL* 14. 1. 1934; V. Brtník, *Venkov* 18. 1. 1934; J. Knap, *Rozhledy po literatuře a umění* 1934, s. 52; A. N. (Novák), *LidN* 24. 6. 1934 ●; J. Kopta: O J. W., *ELK* 1937, č. 4; K. Sezima in J. W.: *Spáč ve zvěrokruhu* (1937); ● ref. Spáč ve zvěrokruhu: G. (F. Götz), *NO* 4. 4. 1937; B. Jedlička, *LidN* 19. 4. 1937; AMP. (A. M. Píša), *PL* 27. 5. 1937; an. (J. Fučík), *RP* 8. 8. 1937; Stradel (J. Stradel), *Čin* 1937, s. 122 + (šifra

sl.) *Ranní noviny* 21. 9. 1937; Kp. (J. Knap), *Venkov* 30. 9. 1937; K. Sezima, *Lumír* 64, 1937/38, s. 51 a pokr.; V. P. (Pekárek), *U* 1937, s. 297; jšr. (J. Šnobl), *Čes. osvěta* 35, 1938/39, s. 286 ●; ● ref. Nosič nábytku: B. Jedlička, *LidN* 24. 3. 1941; kp. (K. Polák), *Nár. práce* 16. 4. 1941; B. Mühlstein, *Naše zprávy* 1941, č. 23; J. Pilař, *Venkov* 2. 9. 1941 ●; L. Ptáček in J. W.: *Přišel z hor* (1941); ● ref. Přišel z hor: jd. (J. Drda), *LidN* 8. 8. 1941; AMP. (A. M. Píša), *Nár. práce* 28. 9. 1941, příl.; K. Sezima, *Čteme* 1941, s. 195; B. Jedlička, *LidN* 7. 12. 1941, příl.; J. Pilař, *Venkov* 13. 12. 1941; m. ch. (M. Chorváth), *Elán* (Bratislava) 12, 1941/42, s. 10 ●; K. Sezima: *Zlaté klasy ze sklizně letošní i minulých 4 (rozbor R Přišel z hor s celkovou charakteristikou díla)*, *NŘ* 1941, s. 208 a 225; ● ref. Zázračná ruce: J. Suchánek, *Živá tvorba* 2, 1943/44, s. 61; kp. (K. Polák), *Nár. práce* 28. 3. 1944 ●; K. P. (Polák): *ref. Povídky o lásce a nenávisti*, *Nár. práce* 17. 12. 1944; ● ref. Volání o pomoc: O. Jahoda, *KM* 1947, s. 416; K. P. (Polák), *PL* 19. 10. 1947; vbk (V. Běhounek), *Práce* 19. 10. 1947; G. (F. Götz), *NO* 16. 11. 1947; F. Hampl, *Kulturní politika* 3, 1947/48, č. 8; J. Janů, *Svob. noviny* 27. 1. 1948 ●; ● ref. Přišel z hor (úplné vyd.): G. (F. Götz), *NO* 4. 6. 1947; J. Janů, *Svob. noviny* 24. 9. 1947; Brk (F. Buriánek), *Zeměd. noviny* 25. 9. 1947 ●; J. Vladislav in J. W.: *Dům o 1000 patrech* (1948); ● ref. *Dům o 1000 patrech* (další vyd.): J. Vladislav, *Lid. kultura* 1948, č. 3; M. Filip, *Tvorba* 1949, č. 14 ●; J. Horáček st.: J. W. (*Život jako genetická základna díla*), *Horské prameny* 4, 1948/49, s. 45 a 76; J. Horáček ml.: *Jilemnice v díle J. W., Beseda* 1949, s. 178 a 220; F. Götz: *Smysl románové fantastiky J. W.*, *LitN* 1952, č. 15; J. Weiss: *Poznámka autorova, in Příběhy staré i nové* (1954); F. Kubka in J. W.: *Příběhy staré i nové* (1954); ● ref. *Příběhy staré i nové*: M. Jungmann, *LitN* 1954, č. 47; E. Drmola, *LD* 27. 10. 1954; M. Petříček, *Obrana lidu* 30. 10. 1954; V. Kocourek, *NŽ* 1955, s. 531 ●; J. Hájek: *Staré překážky – nové výhledy*, in *Literatura a život* (1955); J. Opelík: *Tvůrčí cesta J. W.*, *HD* 1957, s. 450; J. Hájek: J. W., *hledač života a krásy*, *NŽ* 1957, s. 716; J. Vagaday: *Co nám prozradil o sobě J. W. (zejména o knize Země vnuků)*, *Mladá fronta* 15. 5. 1957; J. Hájek in J. W.: *Země vnuků* (1957); ● ref. *Země vnuků*: M. Schulz, *LitN* 1957, č. 21; Z. K. Slabý, *Tvorba* 1957, č. 29; J. Kristek, *Kultura* 1957, č. 30; I. Skála, *RP* 28. 8. 1957 → *Kontinuita 1* (1980) ●; J. Otčenášek in J. W.: *Přišel z hor* (1957); A. M. Píša in J. W.: *Spáč ve zvěrokruhu* (1958) → *Stopami prózy* (1964); No (V. Novák): *ref. Spáč ve zvěrokruhu* (další vyd.), *Mladá fronta* 26. 7. 1958; J. Weiss in J. W.: *Dům o 1000 patrech* (1958); ● ref. *Dům o 1000 patrech* (další vyd.): J. Weiss o svém prvním románu, *O knihách a autorech* 1958, č. 5–6; J. Hájek, *LitN* 1958, č. 38 ●; M. Šimečka: *K tradicii českého moderného románu (zejména Dům o 1000 patrech a Spáč ve zvěrokruhu)*, *Slovenské pohľady* (Bratislava) 1958, s. 1096; M. Schulz: *S J. W. o budoucím člověku* (rozhovor), *LitN* 1958, č. 47; J. Weiss: *Poznámka autorova, in J. W.: O bílém koni* (1959); E. Charous:

J. W., *Kultúrny život* (Bratislava) 1959, č. 48; J. Weiss: Poznámka autorova, in *Bianka Braselli...* (1961); ● ref. Družice a hvězdoplavci: F. Vrba, *LitN* 1961, č. 13; O. Chaloupka, *Plamen* 1961, č. 2; J. Opelík, *HD* 1961, s. 136, k tomu Olaf (O. Sus), *HD* 1961, s. 183; J. Weiss, *Nové knihy* 1961, č. 1 ●; J. Hájek: Fantastický básník reality, in *Osudy a cíle* (1961) → *Letorosty* (1974); O. Kosek: Nad fantastickými povídkami J. W., *Práce* 10. 1. 1962; J. Opelík: J. W., *Kulturněpolitický kalendář* 1962, s. 260; ● k sedmdesátinám: M. Petříček, *LitN* 1962, č. 19; J. Opelík, *Kultura* 1962, č. 18; Z. Heřman, *Plamen* 1962, č. 5; J. Sekera, *tamtéž*; K. Konrád, *tamtéž*, č. 10 → *Nevzpomínky* (1963, s. 247); v. f. (V. Forst), *Tvorba* 1962, s. 426; E. Charous, *Domov* 1962, č. 4; L. Ducháček, *Nové knihy* 1962, č. 16; H. Kučerová, *RP* 7. 5. 1962 ●; V. Kubín: K naší vědeckofantastické literatuře (zejména o kn. *Země vnuků a Dům o 1000 patrech*), *RP* 26. 8. 1962; J. Lederer: Rozhovor s J. W. (o sci-fi, zejména o románu *Dům o 1000 patrech*), *Země*, noviny 14. 9. 1963; ● ref. Hádání o budoucím: gs (O. Sus), *Kulturní tvorba* 1964, č. 5 + (pod vl. jm.) *LitN* 1964, č. 5; J. Pecháček, *Plamen* 1964, č. 2 ●; J. Hájek a E. Ch. (Charous) in J. W.: *Dům o 1000 patrech* (1964); J. Kristek in J. W.: *Zrcadlo, které se opožďuje* (výbor, 1964); K. Bogar: *Sen v předválečné próze J. W.*, sb. *Krkonoše-Podkrkonoší* 1967, s. 284; J. Sekera: k 75. výr. nar., *Plamen* 1967, s. 148; A. Einhornová: Nejvýraznější představitel naší vědecké fantastiky, *ČLit* 1968, s. 216; K. B.: *Vzpomínka J. W. na Jablunkov* (o vzniku knihy *Spáče ve zvěrokruhu*), *Těšínsko* 1969, č. 4; K. Bogar: *Dramatická tvorba J. W.*, sb. *Krkonoše-Podkrkonoší* 1970, s. 244; ● nekrology: ek. (V. Jelínek), *Tvorba* 1972, č. 11; (vf) (V. Falada), *Mladá fronta* 8. 3. 1972; MJV (M. Janů-Veselá), *Práce* 15. 3. 1972; J. Hájek, *Tvorba* 1972, č. 12 ●; ● k 80. výr. nar.: hey (J. Heyduk), *LD* 5. 5. 1972; O. Gembala ml., *Obrana lidu* 13. 5. 1972 ●; H. Korecká in J. W.: *Dům o tisíci patrech* (1972); -jj-: *Dvě výročí J. W.* (s přetištěnou vzpomínkou V. K. Krofty: *Tajemství staré fary*), sb. *Krkonoše 1977*, č. 6; vn (L. Vacina): *Cesty na východ. Východočeští spisovatelé ve vztahu k Rusku a SSSR*, část 15 – J. W., *Pochodeň* 15. 7. 1977; J. Kristek in J. W.: *Bláznivý regiment* (výbor, 1979); J. Sedláček in J. W.: *Lidé ve zvěrokruhu* (1980); ● ref. *Lidé ve zvěrokruhu*: J. Hájková, *Svob. slovo* 20. 3. 1980; P. Pešta, *Rovnost* 15. 8. 1980 ●; O. Neff: *Evangelista snu*, in *Něco je jinak* (1981); L. Ščerbaničová in J. W.: *Přišel z hor* (1982); S. I. Vostokovová: *Reálnost fantastiky J. W.*, *Lit. měsíčník* 1982, č. 8; J. Luštinec: *Na návštěvě u Jaroslavy Weissové* (k 90. výr. nar. J. W.), sb. *Krkonoše* 1982, č. 12; H. Kučerová: *Prvotina J. W.*, *povídkový cyklus Barák smrti*, *ČLit* 1984, s. 249; F. Götz: *Epik hrůzy a snů*, in *Literatura mezi dvěma válkami* (1984); L. Ščerbaničová in J. W.: *Fantom smíchu a jiné grotesky* (1986); J. Švec: *Krkonoše v literatuře*, sb. *Krkonoše* 1989, č. 9; J. Kmuníček: *J. W. a Jilemnice*, sb. *Krkonoše-Podkrkonoší* 1989, s. 223; L. Ščerbaničová in J. W.: *Dům o tisíci patrech* (1990); P. Kosatík:

ref. *Dům o tisíci patrech*, *Ikarié* 1991, č. 2; ● ke 100. výr. nar.: V. Kolár, *Haló noviny* 6. 5. 1992; V. H., *Svob. slovo* 15. 5. 1992 ●; I. Adamovič in *Slovník české literární fantastiky a science fiction* (1995); A. Debická: *J. W.: Dům o tisíci patrech*, sb. *Cesty a cestování v jazyce a literatuře* (1995); V. Kmuníček: *Pobytem Pražan, ale rodem i srdcem Jilemniček*, sb. *Krkonoše* 1997, č. 4; B. T. Fořt: *Zamyšlení nad dvěma verzemi W. Povídek o lásce a nenávisti*, *Tvar* 1997, č. 18; hh (H. Hrzalová): *Vědeckofantastické prózy J. W. nyní ožívají v novém kontextu*, *Haló noviny* 10. 9. 1998; B. Fořt: *Některé poznámky k typologii ženských postav v díle J. W. nahlížené skrze typologii fikčních světů jeho textů*, *ČLit* 1999, s. 637; J. Janáček in J. W.: *Dům o tisíci patrech* (2000); D. Jakubíček: *Moderní člověk přirozený nebo umělý? Lidský jedinec v díle J. W.*, sb. „*Umělý člověk*“ *dvacátého století* (2000); F. Benhart: *Nad dílem J. W.*, *Tvar* 2000, č. 16–17; B. Fořt: *Geneze díla J. W. po roce 1945*, sb. *Česká literatura na konci tisíciletí 2* (2001); S. Ulver: *Mullerdóm jako zpráva o virtuální realitě*, *Ikarié* 2002, č. 8; E. Koudelková: *Podkrkonošský mýtus J. W.*, in *Krkonoš v literatuře* (2006).

es

René Wellek

* 22. 8. 1903 *Vídeň* (Rakousko)

† 10. 11. 1995 *Hamden* (Connecticut, USA)

Literární historik a teoretik, anglista, germanista a bohemista, komparatista, soustředující se na vztahy dějin idejí a literatury a na estetiku romantismu, realismu a moderních směrů, autor dějin moderního kritického uvažování, překladatel.

Syn Bronislava W. (1872–1959), finančního rady na vídeňském ministerstvu veřejných prací, po 1918 československého ministerského úředníka, hudebního kritika, autora první biograficky zaměřené monografie o B. Smetanovi (Friedrich Smetana, 1895), překladatele (do němčiny uváděl poezii J. Vrchlického a J. S. Machara) a literárního publicisty písčického o české literatuře do vídeňských periodik. W. bratr Albert (1904–1972) byl skladatel a muzikolog (profesor na univerzitě v Mohuči) zaměřený na hudební psychologii (Musikpsychologie und Musikästhetik, 1963). Rodinné prostředí bylo dvojjazyčné, česko-německé; W. filologické zaměření i univerzální vzdělání ovlivnila matka, ovládající několik světových jazyků. V deseti letech W. začal studovat latinskou, ve třinácti řeckou literaturu, 1914 započal studia na reálném gymnáziu ve Vídni, kde si zvolil mezi mo-

derními jazyky angličtinu, což významně ovlivnilo jeho budoucí směřování. Poté, co se 1918 rodina na začátku října přestěhovala do Prahy (W. otec najal svým synům domácího učitele češtiny, aby je na přesun připravil), přestoupil W. na gymnázium v Křemencově ul. (mat. 1922). 1922–26 studoval na pražské filoz. fakultě germanistiku a anglistiku (dokorát 1926 prací *Carlyle a romantismus*). Mezi jeho učiteli byli V. Mathesius, O. Fischer, A. Kraus, J. Janko, F. X. Šalda, V. Tille a z německé univerzity A. Sauer. 1923 byl studijně v Heidelbergu, kde se setkal s F. Gundolfem, 1924, 1925 a 1927 v Anglii. 1927 odjel na postgraduální stáž do USA (Princeton University), 1928–29 působil jako lektor němčiny v Northamptonu (Massachusetts) a byl postgraduálním studentem na Harvardu, 1929–30 se jako lektor němčiny vrátil do Princetonu a zároveň pokračoval v postgraduálním studiu na Kolumbijské univerzitě. Při návratu se 1930 zastavil v Anglii (studia Coleridgeových rukopisů v Britském muzeu), v Praze se pak stal členem Pražského lingvistického kroužku (podstatný význam pro něj mělo setkání s R. Jakobsonem). Na jaře 1932 se habilitoval pro obor dějiny anglické literatury na Karlově univerzitě (na základě práce *Immanuel Kant in England...* a interpretace anglické pozdně středověké básně *The Pearl*); t. r. se též oženil. 1934 zastupoval V. Mathesia v anglistickém semináři na pražské filoz. fakultě, 1935–39 byl lektorem na Škole slovanských a východoevropských studií londýnské univerzity; 1936–39 spolupracoval s Ottovým slovníkem naučným nové doby (Dodatky). 1939 emigroval do USA, kde byl nejprve lektorem, od 1941 mimořádným (na základě práce *The Rise of English Literary History*) a od 1944 řádným profesorem anglistiky na univerzitě v Iowa City; 1943–44 tam vedl kursy češtiny pro tlumočnický americké armády. 1940 se zde setkal s osobnostmi tzv. nové kritiky a navázal přátelství s A. Warrenem (z jejich spolupráce 1944–45 vzniklo jádro příručky *Teorie literatury*). 1945 sice zvažoval návrat do Prahy, 1946 však získal americké občanství a v létě t. r. přešel na Yaleovu univerzitu (Connecticut) nejprve jako profesor slovanské a srovnávací literatury, od 1952 jako profesor srovnávací literatury, postupně též jako vedoucí obou kateder. Jako hostující profesor působil na několika amerických univerzitách, v 50. i 60. letech i v Evropě (Itálie, Německo). 1957 navštívil v Českoslo-

vensku otce (měl i přednášku pro ČSAV). 1972 odešel na odpočinek a jako emeritní profesor dále přednášel na různých univerzitách v USA. Předsedal několika vědeckým společnostem, mj. též 1962–66 Českosl. společnosti pro vědy a umění v Americe, kterou spoluzaložil, obdržel množství čestných doktorátů, cen i řádů, též 1995 Řád T. G. Masaryka 1. třídy.

Již v pracích pro pražský anglistický seminář V. Mathesia (*Novější literatura o Byronovi*) a v kritikách vzešlých z podnětu moderních názorů na teorii překladu diskutovaných v semináři O. Fischera (polemiky o nové překlady z W. Shakespeara) se projevil rysy budoucí W. historiografické a teoretické orientace: důraz na problém hodnot a na procesy estetického hodnocení a kritické recepce odehrávající se v historických rámcích. Záhy své zkoumání zaměřil na obecné problémy estetiky romantismu a v souvislosti s disertací o Th. Carlyleovi na jeho vztahy k německé romantice. V práci o recepci a vlivu Kantovy estetiky v anglické ortodoxní tradici v období 1793–1838 poukázal na tvořivou, nicméně mnohdy zavádějící adaptaci německého idealismu v anglické romantické literatuře (*Immanuel Kant in England...*). Zkušenost amerického pobytu a setkání s formalismem ruské a britské provenience (I. A. Richards), diskuse v Pražském lingvistickém kroužku a setkání s literární fenomenologií R. Ingardena jej nutila konfrontovat různé tradice literární historiografie: na straně jedné šlo o důraz na jazykově-znakovou povahu literárního díla a na jeho fenomenalitu, na straně druhé o historickou vevázanost jeho významů do rámců společenských a kulturních procesů. Se strukturalismem pražské školy sdílel apel na odpsychologizování myšlení o literatuře, na svébytnost literárněvědného hodnocení, zároveň se však stavěl opatrně k vyhranění imanentního pojetí literárního vývoje. Své poznatky představil celistvě poprvé 1936 v bilancující a programové studii *The Theory of Literary History*, v níž odmítl jednostrannou autorskou či sociální podminěnost díla a kromě konstataování prvků trvání – nadčasovosti literatury poukázal na vzájemnou závislost díla a kontextu, ukazující dílo jako historicky proměnlivou dynamickou strukturu formovanou recepčními procesy hodnocení. Po příchodu do USA ve spolupráci s A. Warrenem koncipoval systematickou příručku *Teorie literatury* jako syntézu poznání o literárním díle i jako příklad meto-

dického poznávání v humanitních vědách vůbec. V rozlišení tzv. vnějších a vnitřních přístupů k literatuře autoři provedli revizi celé disciplíny, přičemž (do určité míry programově) vytkli vlastní obor literární vědy jako zkoumání zaměřené na dílo samo. 1955–92 vydal W. dějiny moderního kritického uvažování (*A History of Modern Criticism 1750–1950*) propojující v monografiích pomocí systému národních literatur analýzy děl jednotlivých kritických osobností a prostřednictvím obecnějších řezů podle etap vývoje i dominantní estetické představy a koncepce. V této encyklopedicky pojaté syntéze usiloval prozkoumat východiska a proměny systému moderního kritického zkoumání literatury od poloviny 18. století, od které lze podle něj sledovat základní, stále živé otázky rozvíjené literární vědou 20. století. Soustředil se především na anglickou, americkou, německou, francouzskou a italskou oblast, avšak nakonec se (díl 7) věnoval i ruské, maďarské, polské a české kritice (portréty českých kritiků i literárních vědců včetně představitelů pražské školy z 1. poloviny 20. století). Počínaje 6. dílem byl nucen revidovat svůj původní model udržující prostupné hranice národních literatur a zohlednit v materiálu 20. století postupující diferenciaci literárněvědných disciplín a prostupování národních a nadnárodních kontextů. Zároveň se systematicky věnoval propracování svého pojetí komparatistiky prostřednictvím historických analýz literárněvědného pojmosloví: ve studiích věnovaných klíčovými kategoriím periodizace (baroko, romantismus, realismus, symbolismus) i jazykově-estetickým pojmům (obsah, forma, styl, vcítění). V textech zahrnutých do knih *Concepts of Criticism* a *Discriminations* popsal proměnlivé podmínky estetického hodnocení literatury, odlišujícího tento obor od jiných humanitních disciplín. V samostatném souboru vydal texty věnované svému celoživotnímu tématu anglicko-německých literárních a estetických vztahů (*Konfrontationen*); soustavný zájem o recepci F. M. Dostojevského a A. P. Čechova vyvrcholil v komentovaných edicích kritických ohlasů děl obou autorů. S W. soustředěním na problémy komparatistiky souvisí i jeho příspěvky o české literatuře, jež většinou vznikaly během jeho působení ve 30. letech v Londýně a v mnohém se do nich promítalo ověřování nové, strukturálně založené literárněhistorické metody. Nejrozsáhlejší studie věnoval dějinám

obrazu Čech v anglickém písemnictví a vztahu K. H. Máchy k anglické literatuře, přičemž revidoval tradované tvrzení o Máchově byronismu: ukázal jak obsáhlost Máchovy (zprostředkované) znalosti Byronovy poezie, jakož i dalších anglických romantiků, tak především svébytnost jeho díla v rámci romantismu jako celku a jako inspirace subjektivního básnictví v Čechách. Ve studii *Dvě tradice české literatury* využil strukturálního pojetí funkčních protikladů, aby vymezil v dějinách českého písemnictví linii racionalistickou (empirickou, etickou) reprezentovanou myslitelskou řadou J. Hus, F. Palacký, T. G. Masaryk, ale i básníky jako K. Havlíček Borovský či P. Bezruč, a linii idealisticko-imaginativní (mystickou, symbolistní) vedenou od gotického období k baroku přes Máchu až po Březinu. Kromě přehledu literatury meziválečného období, stati o dějinách soužití Čechů a Němců zdůrazňující přínos obou etnik k povaze kultury v českých zemích a monografických esejů o K. Čapkovi a T. G. Masarykovi se W. bohemika (později souborně v *Essays on Czech Literature*) soustředila k charakteristice dějin a stavu české literární kritiky, resp. vědy: v přehledu meziválečné situace W. zdůraznil osobnost F. X. Šaldy a spolupráci mezi kritikou a literární vědou od duchovědně orientovaných přístupů po strukturalismus; v nástinu poválečné situace mj. v poukazu k dílu J. Mukařovského a V. Černého projevil skeptický náhled na badatelské možnosti v nesvobodné zemi. V 60. letech se W. vrátil jednak k otázce české literární tradice ve vztahu k problému Východ–Západ, jednak k historii literárněvědné teorie a estetiky pražské školy a J. Mukařovského. Prameny jeho estetické koncepce analyzoval jednak ve studii *The Literary Theory and Aesthetics of the Prague School*, jednak v úvodu k anglickému souboru Mukařovského studií *The Word and Verbal Art* (1977). K české literatuře se W. vracel příležitostně ve slovníkových příručkách hesly o českých spisovatelích, ale i v edicích (T. G. Masaryk) a recenzích literárněvědných prací. V 70. a zejména 80. letech vedl polemiku s představiteli poststrukturalistických směrů o statut literárních studií, objektivizovatelnost literárněvědného hodnocení, podobu literární dějinnosti (pojem vývoje), povahu literární reference a verifikovatelnost interpretačních rámců. Revize vlastních metodologických východisek provázající tuto debatu a snaha čelit rozpuštění předmětu literárních dějin v inter-

pretačních sériích na straně jedné, v dějinách kultury na straně druhé, vyznačovaly soubor *The Attack on Literature and Other Essays*, komentující tzv. úpadek literární historie v souvislosti s postupující relativizací a rozvolněním systému literární vědy jako takové. – Nejúplnější bibliografii prací R. W. a ohlasu jeho díla sestavil v internetové podobě E. Yeghiayan (R. W. A Bibliography. <http://sun3.lib.uci.edu/~sectr/Wellek/wellek/>). Část W. literární pozůstalosti je uložena v LA PNP v Praze (fondy R. W. a O. Fischer obsahují mj. meziválečnou korespondenci) a v Archivu UK.

ŠIFRY: rw., R. W., r. w., W-ek. ■ PŘÍSPĚVKY in: sb. *Aesthetics and the Literature of Ideas* (Newark, Londýn 1990); *Almanach Kmene 1935–36* (1935); *American Comparative Literature Newsletter* (Berkeley 1964); *American Literature* (Durham 1947, 1954, 1958, 1963); *American Prefaces* (Iowa City 1942); *American Scholar* (Washington, D. C. 1972–73); sb. *American Scholarship in the Twentieth Century* (Cambridge, MA 1954, New York 1967); *American Slavic and East European Review* (Menasha, WI 1954, 1958); *American Transcendentalism. An Anthology of Criticism* (Notre Dame, IN 1973); *Anthology of Czech Poetry* (Ann Arbor 1973); *Arcadia* (Berlín 1971, 1983–85); *Arion* (Boston 1964); sb. *Art and Philosophy. A Symposium* (New York 1966); sb. *Aspects of the Eighteenth Century* (Baltimore 1965); *Belfagor* (Florence 1981); *Books Abroad* (Norman, OK 1945); *Central European Observer* (Londýn 1937, *Bohemia in English Civilization*); sb. *Co číst z literatury germánských posledních deseti let 2* (1935); *College English* (Urbana, IL 1951); *Collier's Encyclopedia* 6 (New York 1950); *Columbia Dictionary of Modern European Literatures* (New York 1947, heslo *Česká literatura a hesla o českých autorech*); *Columbia Forum* (New York 1973); sb. *Comparatists at Work. Studies in Comparative Literature* (Waltham, MA 1968); sb. *Comparative Criticism. A Yearbook* (Cambridge 1979); *Comparative Literature* (Eugene, OR 1949–88); sb. *Comparative Literature in the Age of Multiculturalism* (Baltimore 1995); *Comparative Literature Studies* (Eugene 1963, 1973, 1978, 1992); sb. *Contemporary Authors* 7, 8 (Detroit 1983, 1988; 1988 *My Early Life*); *Contemporary Literature* (Madison, WI 1968); sb. *Continuity and Change in Russian and Soviet Thought* (Cambridge, MA 1955); *Critical Inquiry* (Chicago 1977); *Criticism* (Detroit 1959); sb. *Criticism. Speculative and Analytical Essays* (Madison, WI 1968); sb. *Critiques and Essays in Criticism 1920–48* (New York 1949); *Cross Currents. A Yearbook of Central European Culture* (Ann Arbor 1990–92, rozhovory P. Demetz s W.); sb. *Czechoslovakia. Past and Present* 2 (Haag 1969, *Czech Literature: East or West?*); *Časopis pro moderní filologii* (1925–27, 1934–38, 1947; 1925 *Novější*

literatura o Byronovi); *Dictionary of the History of Ideas. Studies of Selected Pivotal Ideas* 1–4 (New York 1973–74); *Dictionary of World Literature: Criticism, Forms, Technique* (New York 1943, *Development in Literature, Period in Literature*); *Dictionnaire international des termes littéraires* (Haag 1973); *Dispositio* (Ann Arbor 1976); *Dnešek* (1930–31); sb. *Dostojevskij und die Literatur* (Kolín n. R. 1983); *Dostoyevsky Studies* (Klagenfurt 1980); *Enciclopedia del Novecento* 1 (Řím 1976); *Encyclopedia of World Literatures in the 20th Century* 2, 4 (New York 1969, 1975; 1975 mj. heslo F. X. Šalda); *English Institute Annual* 1940, 1941 (New York 1941, 1943; 1941 *Periods and Movements in Literary History*); *English Language Notes* (Boulder 1976); *English Literature 1660–1800. A Current Bibliography* (Princeton 1942, 1944–45); *ant. English Literary Criticism of the Eighteenth Century* (New York 1969); *English Miscellany* (Washington, D. C. 1961, 1984); sb. *English Studies Today* 2, 4, 5 (Bern 1961, Řím 1966, Istanbul 1973); sb. *Englische und Amerikanische Literaturtheorie* 2 (Heidelberg 1979); *Erasmus* (1947, 1953, 1956, 1960); *Essays in Criticism* (Oxford 1979); *Ethics* (Chicago 1945, *The Philosophical Basis of Masaryk's Political Ideals*); *Euphorion* (Heidelberg 1924); sb. *Evidence in Literary Scholarship* (Oxford 1979); *Festschrift für Richard Alewyn* (Kolín n. R., Štýrský Hradec 1967); sb. *For Roman Jakobson* (Haag 1956, *The Concept of Evolution in Literary History*); sb. *Französische Literatur des 20. Jahrhundert* (Bonn 1986); sb. *Friendship's Garland* 2 (Řím 1966); sb. *From Chaucer to Gibbon* (Iowa City 1975); *Georgia Review* (Athens 1980); *German Life and Letters* (Oxford 1937, *Germans and Czechs in Bohemia*); *Germanic Review* (Washington, D. C. 1949); sb. *Geschichte: Ereignis und Erzählung* (Mnichov 1973); sb. *Giambattista Vico* (Baltimore 1969); *Harvard Slavic Studies* (Cambridge, MA 1954, *Modern Czech Criticism and Literary Scholarship*); *Helikon* (Budapešť 1981); sb. *Herkommen und Erneuerung* (Tübingen 1976); sb. *Hermann Broch: Literature, Philosophy, Politics* (Columbia, SC 1988); sb. *History as a Tool in Critical Understanding* (Provo, UT 1978); *Huntington Library Quarterly* (San Marino, CA 1942); sb. *Change in Language and Literature* (Budapešť 1986); sb. *Charakteria Guilelmo Mathesio quinquagenario... oblata* (1932); *Il Milione. Enciclopedia di Geografia* 4 (Novara 1960, *Letteratura Ceca, Teatro, Letteratura Slovaca*); *Il Mundo* (Řím 1955); *Inventario* (Florence 1954); *Italian Quarterly* (Boston 1957, 1960, 1962); *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas* (Vratislav 1962); *JEGP* (*Journal of English and Germanic Philology*) (Urbana, IL 1948, 1953, 1956, 1974); *Journal of Aesthetics and Art Criticism* (Madison, WI 1946, 1957); *Journal of General Education* (University Park, PA 1948); *Journal of the History of Ideas* (New Brunswick 1969, 1984); *Journal of the Rutgers University Library* (New Brunswick 1940); *Kenyon*

Review (Gambier, OH 1949, 1954); sb. Komparatistik (Heidelberg 1981); Kritika (1924–25); Language (Washington, D. C. 1955); Lettere Italiane (Florence 1979); Lexikon der Weltliteratur im 20. Jahrhundert 2 (Freiburg, Basilej 1961); Lid. noviny (1935); Listy pro umění a kritiku (1933–37; 1934 Dějiny českého verše a metody literární historie); Lit. noviny (1935); sb. Literary Criticism: Idea and Act (Berkeley, CA 1974); sb. Literary History. Its Aims and Methods (Chapel Hill 1941); sb. Literary History and Literary Criticism (New York 1965); sb. Literary Style (Londýn, New York 1971); sb. Literary Theory and Structure (New Haven 1973); sb. Literary Views. Critical and Historical Essays (Chicago 1964); Midway (Chicago 1967); sb. Modern Criticism: Theory and Practice (New York 1963); sb. Modern French Criticism (Chicago 1972); Modern Language Notes (Baltimore 1943–49, 1953); Modern Language Review (Londýn 1974, 1979–88); Modern Philology (Chicago 1940–44, 1949); Nár. a Stavovské divadlo, pokr. Nár. divadlo (1924, 1936); Neophilologus (Dordrecht 1958, 1960); New Criterion (New York 1983); New England Quarterly (Boston 1942–43); New England Review (Hannover, USA 1979); New York Herald Tribune Books (1929); New York Times (1986); Novy Zhurnal (New York 1955); Orbis Litterarum (Kodaň 1954, 1981); sb. Otakar Fischer (1933); Partisan Review (Boston 1986, 1988); sb. Paul Valéry (New York 1989); Philological Quarterly (Iowa City 1941–48, 1974); Prager Presse (1923–25); Proceedings of the American Philosophical Society (1975); sb. Proceedings of the 2nd Congress of the International Comparative Literature Association, Proceedings of the 3rd ... – 10th Congress... (Chapel Hill 1958, Haag 1962, 1966, Amsterdam 1969, Stuttgart 1979, Budapešť, Stuttgart 1981, Innsbruck 1981, New York 1985); sb. Příspěvky k dějinám řeči a literary anglické (1933); Přítomnost (1927); Publications of the Modern Language Association of America (Baltimore 1952); Publishers Trade List Annual (New York 1977); Rice University Studies (Houston, TX 1964, 1971); RLC – Revue de Littérature Comparée (Paříž 1934, 1980, 1983); Rocky Mountain Review (Billings, MT 1945); sb. Romanticism: Points of View (Englewood Cliffs, NJ 1962); sb. Romanticism: Problems of Definition, Explanation, Evaluation (Boston 1965); sb. Romanticism Reconsidered (New York 1963); Rozhledy po literatuře a umění (1932); sb. Russian Formalism (New Haven 1985); Russian Review (Malden, MA 1941, 1955); Sborník filologický (1913, bibliografie Germánská filologie, s jinými); Scrutiny (New York 1937–38); Sewanee Review (Sewanee 1947, 1956, 1960, 1971, 1982–83); Sinn und Symbol (Bern 1987); sb. Sir Gawain and the Pearl (Bloomington 1966); Slavic and East European Journal (Londýn 1975); Slavic Review (Stanford 1963, 1967, 1976–82; 1967 New Czech Books on Literary History and Theory); sb. Slavic Studies (Ithaca, NY 1943, The Two Traditions of Czech Literature);

Slavonic and East European Review (Londýn 1936–39, 1943; 1936 The Cultural Situation in Czechoslovakia, Karel Čapek, 1937 Mácha and Byron, 1939 Twenty Years of Czech Literature, 1943 Bohemia in Early English Literature); Slovo a slovesnost (1935–38); sb. Sound, Sign and Meaning. Quinquagenary of the Prague Linguistic Circle (Ann Arbor 1976); Southern Review (Baton Rouge 1942, 1967–81, 1995); sb. Studi in onore di Carlo Pellegrini (Turín 1963); Studies in English by Members of the English Seminar of Charles University (1933); Studies in Romanticism (Boston 1964); Studies on Voltaire and the Eighteenth Century (1976); Studium Generale (Berlín, New York 1959); sb. Style in Language (Cambridge, MA 1960); Saldův zápisník (1937); sb. Teacher & Critic (Los Angeles 1976); sb. Teilnahme und Spiegelung (Berlín, New York 1975); sb. The Critical Moment. Essays on the Nature of Literature (New York 1964); sb. The Critical Perspective 6 (New York 1988); sb. The Czechoslovak Contribution to World Culture (Haag 1964, Recent Czech Literary History and Criticism); The Encyclopedia of Philosophy 5 (New York 1967, mj. heslo T. G. Masaryk); sb. The English Romantic Poets. A Review of Research (New York 1950); sb. The Importance of 'Scrutiny' (New York 1948); sb. The New Criticism and Contemporary Literary Theory (New York 1995); The Norton Anthology of World Literature (4. vyd., New York 1979); sb. The Personality of the Critic (University Park, PA, Londýn 1973); sb. The Philosophy of Kant and Our Modern World (New York 1957); sb. The Poet as Critic (Evanston, IL 1967); sb. The Possibilities of Order. Cleanth Brooks and His Work (Baton Rouge 1976); sb. The Practice of Modern Literary Scholarship (Glenview, IL 1966); sb. The Problems of Aesthetics (New York 1953); sb. The Romantic Movement (Londýn 1967); sb. The Russian Novel from Pushkin to Pasternak (New Haven 1983); sb. The Symbolist Movement in the Literature of European Languages (Budapešť 1982); Times Literary Supplement (Londýn 1956, 1963, 1974, 1982–83, 1988); sb. Torzo a tajemství Máchova díla (1938, K. H. Mácha a anglická literatura); sb. Transcendentalism and Its Legacy (Ann Arbor 1966); Travaux du Cercle Linguistique de Prague (1936); Tribuna (1927); Tvar (1993, interview Do Prahy jsem se vrátit nemohl); sb. Twentieth Century American Literature 1 (New York 1985); sb. Twentieth Century English (New York 1946); United States Quarterly Book List (Washington, D. C. 1948); University of Denver Quarterly (Denver 1975–76); University of Kansas City Review (1958); Věda a život (1935); Ventures Magazine of the Yale Graduate School (New Haven 1970); sb. Vico, Past and Present (Atlantic Highlands, NJ 1981); Victorian Newsletter (New York 1957); Victorian Studies (Bloomington 1957); sb. Vyacheslav Ivanov. Poet, Critic, and Philosopher (New Haven 1986); Wächter und Hüter (New Haven 1957); Western Review (Iowa City 1947); sb. What is

Criticism? (Bloomington 1981); sb. World Masterpieces 2 (New York 1956); sb. Worte und Werte (Berlin 1961); sb. Xenia Pragensia Ernesto Kraus et Josepho Janko sexagenario ab amicis collegis discipulis oblata (1929, Carlyle and German Romanticism, preprac. 1964 in Konfrontationen); Yale Daily News (New Haven 1947, 1958); Yale French Studies (New Haven 1967); Yale Review (Cambridge, MA 1954–80); Yearbook of Comparative and General Literature (Bloomington 1952–53, 1967, 1971, 1974); Zeitschrift der Savigny Stiftung für Rechtsgeschichte (Výmar 1931). ■ KNIŽNĚ. *Práce o literatuře, estetice a dějinách idejí*: Immanuel Kant in England 1793–1838 (Princeton 1931); The Rise of English Literary History (Chapel Hill 1941); Theory of Literature (New York, Londýn 1949, s A. Warrenem; upr. vyd. 1956 a 1962; česky Teorie literatury 1996); A History of Modern Criticism 1750–1950 1–8 (1–4 New Haven 1955, 1965; 5–6 New Haven, Londýn 1986; 7–8 New Haven 1991, 1992); The Concept of Realism in Literary Scholarship (Groningen 1961); Concepts of Criticism (New Haven 1963); Czech Literature at the Crossroads of Europe (Toronto 1963); Essays on Czech Literature (Haag 1963); Konfrontationen (Frankfurt n. M. 1964; Princeton 1965 pův. angl. text Confrontations); The Literary Theory and Aesthetics of the Prague School (Ann Arbor 1969; 1970 in Discriminations); Discriminations: Further Concepts of Criticism (New Haven, Londýn 1970); Croce als Kritiker der deutschen Literatur (Mnichov 1980); Four Critics: Croce, Valéry, Lukács and Ingarden (Seattle, Londýn 1981); The Attack on Literature and Other Essays (Chapel Hill 1982). – *Překlady*: D. H. Lawrence: Synové a milenci (1931, se Z. Vančurou); J. Conrad: Náhoda (1932, s E. A. Saudkem); (do němčiny:) J. Zeyer: Florenz im Schnee (Viedeň 1922); (z němčiny do angl.): P. Eisner: Franz Kafka and Prague (New York 1950, s L. Nelsonem). – *Výběry*: Grenzziehungen: Beiträge zur Literaturkritik (Stuttgart 1972); Historia literaria: problema y conceptos (Barcelona 1983, ed. S. Beser); Koncepty literární vědy (2005, ed. V. Papoušek). ■ KORESPONDENCE: in I. Pospíšil, M. Zelenka: R. W. a meziválečné Československo (O. Fischerovi z 1924; 1996, s. 151). ■ REDIGOVANÉ *časopisy*: Philological Quarterly (Iowa City 1941–46, člen red. rady). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: F. M. Dostojevskij: A Collection of Critical Essays (Englewood Cliffs, NJ 1962); T. G. Masaryk: The Meaning of Czech History (Chapel Hill 1974); British Philosophers and Theologians of the 17th and 18th Centuries in 101 Volumes (New York 1975); Evidence in Literary Scholarship. Essays in Memory of James Marshall Osborn (Oxford 1979, s A. Riberiem); Chekhov (A. P. Čechov): New Perspectives (Englewood Cliffs, NJ 1984, s N. D. Wellekovou). ■

BIBLIOGRAFIE: Bibliography (bohemistické a slavistické publikace), in R. W.: Essays on Czech Literature (Haag 1963, s. 11); A Bibliography of the

Writings of R. W. (do 31. 12. 1963), in R. W.: Concepts of Criticism (New Haven 1963, s. 365); Bibliography of the Writings of R. W. (1. 1. 1963 – 31. 12. 1969), in R. W.: Discriminations: Further Concepts of Criticism (New Haven, Londýn 1970, s. 361); Selected Bibliography, in M. Bucco: R. W. (Boston 1981, s. 168); J. P. Strelka: Bibliography of R. W., sb. Literary Theory and Criticism 2 (Bern, Frankfurt n. M., New York 1984, s. 1427). ■ LITERATURA: sb. The Disciplines of Criticism: Essays in Literary Theory, Interpretation and History (New Haven 1968, ed. P. Demetz, T. Greene, L. Nelson, Jr.); M. Bucco: R. W. (Boston 1981); R. R. Landau: Die Krise der Literaturwissenschaft und die Methodendiskussion angelsächsischer Rezeptionsagenten. R. Welleks Literaturtheoretische Axiomatik (Hamburg, Londýn, Curych 1982) + Die Eigentlichkeit der Literatur. Konzeption und Rezeption des Wellekschen Literaturmodells (Frankfurt n. M., Bern, New York 1988); sb. Literary Theory and Criticism 1, 2 (Bern, Frankfurt n. M., New York 1984, ed. J. P. Strelka); Yearbook of Comparative and General Literature (1996); I. Pospíšil, M. Zelenka: R. W. a meziválečné Československo (1996; obs. mj. edici podkladů pro W. habilitační řízení a dopisy z 1936–37 J. Mukašovského, V. Mathesia a L. L. Schückinga). ■ ● polemiky k W. názoru na překl. W. Shakespeara a hodnocení překl. Hamleta B. Štěpánkem (Okleštěný Shakespeare, Kritika 1924, s. 243 + Sládkův překlad Shakespeara, Nár. a Stavovské divadlo 19. 12. 1924 + O nový překlad Shakespeara, RA 2, 1926/27, s. 103); F. Chudoba, Naše věda 7, 1925/26, s. 161 + tamtéž 8, 1926/27, s. 170; W., tamtéž, s. 167; A. N. (Novák), LidN 7. 11. 1926; E. A. Saudek, Kmen 1, 1926/27, s. 252; F. Chudoba, RA 2, 1926/27, s. 128; W., RA 2, 1926/27, s. 141; O. Vočadlo, Lumír 54, 1927/28, s. 288 ●; F. Chudoba: ref. Novější literatura o Byronovi, Naše věda 7, 1925/26, s. 83 a 214 (k tomu W., ČMF 1926, s. 315); ● ref. Immanuel Kant in England...: J. B. K. (Kozák), Čes. mysl 1932, s. 51; O. Burdett, London Mercury 1932, s. 179; Ch. F. Harrold, Sewanee Review 1932 (October–December), s. 503; R. Kagey, Journal of Philosophy (New York) 1932, s. 640; T. E. Jessop, Mind (Oxford) 1932, s. 518; J. G. Robertson, Modern Language Review (Londýn) 1932, s. 113; M. M. Rader, Modern Language Notes (Baltimore) 1933, s. 44; V. Mathesius, ČMF 20, 1933/34, s. 323 ●; ● k neotištnímu překladu článku F. X. Šaldy o K. H. Máchovi: Redakce (E. Chalupný), ŠZáp 9, 1936/37, s. 246; R. W., S. Watson, tamtéž; F. Chudoba, tamtéž, s. 248 (k tomu též dopisy F. X. Šaldy F. Chudobovi z 19. 7. a 4. 12. 1936, tamtéž, s. 212, 216 → Listy o poezii a kritice, 1945) ●; ● ref. K. H. Mácha a anglická literatura: L. Svoboda, U 1938, s. 342; K. Polák, KM 1939, s. 77 + Naše věda 1942, s. 157; ne (A. Novák), LidN 9. 5. 1939 ●; B. J. B.: Český učenec profesorem anglistiky v USA, Svob. noviny 9. 11. 1945; ● ref. Theory of Literature: T. Spencer, Modern Language Review (Londýn) 1949, s. 555; A. Newton, Partisan Review

- (Boston) 1949, s. 318; A. Berland, *Western Review* (Iowa City) 1949 (Autumn), s. 74; A. Mizener, *Furioso* (New Haven) 1949 (Summer), s. 84; W. K. Wimsatt, Jr., *Yale Review* (Cambridge, MA) 1949, s. 180; W. Troy, *Hudson Review* (New York) 1950 (Winter), s. 619; E. Vivas, *Kenyon Review* (Gambier, OH) 1950 (Winter), s. 161; H. Zinnes, *Poetry* (Chicago) 1950, s. 303; A. Scaglione, *Romance Philology* (Turnhout) 1957, s. 400 ●; ● ref. A History of Modern Criticism 1750–1950 1–8; E. Auerbach, *Romanische Forschungen* (Frankfurt n. M.) 1955, s. 387; M. Schorer, *New York Times Book Review* 10. 7. 1955; A. Newton, *Partisan Review* (Boston) 1956 (Winter), s. 124; Ch. T. Harrison, *Sewanee Review* 1956, s. 520; M. Krieger, *Western Review* (Iowa City) 1957, s. 153; A. Gillies, *Modern Language Review* (Londýn) 1957, s. 202; M. R. Adams, *Hudson Review* (New York) 1957 (Summer), s. 282; L. Cazamian, *Études Anglaises* (Paříž) 1957, s. 226; J. Edwards, *Prairie Schooner* (Lincoln, NE) 1957 (September), s. 283; E. S. Molin, *University of Kansas Review* 1957, s. 156; R. Macaulay, *New York Times* 2. 1. 1966; W. C. Booth, *Book Week* (New York) 27. 2. 1966; T. Lemon, *Journal of Aesthetics and Art Criticism* (Madison, WI) 1966 (Winter), s. 231; W. J. Ong, *Yale Review* (Cambridge, MA) 1966 (Summer), s. 585; R. Sale, *Hudson Review* (New York) 1966 (Summer), s. 324 → *On Not Being Good Enough* (Oxford 1979); R. Hafter, *Dalhousie Review* (Halifax, Nova Scotia) 1966 (Autumn), s. 400; G. Hartmann, *Studies in English Literature* (Baltimore) 1966, s. 778; D. Donoghue, *Encounter* (Londýn) 1967 (June), s. 80, 84; R. H. Fogle, *Criticism* (Detroit) 1967, s. 197; F. Wasiolek, *Modern Philology* (Chicago) 1967 (August), s. 91; B. Weinberg, *Journal of the History of Ideas* (Baltimore) 1969 (January–March), s. 127; C. Rawson, *New York Times Book Review* 30. 3. 1986; V. Nemoianu, *Modern Language Notes* (Baltimore) 1986, s. 1245; M. Bucco, *American Literature* 1987 (March), s. 126; Ch. Baldick, *Times Literary Supplement* 18. 12. 1987; G. Gunn, *Poetics Today* (Tel Aviv) 1987, s. 205; C. S. Brown, *Comparative Literature* (Eugene) 1988 (Winter), s. 67; J. Culler, *Journal of the History of Ideas* (New Brunswick) 1988 (April–June), s. 347; F. S. Schwarzbach, *Southern Review* (Adelaide) 1988 (Summer), s. 696; T. L. Cooksey, *Library Journal* (New York) 1991 (August), s. 102; N. Traill, *Times Literary Supplement* (Londýn) 13. 3. 1992 (k tomu W., tamtéž 19. 6. 1992); T. R. Hart, *Comparative Literature* (Eugene) 1992 (Spring), s. 207; D. Shepherd, *Slavonic and East European Review* (Londýn) 1992 (July), s. 539; E. B. Cooksey, *Notes & Queries* (Seattle) 1992 (September), s. 416; P. Steiner, *Slavic Review* (Washington, D. C.) 1992 (Fall), s. 622; D. Donoghue, *Wilson Quarterly* 1993 (Spring), s. 79; V. Brombert, *Times Literary Supplement* (Londýn) 2. 7. 1993; I. Pospíšil, *Opera slavica* 1993, č. 3; T. R. Hart, *Comparative Literature* (Eugene) 1993 (Fall), s. 372; J. McCormick, *Sewanee Review* (Sewanee) 1994 (Summer), s. 67; M. Zelenka, *Slavia* 1994, s. 248; J. P. Strelka, *Comparative Literature Studies* (College Park, MD) 1995 (Winter), s. 72; Ch. Robinson, *Notes & Queries* (Seattle) 1995 (March), s. 138 ●; H. E. Holthusen: *System and Geschichte der kritischen Intelligenz: R. Welleks Beiträge zur Literaturwissenschaft, in Kritisches Verstehen* (Mnichov 1961, s. 197); P. Demetz in R. W.: *Essays on Czech Literature* (Haag 1963); S. G. Nichols, Jr. in R. W.: *Concepts of Criticism* (New Haven 1963); ● ref. *Essays on Czech Literature: M. Červenka, LitN* 1964, č. 33; B. Wirthová, *ČLit* 1964, s. 516; W. E. Harkins, *Slavic and East European Journal* (Londýn) 1964 (Summer), s. 205; B. R. Bradbrook, *Slavonic and East European Review* (Londýn) 1965, s. 443 ●; R. Ingarden: *Werte, Normen und Strukturen nach R. W., Deutsche Vierteljahrschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte* (Halle) 1966 (März), s. 43; J. Levý in *Západní literární věda a estetika* (1966); A. Haman: R. W., *Dialog* 1968, č. 2; R. Cesari: *Ritratti critici di contemporanei (se zřetelém k českým pramenům)*, Belfagor (Florence) 1969, s. 547; L. Nelson, Jr.: R. W., *Encyclopedia of World Literature in the Twentieth Century* 4 (New York 1975, s. 391); T. G. Winner, J. P. Kasik: R. W.'s Contribution to American Literary Scholarship, *Forum* (New York) 1977, s. 21; L. Fietz: R. Welleks Literaturtheorie und der Prager Strukturalismus, in *Englische und amerikanische Literaturtheorie* 2 (Heidelberg 1979, s. 500); G. Webster in *The Republic of Letters: A History of Postwar American Literary Opinion* (Baltimore, Londýn 1979, s. 177); P. Davidhazi: R. W. and the Originality of American Criticism, *New Hungarian Quarterly* (Budapešť) 1980 (Winter), s. 180; L. Matejka: *Literary History in a Semiotic Framework: Prague School Contributions*, sb. *The Structure of the Literary Process* (Amsterdam 1982, s. 341); ● k osmdesátinám: P. Demetz, *Frankfurter allgemeine Zeitung* 22. 8. 1983; G. Gillespie, *Revue de Littérature Comparée* (Paříž) 1983, s. 533; *Contemporary Literary Criticism* (Detroit) 1984, s. 441 ●; W. G. Creed: R. W. and Karl Popper on the Mode of Existence of Ideas in Literature and Science, *Journal of the History of Ideas* (New Brunswick) 1983 (October–December), s. 639; C. J. van Rees: *Theory of Literature as a Conception of Literature: On the Premises Underlying W.'s and Warren's Handbook*, *Poetics* (Haag) 1984, s. 501; S. Lawall: R. W.: *Phenomenological Literary Historian*, sb. *Literary Theory and Criticism* 1 (Bern, Frankfurt n. M., New York 1984, s. 393); M. Calda: R. W. vzpomíná, *LitN* 1992, č. 45; J. McGann: *Rethinking Romanticism*, *Literaria Pragensia* 1993, č. 3; Z. Stříbrný: R. W., *Svět literatury* 1993, č. 6; ● nekrology: P. Light, *Yale Daily News* (New Haven) 15. 11. 1995; R. McG. Thomas Jr., *New York Times* 16. 11. 1995; R. Kimball, *New York Times* 19. 11. 1995; M. Rechcigl ml., *Českosl. týdeník* (New York) 1995, č. 24; T. R. Hart, *Comparative Literature* (Eugene) 1996 (Winter), s. 1; M. Zelenka, *Slavia* 1996, s. 235; G. Erhart, *Estetika* 1996, s. 123;

Welzl

A. Měšťan, *Germanoslavica* 1996, s. 182 ●; A. Měšťan: R. W. a dědictví české a polské moderny, *Slavia* 1996, s. 163; Z. Stříbrný in R. W.: *Teorie literatury* (1996, s. 503); ● ref. *Teorie literatury* (překl.): J. Schneider, *Mladá fronta Dnes* 21. 2. 1997; V. Papoušek, *Tvar* 1997, č. 12; A. Haman, *LitN* 1997, č. 36; M. Zelenka, *Slavia* 1997, s. 239; S. Pokrivčáková, *Romboid* (Bratislava) 1997, s. 126 ●; M. Rechcigl: Světový expert na literární kritiku, in *Postavy naší Ameriky* (2000, s. 262); V. Papoušek: W. pojetí české literární historie, *ČLit* 2001, s. 346; B. Fořt: Rozmluvy s Lubomírem Doleželem (též o W.), *Aluze* 2001, č. 3; A. Měšťan in *Česká literatura mezi Němci a Slovany* (2002, s. 245); V. Papoušek in *Imaginativní linie české poezie a dílo Karla Šiktance*, *Tvar* 2002, č. 18 + R. W. and *Czech Literary History*, *Kosmas* 17, 2003/04, s. 57 → sb. *Nadnárodní kontexty národní kultury* (2004); M. Zelenka: Na rozhraní vědy a umění (R. W. a A. Skoumal jako posluchači seminářů V. Mathesia a O. Fischera), sb. *Aloys Skoumal (1904–1988) v průsečíku cest české kultury 20. století* (2004, s. 43); V. Papoušek: W. hledání principů a zákonitostí literární vědy, in R. W.: *Koncepty literární vědy* (2005, s. 206).

dvo

Jan Welzl

* 15. 8. 1868 *Zábřeh* u Šumperka

† 19. 9. 1948 *Dawson* (Kanada)

Cestovatel a polárník, jehož svěbytná vyprávění se stala předmětem literárních zpracování, autor cestopisných vzpomínek.

V matrice je zapsán jako Velcl. Psán i Eskymo (Eskimo) W., Jan Eskymo W. (přezdíván též Arctic Bird, Arktický Bismarck, Jan vynálezce, Kapitán Jan, Mojok Ojak, Moojok Ojaak, Pojídač medvěďů apod.). Ve starší literatuře bylo mylně uváděno datum úmrtí 15. 8. 1951 (především dle nesprávného údaje na dřevěném náhrobním kříži i v důsledku záměny náhrobků); některé úřední záznamy uvádějí i 18. 9. 1948. – Syn kloboučnicka a hokynářky. Od 1874 navštěvoval německou obecnou školu v rodišti (vlivem učitelů se začal psát Welzl), 1881–84 se ve Zvoli vyučil zámečnickem a kovářem. Krátce pracoval ve strojárně E. Ledera, poté odešel jako tovaryš na zkušenu do Vídně, Terstu a na Balkán, nato vandroval a hledal práci v Čechách, Bavorsku a Polsku (pracoval mj. jako nádeník, přístavní dělník). 1888–91 vykonal vojenskou službu (v Brně a v polském Krakově) a vydal se opět na cesty za prací (Hamburk). 1893 (po matčině smrti) odešel pěšky do

Janova, odkud plul jako námořník (topič) zřejmě do Severní Ameriky (Baltimore, Galvestone) a kolem Afriky do Vladivostoku. Údajně poté krátce pracoval ve službách ruského vojenského námořnictva v mandžuském Port Arthuru (v té době však přístav ještě nebyl v ruském držení). Do léta 1894 se živil jako zámečnick na stavbě transsibiřské magistrály u jezera Bajkal a mezi Vladivostokem a Irkutskem. Zimu 1894 přežil v Chomustochu u Irkutsku. Na jaře 1895 se vydal k Severnímu ledovému oceánu přes Krasnojarsk, Jakutsk, Verchojansk, Kolymu k Medvědíím ostrovům, poté do Beringova průlivu k ostrovu sv. Vavřince; nakonec se asi 1898 usadil na Novosibiřských ostrovech, kde žil s domorodci, působil jako zámečnick, lovec, doručovatel, obchodník, snad i náčelník (od 1903) a soudce; 1905 se údajně setkal s polárním výpravou R. Amundsen; podnikal obchodní plavby s kožešinami, zejména podél pobřeží Aljašky (k Herschelovu ostrovu) a do vnitrozemí (po řece Yukon), kde zřejmě posléze i pobýval. 1924 ztroskotal se svou lodí na cestě do San Franciska u Cordovy na Aljašce (podle W. 1921); jelikož byl bez dokladů, byl místními úřady vypovězen z USA a poslán do Evropy. Přes New York se dostal do Hamburku, kde se živil jako přístavní dělník i prodejem zeleniny, pořádal přednášky a výstavu *Mapy severních oblastí* (sestavoval prý rovněž slovník arktických nářečí). Prostřednictvím českosl. konzulátu navázal 1925 písemné spojení s brněnskou redakcí *Lid. novin*, zasílal R. Těsnohlídkovi desítky dopisů s fragmenty svých vzpomínek (které se staly základem jejich prvního knižního zpracování). 1927 odjel do kanadské provincie Ontario (Quebec), kde pracoval na bobří farmě. Na podzim 1928 přijel přes Hamburk do Prahy, pokusil se navázat spolupráci s P. Eisnerem (měl nahradit zesnulého R. Těsnohlídku), pohyboval se v uměleckých kruzích (byl přijat i T. G. Masarykem). V prosinci se usadil v Zábřehu, po obnovení korespondence s *Lid. novinami* na jaře 1929 odjel do Brna a několik měsíců vyprávěl své životní příběhy B. Golombkovi a E. Valentovi (stenografické záznamy), přednášel o Arktidě (též v rozhlasu). V červnu 1929 odjel přes Calais a Hamburk (do Anglie nebyl bez víza vpuštěn) lodí do Montrealu a odtud do Dawsonu na Aljašce (pracoval zde jako nakladač železniční a paroplavební společnosti); pokusil se o návrat na Novosibiřské

ostrovy, jelikož však zřejmě nemohl složit kauci za průchod územím USA ani najít vhodnou loď, vrátil se na jaře 1930 natrvalo do Dawsonu; po úspěchu překladů svých knih (honoráře již neobdržel, zároveň jejich autorství, kromě Těsnohlídkova přepisu, odmítal) od yukonských úřadů zřejmě dostal pozemek a skromnou rentu; živil se lovem, rybolovem a jako opravář (pracoval též na vynálezu důlního výtahu, který nazýval „perpetuo mobile“). Pohřben byl v Dawsonu. – W. se stal předobrazem postavy kapitána Van Tocha ve Válce s mlouky K. Čapka. Fakta jeho dobrodružného života byla a jsou zatížena mnoha nepřesnostmi a předmětem četných dohadů (W. sám některé údaje měnil nebo je podával zmateně) a dalších (i uměleckých) zpracování.

W. byl především cestovatel a dobrodruh, jehož k zveřejnění neobvyklých zážitků a zkušeností (ať již skutečných, či smyšlených) donutily finanční důvody v tíživé životní situaci. Na základě jeho inzitních vyprávění v dopisech a posléze v ústním podání (v češtině s hanáckým dialektem smíšené s němčinou, s novotvory a s výrazy z angličtiny, ruštiny i z eskymáckých jazyků) vznikly přepisem a literární úpravou dobrodružné a čtenářsky úspěšné cestopisné prózy. Charakterizuje je živé a jedinečné spojení primitivnosti a praktického smyslu pro realitu s neobyčejnou fantazií a exotičností, jadrného humoru se zachycením tíživých situací, hrdinská autostylizace i zmatená upřímnost vypravěče, jemuž touha po svobodě a příčinnost dovolily nahlédnout za hranice dobové civilizace, poznat neprozkoumané kraje a tvrdý život v polárních končinách, v nichž hledal upřímnost a spravedlnost, akcentoval pracovitost a poctivost, hodnoty přátelství a soudržnosti. Zpracování R. Těsnohlídky (*Esquimo W. Paměti českého polárního lovce a zlatokopa*), poměrně věrné v zachycení sepětí poetičnosti a faktografie, zvýraznilo především romantiku příběhů. B. Golombek a E. Valenta W. podání utřídili a více kultivovali. Knihy *Třicet let na zlatém severu* a *Po stopách polárních pokladů* podávají W. osudy od cesty napříč Sibiří přes život na Novosibiřských ostrovech a zejména putování po Severu až k osudnému ztroskotání. Valentův *Strýček Eskymák* je verzí W. příhod pro mládež. Soubor *Ledové povídky* napopak zachovává největší měrou vypravěčův osobitý styl i jazykové zvláštnosti. V 1. polovině 30. let W. napsal cestopis *An der Reise um*

die Welt 1893–1898 (údajně existovaly i rukopisy následujících cestovních vzpomínek), povzruzen úspěchem anglických překladů knih *Třicet let na zlatém severu* a *Po stopách polárních pokladů* (P. Selver, 1932), které ovšem vyvolaly i polemiky eskymologů týkající se autenticity zážitků i dohady americké kritiky, že jde o mystifikaci z pera K. Čapka. Rukopis byl nalezen po autorově smrti v jeho srubu, později jej získal, upravil a přeložil z němčiny R. Krejčí; nejautentičtější W. práce *Cesta kolem světa 1893–1898* zachycuje jeho putování s károu a koníkem (posléze soby) i v doprovodu vlka Sonntaga k Severnímu ledovému oceánu, rozmanité příhody a především četné rozmluvy s místními obyvateli a sibiřskými vyhnanci různých národností (jejich vyznání a vyprávění o vlastních osudech, zážitcích, životních podmínkách apod.).

PŘÍSPĚVKY in: Almanach Kmene (1930); Lid. noviny (1926–34; mj. 1929–30 30 let na zlatém severu, 1930 *Po stopách polárních pokladů* a *Hrdinové ledového moře*, adaptace B. Golombek a E. Valenta); *Nár. osvobození* (1931); *Právo lidu* (1934); *Pražský ilustrovaný zpravodaj* (1928); *Studentský časopis* (1930). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: *Esquimo W. Paměti českého polárního lovce a zlatokopa* (P 1928, zpracoval R. Těsnohlídek); *Třicet let na zlatém severu* (P 1930, zpracovali B. Golombek a E. Valenta; upr. vyd. 1965 spolu s P *Po stopách polárních pokladů*, upr. E. Valenta); *Po stopách polárních pokladů* (P 1930, zpracovali B. Golombek a E. Valenta; upr. vyd. 1965 spolu s P *Třicet let na zlatém severu*, upr. E. Valenta); *Ledové povídky* (1934, zpracovali B. Golombek a E. Valenta; 1967 vyd. pro ml. s tit. *Ledové povídky Esquimo W.*); *Strýček Eskymák* (P pro ml., 1941, zpracoval E. Valenta); – posmrtně: *Cesta kolem světa 1893–1898* (vzpomínky, 1997, z něm. přel. R. Krejčí); *Hrdinové ledového moře* (vzpomínky, 2004, ed. M. Huvar ← Lid. noviny 1930). ■ KORESPONDENCE: ev (E. Valenta); *Polárník J. W. píše z Dawsonu*, LidN 9. 3. 1931; *Pět dopisů polárníka J. W. (z Dawsonu moravským přátelům z 1931–32; 1932, ed. J. Kostroň, F. Kunovský, bibliof.)*; C. Lolek: *E. W. píše svým zábržským přátelům (z 1930–31)*, sb. *Severní Morava 1976*, sv. 31, s. 17; in J. W.: *Cesta kolem světa 1893–1898 (z 1929 a 1931; 1997)*. ■

BIBLIOGRAFIE: A. Nováková in J. E. W. *Bibliografická příručka k jeho životu a dílu* (b. d., 2002, strojopis, pro Muzeum J. E. W. v Zábřehu). ■ LITERATURA: B. Golombek, E. Valenta: *Trampoty eskymáckého náčelníka v Evropě* (1932; 2. vyd. 1971); J. E. W. – *arctic bird 1868–1948* (Městský úřad Zábřeh 1998); J. E. W. *Bibliografická příručka k jeho životu a dílu* (b. d., 2002, usp. A. Nováková, strojopis, pro Muzeum J. E. W. v Zábřehu, obs. i přetisky ko-

resp. a výběr z literatury o W.); S. Morávková, A. Nováková: Čtení o neobyčejných cestách J. E. W. (2003, obs. i výběr z W. knih a výběr z koresp. a literatury). ■ an. (R. Těsnohlídek): E. W., český polárník ze Zábřehu, LidN 7. 6. 1926 a pokr. + (šifra rt) V štěstí znovu zrozený, LidN 26. 6. 1926 + in E. W. Paměti... (1928); ● ref. E. W. Paměti...: -jef- (J. Fučík), Kmen 2, 1928/29, s. 197; mz, LidN 23. 3. 1929 ●; an.: Eskymácký náčelník J. W. v Zábřeze, Mor. sever 28, 1928/29, č. 2 a pokr.; jr.: E. W. v Brně, LidN 13. 3. 1929 (odp. vyd.); I. Suk: Nejsevernější Čech, Večerník PL 27. 8. 1929; Golombek–Valenta: Jak eskymácký náčelník dával paměti, LidN 27. 4. 1930; K. Čapek: Český polárník, LidN 25. 5. 1930 → Ratoletka a vavříň (1947) a O umění a kultuře 3 (1986); ● ref. Třicet let na zlatém severu: Ch. (J. Chalupický), Samostatnost 26. 9. 1930; an. (asi J. Hora), Plán 2, 1930/32, s. 63 ●; ● ref. Po stopách polárních pokladů: P. E. (Eisner), Prager Presse 24. 6. 1930 a 1931, příl.; og (B. Golombek): Anglický tisk o díle J. W., LidN 10. 4. 1932; P. E. (Eisner): ref. B. Golombek, E. Valenta: Trampoty eskymáckého náčelníka..., Prager Presse 15. 4. 1932; ● reakce na podezření americké kritiky, že W. knihy jsou mystifikací K. Čapka: J. Tůmová, LidN 31. 7. 1932; K. Čapek: Odpověď Vilhjámu Stefanssonovi, LidN 31. 7. 1932 → O umění a kultuře 3 (1986); E. Valenta, LidN 3. 8. 1932; og (B. Golombek), LidN 6. 8. a 6. 10. 1932; E. Valenta: Spor W. – Stefansson se řeší, LidN 15. 1. 1933 ●; a (J. Hora): Lhal W. nebo mluvil pravdu?, Čes. slovo 26. 5. 1933; B. Golombek: J. W. a lakotní milionáři, LidN 16. 7. 1933; ● ref. Ledové povídky: vz. (V. Zelinka), Zvon 34, 1933/34, s. 686; P. E. (Eisner), Prager Presse 8. 6. 1934; -k. (B. Novák), Ranní noviny 31. 7. 1934; b, Studentský časopis 14, 1934/35, s. 58 ●; ● ref. Po stopách polárních pokladů (3. vyd.): K. (B. Novák), Ranní noviny 9. 10. 1936; n. (V. Renč), Rozhledy 1936, s. 228 ●; G&V (B. Golombek a E. Valenta): Proč odjel strýček W. z Evropy?, LidN 13. 8. 1938 + (šifra G. a V.) k sedmdesátinám, tamtéž 14. 8. 1938; J. Týml in Hlas domova (1940); ● ref. Strýček Eskymák: Get., Venkov 3. 4. 1942; (další vyd.): Filip (D. Filip), Úhor 1943, s. 110; bs., Nár. práce 17. 8. 1944 ●; F. Velechovský: Co všechno vyprávěl Strýček Eskymák (polemika), Širým světem 1943, s. 411 a pokr.; H. Tichý in Lidé, hory, svěťadflý (1954); C. Votrubec: J. W., polárník ze Zábřehu, Lidé a země 1955, s. 262; A. Hájková: ref. Strýček Eskymák (vyd. 1958), ZM 1958, s. 59; J. Kinský in Čestí cestovatelé (1961); A. Kliment: Arctic Bird J. W., poslední dobrodruh, LitN 1966, č. 13; ● ref. Třicet let na zlatém severu (upr. vyd.): O. Surovátka, ZM 1966, s. 105; J. Hek, Impuls 1966, s. 201; M. Hess, Lidé a země 1966, s. 336 ●; C. Lolek: E. W., Arctic Bismarck, syn zlatého Severu,

Červený květ 1967, č. 1; S. Bártl: Návrat strýce Eskymáka, Mladá fronta 11. 2. 1967; F. Krčma in Ledové povídky E. W. (1967); J. Kinský: J. W., Kulturněpolitický kalendář 1968 (1967, s. 136); J. Koplík, C. Lolek: E. W. a dvě zapomínající města (Zábřeh a Dawson), Průvodce kulturou Zábřeha 1972, č. 1; G. K. (Kleinová): O vypravěči fantazie a prostoty, LD 18. 12. 1976; J. Drábek: Po stopách E. W., Magazin (Curych) 1979, č. 11–12; M. Horský: Po stopách J. W., Západ (Ontario) 1981, č. 1; J. Drábek st.: Ještě po stopách J. W., Západ (Ontario) 1981, č. 4; A. Spurná: J. W. a Edvard Valenta, Štafeta 1985, č. 4; -bear: Poslední léta E. W., Listy (Řím) 1989, č. 1; M. Masáková in J. W.: Třicet let na zlatém severu (1989); D. Rovenský, J. Rovenská in V zemi Jacka Londona (1989); P. Voda: Omyly kolem osobnosti a literárního díla J. E. W., ČLit 1990, s. 158; C. Lolek: Eskymácký náčelník ze Zábřehu na Moravě, Region (Šumperk) 1993, č. 10; J. Skalická: Otazníky nad odkazem J. W., sb. Severní Morava (1993); D. Dorovská: Literární adaptace paměti J. W., sb. Edvard Valenta (1993, v tiráži 1996); S. Motl: Causa E. W., Reflex 1994, č. 20; P. Voda: Ani tulák, ani expert, Listy 1995, č. 6; R. Krejčí: Pravda a fikce o životě J. W. a doslov in J. W.: Cesta kolem světa 1893–1898 (1997); in J. Martínek, M. Martínek: Kdo byl kdo. Naši cestovatelé a geografové (1998); L. Koubská: Návrat strýčka Eskymáka. Nové údaje o smrti a životě J. E. W., LidN 10. 1. 1998, příl. Nedělní LidN; ● ref. Cesta kolem světa 1893–1898: V. Urbánek, Rovnost 10. 1. 1998, příl. Víkend; J. Gregor, Moravskoslezský den 3. 2. 1998; zf (Z. Filip), sb. Severní Morava 1998, sv. 75, s. 66 ●; J. Chvojka: J. W.: Třicet let na zlatém severu, Knihy 98, 1998, č. 36; M. Švehla: Eskymácký náčelník ze Zábřehu na Moravě, LidN 3. 4. 2002; M. Huvar in J. W.: Hrdinové Ledového moře (2004); O. Bezr: ref. Hrdinové Ledového moře, Mladý svět 2005, č. 3.

lm

Adolf Wenig

* 13. 8. 1874 *Ves Staňkov* (Staňkov) u Domažlic
† 19. 3. 1940 *Praha*

Prozaik, tvůrce pohádek a veselých příběhů pro děti a mládež, vypravěč dějů, v nichž soustavně přibližoval čtenářům českou historii, mytologii i bohatství lidové slovesnosti; básník, libretista a překladatel.

Pocházel ze staré učitelské rodiny. Studoval gymnázium v Domažlicích (do 1888) a 4. třídu v Praze na Smíchově, kam se matka po manželově smrti přestěhovala ke svému bratrovi, divadelníkovi F. A. Šubertovi, který také probudil W. zájem o divadelní dění. Po absolvování pražského učitelského ústavu (1893) W. učil na obecných školách na Žižkově (1894–97) a na